

HELSINGIN KAUPUNKI
Tarkastusvirasto

ARVIOINTIMUISTIO

Asuinalueiden kaavoituksen vaikutus viheralueisiin

2022

johtava tuloksellisuustarkastaja Aija Kaartinen ja kaupunkitarkastaja Hanna
Kurki

Sisällys

1	Arvioinnin taustatiedot.....	5
1.1	Arvioinnin tavoite ja laajuus.....	5
1.2	Arviointikysymykset ja -kriteerit	6
1.3	Arvioinnin aineistot ja menetelmät.....	6
1.4	Asuinalueiden kaavoitusta ja viheralueiden huomioon ottamista koskevat linjaukset.....	7
1.4.1	Lainsäädäntö ja MAL-sopimus.....	7
1.4.2	Kaupunkistrategiat	8
1.4.3	Yleiskaava	10
1.4.4	LUMO-ohjelmat.....	12
1.5	Kaavoituksen kulku	12
1.5.1	Yleiskaavassa osoitetaan maankäytön suuntaviivat	12
1.5.2	Asemakaava tarkentaa yleiskaavaa	13
1.6	Asukkaiden näkemykset viheralueiden huomioon ottamisesta kaavoituksessa ...	19
1.6.1	Enemmistö asukkaista toivoo uusia asuntoja	19
1.6.2	Asuntorakentamista ei toivota omalle asuinalueelle	21
1.6.3	Luonnon säilyttäminen halutaan etusijalle asuntotuotantotavoitteen sijaan...	23
1.6.4	Asunnot tulisi kaavoittaa mieluummin asuntokantaa tiivistämällä kuin viheralueita kaventamalla.....	25
2	Havainnot.....	27
2.1	Ympäristöpalvelut ja kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelu osallistuvat kaavoitukseen.....	27
2.1.1	Ympäristöpalveluiden luontoasiantuntemusta hyödynnetään kaavoituksessa	27
2.1.2	Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu osallistuu viherrakenteen suunnitteluun	28
2.1.3	Luontotietojärjestelmä päivittyy koko ajan	29
2.1.4	Arvokkaimpien luontoalueiden määrittely on vielä kesken.....	30
2.2	Yleiskaavoitus	33
2.2.1	Viheralueet on merkitty yleiskaavaan	33
2.2.2	Viheralueista on laadittu selvityksiä ja ohjeita	37
2.2.3	Arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista yleiskaavassa.....	42

2.2.4	Osayleiskaavoissa yhteensovitetään rakentamista ja kaupunkiluontoa.....	45
2.3	Asemakaavoituksessa ohjeistetaan viheralueiden huomioon ottamisesta	48
2.4	Koirasaarentien ja Ilomäentien tapausesimerkki	49
2.4.1	Kaavaratkaisu mahdollistaa pikaraitiotien ja täydennysrakentamisen sen varrelle	49
2.4.2	Alueellinen viheryhteys pyrittiin säilyttämään lisäämällä puustoa	51
2.4.3	Luontotietojen selvittämisen haasteena on tietojen jatkuva päivittyminen	55
2.4.4	Kaavassa osoitettiin rakentamista arvokkaisiin metsäkohteisiin	56
2.4.5	Virkistysalueet pienenevät, mutta virkistysreitit parannetaan.....	59
2.4.6	Puustoa pyrittiin säästämään ja istutuksia lisäämään	60
2.4.7	Runsaassa palautteessa kritisoitiin viheralueille rakentamista	61
2.5	Honkasuontien tapausesimerkki	63
2.5.1	Kaava mahdollistaa aikaisemmin kaavoitettujen asuntojen rakentamisen paremmalle maaperälle.....	63
2.5.2	Luontoalueelle suunniteltiin alun perin moottoritietä ja ylijäämään läjitysalueita	66
2.5.3	Honkasuon asemakaavassa pyrittiin säästämään metsää	69
2.5.4	Kaavaratkaisut mahdollistavat seudulliset ja paikalliset viheryhteydet.....	72
2.5.5	Arvokkaiden luontokohteiden säästäminen ei ollut mahdollista	74
2.5.6	Kaavassa määrätään rakentamaan viherkattoja ja käyttämään viherkerrointa	79
2.5.7	Luontoarvojen huomioon ottamista koskevaa palautetta saatiin vähän	79
2.6	LUMO-ohjelman kaavoitukseen liittyvät seurantatiedot.....	81
2.6.1	Ekologiset verkostot ja luontoarvot on huomioitu asemakaavoissa melko hyvin	81
2.6.2	LUMO-tavoite täyttyy, vaikka puustoiset alueet vähenisivät nykyisestä.....	83
2.7	Viheralueiden saavutettavuudesta on kehitetty mittaritietoa.....	84
2.8	Kootut havainnot	87
2.8.1	Kaupunkilaisten näkemykset viheralueista ja asuntorakentamisesta.....	87
2.8.2	Ympäristöpalvelujen ja kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelujen osallistuminen kaavoitukseen.....	87
2.8.3	Viheralueiden huomioon ottaminen yleiskaavoituksessa.....	88
2.8.4	Koirasaarentien ja Ilomäentien asemakaavoitustapausesimerkki.....	89
2.8.5	Honkasuontien asemakaavoitustapausesimerkki	90
2.8.6	Muut keskeiset havainnot	91

3	Johtopäätökset.....	92
	Lähteet	94
	Liitteet.....	98

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus

Arvioinnin tavoitteena on tarkastella, onko yleis- ja asemakaavoituksessa otettu riittävästi huomioon viheralueiden säilyttäminen tai lisääminen.

Viheralueilla tarkoitetaan tässä arvioinnissa julkisia ja yksityisiä kasvien peittämiä alueita, kuten puistoja, metsiä, rantoja tai peltoja. Viheralue-käsite ei kuvaa alueelle kaavoituksessa osoitettua käyttötarkoitusta: viheraluetta voi olla esimerkiksi luonnonsuojelualue, rakennettu puisto, lähivirkistysalue tai rakentamaton tontti, jolla kasvaa kasvillisuutta.¹

Arviointi rajautuu maankäytön suunnittelun kokonaisuudesta asuinalueiden suunnitteluun yleis- ja asemakaavoituksessa. Rajauksen perusteena on, että Helsingissä asuntotuotannon kasvulle on asetettu kunnianhimoiset tavoitteet, jotka koskevat laajasti kaupungin eri alueita. Katu- ja puistosuunnitelmat on rajattu tämän arvioinnin ulkopuolelle.

Asuinalueiden suunnittelua ja viheralueiden tai luontokohteiden huomioon ottamista koskevia periaatteita on linjattu yleisesti maankäyttö- ja rakennuslaissa, valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla sekä suurimmilla kaupunkiseuduilla maankäytön ja asumisen ja liikenteen sopimuksilla (MAL). Näiden lisäksi maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat eri kaavatasot. Kaavatasot ovat yleispiirteisemmästä kaavasta yksityiskohtaisempaan lueteltuna maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Maakuntakaavan laatii maakunnan liitto ja sen hyväksyy maakuntavaltuusto. Maakuntakaava ei ole voimassa lainvoimaisen yleiskaavan alueella, mutta se on ohjeena silloin, kun yleiskaavaa muutetaan. Kunnat laativat yleiskaavan ja tätä tarkemmat asemakaavat. Kaavoituksessa suunnitellaan, miten muun muassa asuinalueet, työpaikat, viheralueet ja liikenne sijoitetaan kaupunkiin. Maankäyttöön vaikutetaan myös esimerkiksi erilaisilla seutu- ja kuntastrategioilla, kunnan maapolitiikalla ja rakennusjärjestyksellä.²

Helsingissä kaikki yleis- ja asemakaavat valmisteleer kaupunkiympäristön toimiala. Kaavan valmisteluun voidaan ryhtyä maanomistajan tai kaupungin eri tahojen aloitteesta. Kaavahankkeista kerrotaan kaupunkilaisille esimerkiksi kaupungin verkkosivuilla.³

¹ Määritelmä on laadittu Suomen Ympäristökeskus 2013,15 suosittelman viheralue käsitteen määritelmien pohjalta.

² <https://ym.fi/maankayton-suunnittelu>; <https://uudenmaanliitto.fi/kaavoitus-ja-liikenne/maakuntakaavat/tietoa-kaavoituksesta/>; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/kaavoituksen-tasot/>. Luettu 24.5.2022; <https://ym.fi/maankayton-asumisen-ja-liikenteen-sopimukset>. Luettu 31.10.2022. Helsingin seudun kuntien ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus 2020–31. 8.10.2020.

³ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022; Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus, Helsinki 2022, 5.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Keskeisiä asuinalueiden kaavoitusta sekä luonnon ja viheralueiden huomioon ottamista koskevia Helsingin kaupungin linjauksia ovat kaupunkistrategiat, yleiskaava, sekä Helsingin kaupungin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmat (LUMO). Lisäksi kaupunkistrategioiden ympäristölinjauksia on täydennetty vuonna 2012 hyväksytyssä Helsingin ympäristöpolitiikassa⁴ ja kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelmassa vuosille 2019–2021⁵.

Kaavoitusta ja luontoarvojen sekä viheralueiden huomioon ottamista koskevista linjauksista kerrotaan tarkemmin alla olevissa luvuissa. Koska kaavoitusprosessit ovat pitkiä, alueiden suunnittelua ja luontoarvojen huomioon ottamista ovat prosessin aikana voineet ohjata useat, eri ajankohtina voimassa olleet erilaiset linjaukset.

1.2 Arviointikysymykset ja -kriteerit

Pääkysymys:

Onko kaupunkiympäristön toimiala varmistanut viheralueiden säilymisen tai lisääntymisen asuinalueiden kaavoituksessa?

Osakysymykset:

1. Onko asuinalueiden kaavoituksessa otettu riittävästi huomioon ekologisten verkostojen (metsäinen ja puustoinen verkosto, niittyverkosto) kehittäminen?
2. Onko asuinalueiden kaavoituksessa varmistettu, että Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista?
3. Onko viheralueiden saavutettavuutta edistetty?

Arvioinnin kriteerinä on osakysymyksessä esitettyjen toimenpiteiden toteutuminen kaupunkistrategioiden 2017–2021 ja 2021–2025 mukaisesti. Kriteerien soveltamisessa on otettu huomioon, että niitä ei voi käyttää takautuvasti. Kriteerien lähteenä on käytetty sitä kaupunkistrategiaa, joka on ollut voimassa tarkasteltavan kaavoitushankkeen valmistelun aikana. Osakysymyksen 1 kriteerinä on myös, että ekologisia verkostoja on kehitetty yleiskaavan suunnitteluohjeiden ja LUMO-ohjelmien mukaisesti. Ekologisten verkostojen huomioon ottamisen riittävyttä tulkitaan arviointiaineiston ja tapausesimerkkien nojalla. Toisen osakysymyksen kriteerinä on kaupunkistrategiassa esitetyn ohella, että kaavoituksessa on käytetty ajantasaisia luontoselvityksiä. Kolmannen arviointikysymyksen kriteerinä on, että kaavoitusprosessia on arviointiaineiston perustella kehitetty vuosina 2017–2022 siten, että viheralueiden saavutettavuus, myös liikuntarajoitteisille, otetaan paremmin huomioon.

1.3 Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Arvioinnissa on hyödynnetty kaava-aineistoja ja muuta kaupungin kaavoitusta koskevaa asiakirja-aineistoa esimerkiksi verkkosivuja ja intranetsivuja. Lisäksi tietoa on

⁴ Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka. Kaupunginvaltuuston hyväksymä 26.9.2012, 4, 6; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparistonsuojelu/ymparistopolitiikka/ymparisto/>. Luettu 30.5.2022.

⁵ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelma 2019–2021, 7.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

saatu arviointikäynnillä kaupunkiympäristön toimialalle. Arvioinnissa on tehty tiedusteluja ja haastatteluita yleiskaavoituksen ja asemakaavoituksen sekä kaavoitukseen luontotietojen näkökulmasta osallistuvien ympäristöpalvelujen asiantuntijoille.

Arvioinnissa on tarkasteltu tapausesimerkkeinä kahden asuinalueen asemakaavaa eri puolilta Helsinkiä. Esimerkkitapaukset valittiin lainvoimaisista kaavoista, jotka eivät ole liian isoja arvioinnin aikataulun puitteissa analysoitaviksi. Esimerkkeiksi pyrittiin valitsemaan sellaiset tapaukset, joiden päätöksenteosta valtuustossa on verrattain lyhyt aika. Tällöin tapaukset ovat vielä hyvin kaavan valmistelijoiden muistissa. Tapauksiksi valittiin sellaiset asemakaavat, joilla oli silmällyn kaava-aineiston perustella alueen luontoarvoja heikentäviä vaikutuksia.

Asemakaavatapausesimerkkien kaavoituksesta vastanneet asiantuntijat haastatettiin ja lisäksi arvioinnissa hyödynnettiin tapauksista laadittua kaava-aineistoa sekä muuta saatavilla olevaa asiakirja-aineistoa. Tapauksien tarkastelun tuloksena arviointiin on saatu laadullista tietoa siitä, miten asemakaavoitusprosessissa tyypillisesti toimitaan luontoarvojen ja viheralueiden huomioon ottamisessa. Tapaukset toimivat myös ikään kuin laboratoriona, jotka paljastavat mahdollisia yleisen tason ongelmia.⁶

Arvioinnissa on myös käytetty Helsingin luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelman (LUMO-ohjelma) seuranta- ja mittaritietoja, esimerkiksi tietoja metsäisten ja puustoisten osuudesta kaupungin maapinta-alasta ajalta 2014–2020 sekä kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituksessa tehdyn vuonna 2022 kaupunkiympäristölautakunnassa käsiteltyjen tarkistettujen asemakaavojen läpikäynnistä saatuja tietoja. Lisäksi arvioinnissa on hyödynnetty tietoja viheralueiden saavutettavuudesta ja käyttöpainesta.

Arvioinnissa on lisäksi selvitetty, millaista asukaspalautetta kaupunki on saanut asuinalueiden kaavoituksesta ja viheralueista. Aineistona on ollut kaupunkiympäristön toimialan kesäkuussa 2022 teettämä asukastutkimus Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä ja kaupunkiympäristön toimialan vuonna 2021 teettämä viestintätutkimus. Kumpikin tutkimus on paneelitutkimus⁷, jonka vastausprosenttia tai paneelin kokoa ei ole ilmoitettu. Kumpaankin tutkimukseen on vastannut tuhat helsinkiläistä. Lisäksi on hyödynnetty yksittäisiä tuloksia muista kyselytutkimuksista ja haastatteluista ja kaava-aineistosta saatuja tietoja kaupunkilaisten mielipiteistä.

1.4 Asuinalueiden kaavoitusta ja viheralueiden huomioon ottamista koskevat linjaukset

1.4.1 Lainsäädäntö ja MAL-sopimus

Maankäyttö- ja rakennuslain (1999/132) 5 §:ssä säädetään, että alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on muun muassa edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän

⁶ Lisätietoa tapauksista tutkimustapana ja tapauksista yleistämisen periaatteista esimerkiksi Laine ym. 2007, 9–40. Laboratoriovertaus lienee alun perin Robert K. Yiniltä, ks. Yin 2014, 40.

⁷ Paneelitutkimus tarkoittaa sellaista tutkimusta, jossa tutkimuksen tekijä poimii taustatietojen perusteella vastaajat joukosta henkilöitä, joiden kanssa on etukäteen sovittu heidän halukkuudestaan vastata tutkimuskyselyihin. Ks. esim. <https://yle.fi/a/3-5820035>.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

ja sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien tarpeita tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista. Myös luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä sekä ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä tulee edistää perustuen vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin.⁸

Valtio solmii suurimpien kaupunkiseutujen kanssa Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksia. Sopimuksissa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet lähivuosien asuntotuotannolle ja kestäväen yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Tavoitteena on rakentaa ilmastoviisaita kaupunkiseutuja, lisätä asuntotuotantoa helposti saavutettavilla alueilla ja kasvattaa kestävien liikkumismuotojen, kuten joukkoliikenteen osuutta liikenteestä. Viimeisin Helsingin seutua (yhteensä 14 kuntaa) koskeva MAL-sopimus on solmittu vuonna 2020 ja se on voimassa vuoteen 2031 asti.⁹

Helsingin seudun MAL-sopimuksen uusi suunnittelukierros oli meneillään tätä arviointia laadittaessa. MAL 2023 täsmentää ja tarkistaa edellistä MAL 2019 -suunnitelmaa päivittyvien tavoitteiden ja toimintaympäristömuutosten perusteella. Suunnitelman olisi tarkoitus valmistua vuoden 2023 aikana.¹⁰

Helsingin seudun MAL-sopimuksen mukaan asumisen, työpaikkojen ja palvelujen sijoittumista ohjataan kaavoituksella siten, että kestäväen liikkumiseen perustuville vyöhykkeille sijoittuvien asukkaiden ja työpaikkojen suhteellinen osuus kasvaa. Tavoitteena on, että Helsingin seudulle on rakennettu vuoteen 2030 mennessä noin 200 000 uutta asuntoa, joista 90 prosenttia sijoittuu edellä mainituille ensisijaisesti kehitettävälle maankäytön vyöhykkeille. MAL-sopimuksen mukaan asuinkerrostalontonttien kaavavarannon riittävyys tulee varmistaa asuntomarkkinoiden toimivuuden kehittämiseksi. Erityisesti raideliikenteeseen ja muihin joukkoliikenteen runkolinjoihin sekä niiden asemiin ja solmukohtiin tukeutuvien vyöhykkeiden maankäyttöä tulee vahvistaa. MAL-sopimuksessa Helsinki on yhdessä muiden kuntien kanssa sitoutunut siihen, että asuntokaavoitus on laadukasta. Asemakaavoituksen tulee olla myös määrällisesti riittävää, jotta asuntoja pystytään tuottamaan tarpeeksi seudun väestönkasvuun nähden. Lisäksi kaavoituksella tulee varmistaa monipuolinen asuntotuotanto eli riittävästi erikokoisia ja hallintamuodoltaan erilaisia asuntoja.¹¹

1.4.2 Kaupunkistrategiat

Kaupunkistrategiassa 2021–2025 linjataan, että Helsingin asukasluvun toivotaan kasvavan. Kaupunkistrategian otsikkona on ”Kasvun paikka”. Strategiassa perustellaan väestönkasvun toivottavuutta siten, että asukasluvultaan kasvava Helsinki on elintärkeä koko ikääntyvän Suomen taloudelle ja tulevaisuuden uskolle. Strategian

⁸ Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, § 5.

⁹ <https://ym.fi/maankayton-asumisen-ja-liikenteen-sopimukset>. Luettu 31.10.2022. Helsingin seudun kuntien ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus 2020–31. 8.10.2020.

¹⁰ <https://www.hsl.fi/hsl/mal/mal-2023>. Luettu 28.2.2023.

¹¹ Helsingin seudun kuntien ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus 2020–31. 8.10.2020, 3.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

mukaan asukasmäärän kasvu on edellytys myös kaupungin taloudellisten voimavarojen paranemiselle ja investoinneille, joilla luodaan toimivuutta, viihtyvyyttä ja kauneutta.¹²

Kaupunkistrategiassa 2021–2025 todetaan, että Helsingin kasvu perustuu syntyvyyden ohella myös siihen, että monet haluavat muuttaa Helsinkiin. Jotta muuttoliike olisi mahdollinen, kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun pitäisi mahdollistaa uusien asuntojen valmistuminen.¹³ Strategiassa linjataan, että ensisijaisesti uudistetaan ja täydennetään jo rakennettua ympäristöä. Täydennysrakentamista toteutetaan erityisesti raideliikenteen varrella ja asemien ympäristöissä. Kaupungin tavoitteena on asuntotuotannon kasvun nopeutuminen kaupunginvaltuuston 11.11.2020 hyväksymän Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman (AM-ohjelma)¹⁴ mukaisesti, asumiskustannusten nousun hillintä, tasapainoisten kaupunginosien luominen ja asumistiheyden nousu.¹⁵ AM-ohjelman asemakaavoitusta koskevana tavoitteena on 700 000 kerrosalaneliömetrin kaavoittaminen asuinkerrosalaksi vuosittain.¹⁶ Tavoite on toteutunut vuosina 2021 ja 2022. Vuonna 2022 kaupunkiympäristölautakunnassa käsitellyissä tarkistetuissa kaavaehdotuksissa on kaavoitettu noin 709 000 k-m² asuinkerrosalaa.¹⁷

Asuntojen kaavoitukseen liittyvien tavoitteiden ohella kaupunkistrategiassa 2021–2025 kuitenkin linjataan, että ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi puiden ja vehreyden määrää kaupungissa lisätään, metsäistä verkostoa ja niittyverkostoa vahvistetaan ja Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista. Strategian mukaan kaikilla helsinkiläisillä on vastaisuudessakin lyhyt matka lähiluontoon.¹⁸ Kunnianhimoisen kaupunkirakentamisen, uusien asuinalueiden ja täydennysrakentamisen¹⁹ tulee kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan olla tasapainossa lähiluonnon kanssa, joten kaupungin kasvu vaatii tiivistymisen ja lähiluonnon arvojen yhteensovittamista. Lisäksi kaupunkistrategian mukaan varmistetaan, että arvokkaan Keskuspuiston alueelle ei tule uutta rakentamista, Vartiosaari osoitetaan virkistyskäyttöön sekä Stansvikinkallion asemakaava²⁰ uudelleenarvioidaan metsäluonnon arvojen näkökulmasta samassa yhteydessä Kruunuvuoren asemakaavan kumottujen osien

¹² Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 1, 8.

¹³ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 8.

¹⁴ Kaupunginvaltuusto 11.11.2020 § 313.

¹⁵ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 34.

¹⁶ Asumisen ja maankäytön ohjelma. Kaupunginvaltuusto 11.11.2020 § 313, liite 1.

¹⁷ Helsingin kaupungin intranet, Kymp, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ennakointi ja seuranta. Luettu 28.2.2023.

¹⁸ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 24.

¹⁹ Täydennysrakentaminen tarkoittaa uudisrakentamista aiemmin rakennetun kohteen välittömään yhteyteen, esimerkiksi jo olemassa olevien rakennuskokonaisuuksien täydentämistä, yksittäisen rakennuksen laajentamista tai muuten rakennetulla alueella sijaitsevalle tyhjälle tontille rakentamista. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/t%C3%A4ydennysrakentaminen>. Luettu 30.5.2022.

²⁰ Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 2.3.2022 § 56 toivomusponnen, jonka mukaan Stansvikinkallion asemakaavaan liittyen selvitetään mahdollisuutta varmistaa rakentamattoman metsäluonnon riittävyys alueella siten, että sen luontoarvoista tehdään uusi ja päivitetty selvitys.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kanssa. Rakennus- ja liikennehankkeissa selvitetään aina vaihtoehto säästää mahdollisimman paljon puustoa ja kasvillisuutta.²¹

Kaupunkistrategiassa 2017–2021 Helsingin kasvu nähtiin myönteisenä asiana, mutta myös resursseja edellyttävänä haasteena. Kasvu velvoitti strategian mukaan kaupunkia varmistamaan, että asuntoja on riittävästi tarjolla. Strategiassa linjattiin, että Helsinki huolehtii asuntotuotannon edellytyksistä kaavoittamalla vuosittain 600 000–700 000 kerrosalaneliometriä asuinkerrosalaa ja luovuttamalla riittävän määrän tontteja.²² Vuosina 2017–2020 kaavoitukselle asetetut tavoitteet ylitettiin, koska yhteensä neljän vuoden aikana kaavoitettiin yli kolme miljoonaa asuinkerrosalaneliometriä.²³ Kaupunkistrategian ja vuonna 2020 hyväksytyin AM-ohjelman tavoite ylitettiin myös vuonna 2021, jolloin asuinkerrosalaa kaavoitettiin noin 710 000 kerrosalaneliometriä.²⁴ Kaupunkistrategiassa todettiin, että suurten aluerakentamishankkeiden sekä Raide-Jokerin että muiden raideyhteyksien kannattavuus varmistetaan riittävällä maankäytön tehokkuudella.²⁵ Käytännössä maa otetaan tehokkaampaan käyttöön rakentamalla tiiviimmin ja useampikerroksisia rakennuksia.²⁶ Viheralueista kaupunkistrategiassa 2017–2021 linjattiin, että viher- ja sinialueiden ekologinen laatu, saavutettavuus ja terveysvaikutukset turvataan sekä metsäverkostoa vahvistetaan.²⁷

Strategiaohjelmassa 2013–2016 tavoitteena oli vähintään 500 000 kerrosneliömetrin kaavoittaminen vuosittain. Tavoitteena oli tiivistää kaupunkirakennetta täydennysrakentamalla poikittaisten joukkoliikenneyhteyksien lähelle ja niistä erityisesti Jokerirunkolinjan²⁸ vyöhykkeelle.²⁹ Tavoitetta oli tarkoitus toteuttaa esimerkiksi uuden yleiskaavan laatimisen myötä. Yleiskaavan hyväksymisen yhteydessä oli tarkoitus myös perustaa metsäinen suojeluverkosto.³⁰ Kyseiset toimenpiteet ovat toteutuneet, sillä metsäverkosto on esitetty yleiskaavan 2016 Kaupunkiluonto-teemakartassa.³¹ Strategiaohjelmassa 2013–2016 ei ollut metsäverkoston perustamista lukuun ottamatta muita selkeästi luonnon tai viheralueiden säilyttämiseen liittyviä linjauksia.

1.4.3 Yleiskaava

Yleiskaava on maankäytön suunnitelma, jossa osoitetaan yleispiirteisellä tasolla, miten asutus, palvelut, työpaikat, luonto ja virkistysalueet sovitetaan yhteen.³² Helsingin

²¹ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 24, 34.

²² Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021, 6.

²³ Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 onnistumiset ja opit. 2021, 38.

²⁴ Helsingin kaupungin (vanha) intranet, KYMP, Maka, Suunnitteluportaali, Seuranta-aineistot. Luettu 11.11.2022.

²⁵ Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021, 11.

²⁶ Laakso ym. 2001, 12.

²⁷ Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021, 12.

²⁸ Jokerilinjaksi on kutsuttu runkobussilinja numeroa 550, jonka reittinä on ollut Westendinasema–Tapiola–Leppävaara–Pitäjänmäki–Huopalahti–Oulunkylä–Itäkeskus. https://fi.wikipedia.org/wiki/Runkolinja_550. Luettu 28.2.2023.

²⁹ Strategiaohjelma 2013–2016. Helsingin kaupunki. Kaupunginhallitus 25.3.2013, 18.

³⁰ Strategiaohjelma 2013–2016. Helsingin kaupunki. Kaupunginhallitus 25.3.2013, 19.

³¹ Kaupunkiluonto-teemakartta. Helsingin uusi yleiskaava 14.6.2016.

³² Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus. Helsinki 2021, 9.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kaupunginvaltuusto hyväksyi yleiskaavan lokakuussa 2016³³, mutta valitusten ja niiden johdosta tehtyjen Helsingin hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätösten vuoksi se tuli voimaan vasta joulukuussa 2018.³⁴

Helsingin hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus kumosivat osia vuoden 2016 yleiskaavasta. Kumotut merkinnät liittyvät esimerkiksi Länsiväylän, Turunväylän, Hämeenlinnanväylän ja Lahdenväylän kaupunkibulevardeihin sekä Viikintien ympäristössä, Tuomarinkylässä, Pornaistenniemessä, Vartiosaassa, Ramsinniemessä ja Ilmalassa sijaitseville alueille. Näillä alueilla ovat voimassa vuoden 2002 yleiskaava sekä voimassa olevat osayleiskaavat. Alueet on kuvattu päivitetystä yleiskaavakartassa ja lueteltu sen selostuksessa. Hallinto-oikeus perusteli kumoamispäätöksiään muun muassa sillä, että jotkut yleiskaavassa rakentamiseen merkityt alueet oli osoitettu maakuntakaavassa virkistysalueeksi tai sijaitsivat liian lähellä luonnonsuojelu-aluetta. Tällaisia olivat esimerkiksi Hämeenlinnanväylän varrelta Keskuspuiston alueelle suunnitellut asuinalueet sekä Viikintien ympäristön alueet.³⁵

Yleiskaavassa 2016 Helsinki varautui merkittävään asukasluvun kasvuun. Yleiskaava perustui väestöennusteelle, jonka mukaan Helsingissä asuisi vuonna 2050 noin 865 000 asukasta.³⁶ Yleiskaavan selostuksen mukaan se tarjoaa mahdollisuudet väestönkasvulle, kaupungin tiivistymiselle ja sille, että Helsinki on jatkossakin menestyvä kaupunki, joka pärjää myös kansainvälisessä kaupunkien välisessä kilpailussa.³⁷ Koronapandemian aikaan Helsingin väestönkasvu hidastui, mutta vuoden 2022 lopussa väestönkasvu oli palaamassa pandemiaa edeltävien vuosien tasolle.³⁸ Arviointia laatiessa tuoreimman, vuonna 2022 laaditun väestöennusteen mukaan Helsingissä asuisi 824 197 henkilöä vuonna 2050.³⁹

Väestöennusteita tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon, että asuntotuotantotavoitteet ovat eräs keskeisimmistä perusteista väestöennusteen laitimiselle.⁴⁰ Väestöennusteet siis toimivat asuntotuotantotavoitteiden perusteluina, mutta toisaalta asuntotuotantotavoitteet vaikuttavat väestöennusteisiin ja asuntojen rakentaminen toteutu-neeseen väestönkasvuun.

Helsingin yleiskaavan 2016 selostuksessa todetaan, että hyvään kaupunkielämään kuuluvat riittävät virkistysalueet sekä mahdollisuus nauttia luonnosta. Helsingin laajoista yhtenäisistä viheralueista halutaan pitää kiinni. Helsingin kilpailukykytekijäksi

³³ Kaupunginvaltuusto 26.10.2016 § 272.

³⁴ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/suunnittelun-ja-rakentamisen-tavoitteet/yleiskaava>. Luettu 7.11.2022.

³⁵ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/suunnittelun-ja-rakentamisen-tavoitteet/yleiskaava>; <https://oikeus.fi/hallintooikeudet/helsinginhallinto-oikeus/fi/index/tiedotteet/2018/helsinginuusiyleiskaavaosittainlainvastainenjavartiosaa-renosayleiskaavakokonaanlainvastainen.html>; <https://www.kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2018/kohylkasisuurimmanosanhelsinginyleiskaavaakoskevistavalituksista.html>. Luettu 7.11.2022.

³⁶ Kaupunginvaltuusto 26.10.2016 § 272.

³⁷ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 7.

³⁸ <https://toimintaymparisto.hel.fi/fi/vaesto-ja-elinolot/vaestonkasvu-ja-muuttoliike>. Luettu 27.1.2023, @kaupunkitieto 2023 (Helsingin kaupunkitietoyksikkö). Tviitti 26.1.2023. Tviitin aineistolähteenä Tilastokeskus.

³⁹ Sinkko 2022, 28.

⁴⁰ Sinkko 2022, 7.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

mainitaan kaupungin keskustaan ulottuva Keskuspuisto ja muut laajat viheraluekonaisuudet, vihersormet, jotka takaavat viheralueiden saavutettavuuden kaupungin eri alueilta. Yleiskaavassa todetaan, että vuonna 2050 Helsinki on raideliikenteen verkostokaupunki ja viherverkostokaupunki, jossa viheralueiden saavutettavuus on hyvä. Verkoston rungon muodostuvat seudulle jatkuvat vihersormet ja muut laajemat viheralueet sekä poikittaiset viheryhteydet.⁴¹

Viheralueiden huomioon ottamisesta yleiskaavassa 2016 ja sen eri oikeusasteissa kumotuille osille valmisteltavissa osayleiskaavoista kerrotaan tarkemmin myöhemmissä luvuissa.

1.4.4 LUMO-ohjelmat

Helsingin kaupungin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma (LUMO) ohjaa sitä, miten kaupunki voi toiminnassaan ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja turvata sen säilymisen taatakseen asukkaille terveellisen, viihtyisän ja monimuotoisen elinympäristön. LUMO-ohjelmat sisältävät myös maankäytön suunnittelua koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä. Vanhassa LUMO-ohjelmassa 2008–2017 yhtenä päätavoitteena oli, että ekologinen verkosto⁴² ja siihen liittyvät arvokkaan luonnon ydinalueet turvataan sekä Helsingissä että koko pääkaupunkiseudulla. Toimenpiteenä oli muun muassa turvata yhtenäiset viherverkostot ja niiden väliset yhteydet sekä vahvistaa heikentyneitä ekologisia yhteyksiä kaavoituksen keinoin. Myös uudessa LUMO-ohjelmassa 2021–2028 tavoitteena on vahvistaa sini- ja viherverkostojen toimivuutta. Lisäksi tavoitteena on rikastaa rakennetun ympäristön luonnon monimuotoisuutta tulevaisuutta ennakoiden.⁴³ LUMO-ohjelmien kaavoitusta koskevia tavoitteita tarkastellaan asiayhteyksissään myöhemmissä luvuissa ja erityisesti LUMO-ohjelman seurantaa käsittelevässä luvussa 2.6.

1.5 Kaavoituksen kulku

1.5.1 Yleiskaavassa osoitetaan maankäytön suuntaviivat

Yleiskaava on yleispiirteinen suunnitelma, jossa osoitetaan kaupungin kehittämisen painopisteet. Yleiskaavassa ei esitetä tarkkoja aluerajauksia. Helsingissä yleiskaava on laadittu noin kymmenen vuoden välein. Yleiskaava ohjaa yksityiskohtaisempaa asemakaavoitusta.⁴⁴

Yleiskaavalla on maankäyttö- ja rakennuslain 42 §:ssä määritetyt oikeusvaikutukset. Yleiskaava toimii ohjeena, kun laaditaan ja muutetaan asemakaavaa tai kun ryhdytään toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Yleiskaava ei ole maankäyttö-

⁴¹ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 8–9.

⁴² Ekologinen verkosto tarkoittaa verkostoa, joka palvelee monien eliöiden ja eliöryhmien liikkumista ja leviämistä. Verkosto koostuu ekologisista alueista ja yhteyksistä, jotka mahdollistavat liikkumisen ja leviämisen. Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä 2013.

⁴³ LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028, 26 ja 32; ja Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Toimintaohjelma 2008–2017, 3, 6 ja 9.

⁴⁴ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/suunnittelun-ja-rakentamisen-tavoitteet/yleiskaava>. Luettu 2.11.2022; Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 11.

ARVIointIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

ja rakennuslain mukaan voimassa asemakaavoitetulla alueella. Vahvistetun ja voimassa olevan asemakaavan alueella voidaan rakentaa siitä huolimatta, vaikkei toimenpide ole yleiskaavan mukainen. Yleiskaavan ratkaisuja, kohdemerkintöjä, aluevarauksia ja -rajauksia täsmennetään ja tarkennetaan asemakaavoituksessa ja sen yhteydessä tehtävissä selvityksissä ja vaikutuksien arvioinneissa. Helsingin Yleiskaava 2016 on oikeusvaikutteinen pääkartan merkintöjen ja määräysten osalta. Oikeusvaikutteisia ovat myös Kaupunkiluonto- ja Kulttuuriympäristöt-teemakartoille merkityt Natura 2000-alueet, luonnonsuojelualueet ja Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 suojeltavat alueet sekä valtakunnallisesti merkittävät maisema- ja kulttuuriympäristöt. Yleiskaavaan liittyvät teemakartat tarkentavat ja antavat lisätietoja kaavaratkaisuista.⁴⁵

Yleiskaavaa on mahdollista muuttaa tai täydentää rajattua aluetta koskevalla osayleiskaavalla. Osayleiskaava on yleensä kaupungin yleiskaavaa tarkempi. Osayleiskaavassa osoitetaan kaupunkirakenteen kannalta keskeiset asiat, kuten asumisen, työpaikkojen ja palvelujen sijoittuminen sekä liikenneyhteydet ja virkistys- ja viherverkosto.⁴⁶

1.5.2 Asemakaava tarkentaa yleiskaavaa

Asemakaava on yleiskaavaa yksityiskohtaisempi suunnitelma, jossa osoitetaan, mihin tarkoituksiin aluetta voi käyttää ja kuinka paljon sinne voi rakentaa. Asemakaava voi koskea vain yhtä tonttia tai kokonaista asuinalueita. Ennen asemakaavan laadintaa saatetaan laatia alueen suunnitteluperiaatteet tai kaavarunko. Asemakaavassa määritellään tyypillisesti alueen käyttötarkoitus, rakentamisen määrä, sijainti ja korkeus, rakennusten ulkoasuun liittyviä asioita, pysäköintipaikkojen sijainti ja määrä sekä viheralueiden ja katujen sijainti.⁴⁷

Kun asemakaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa ja kaava on tullut voimaan, laaditaan asemakaava-alueen kaduista ja puistoista katu- ja puistosuunnitelmat. Suunnitelmassa määritellään katujen ja puistojen tarkka sijainti, pintamateriaali, istutukset, kalusteiden sijainti ja valaistus- ja kuivatusratkaisut.⁴⁸ Kaupunkisuunnittelun tasot on kuvattu kuviossa 1.

⁴⁵ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 92; Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, § 42.

⁴⁶ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/miten-suunnittelu-etenee>. Luettu 23.2.2023.

⁴⁷ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/miten-suunnittelu-etenee>. Luettu 23.2.2023.

⁴⁸ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/miten-suunnittelu-etenee>. Luettu 23.2.2023.

ARVIONTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Suunnittelun tasot

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

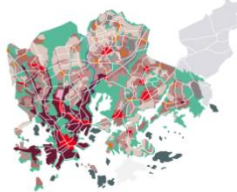
Maakuntakaava (Uudenmaan liitto)

MAL-sopimus. Maankäytön, asumisen, liikenteen seudullinen yhteistyö (14 kuntaa)

Helsingin kaupunki

Yleiskaava

Rakentamisen ja liikenteen yleispiirteinen suunnitelma, joka kattaa koko kaupungin.

Osayleiskaava

Alueen tarkempi suunnittelu, mm. palvelut, asuin- ja työpaikkakorttelit, liikenne ja virkistys.

Asemakaava

Alueen yksityiskohtainen suunnittelu esim. rakennusten sijainti, korkeus ja käyttötarkoitus kuten asunnot ja liikkeet. Joskus ennen asemakaavaa laaditaan suunnitteluperiaatteet ja kaavarunko.

Katu- ja puistosuunnitelma

Katujärjestelyt, pyörätiet, jalankulku, liikennemerkit ja viheralueet.

Kaavoitus jakautuu eri kaavatasoihin yleisestä kohti yksityiskohtaisempaa kaavoitusta.

Kuvio 1. Kaupunkisuunnittelun tasot.⁴⁹

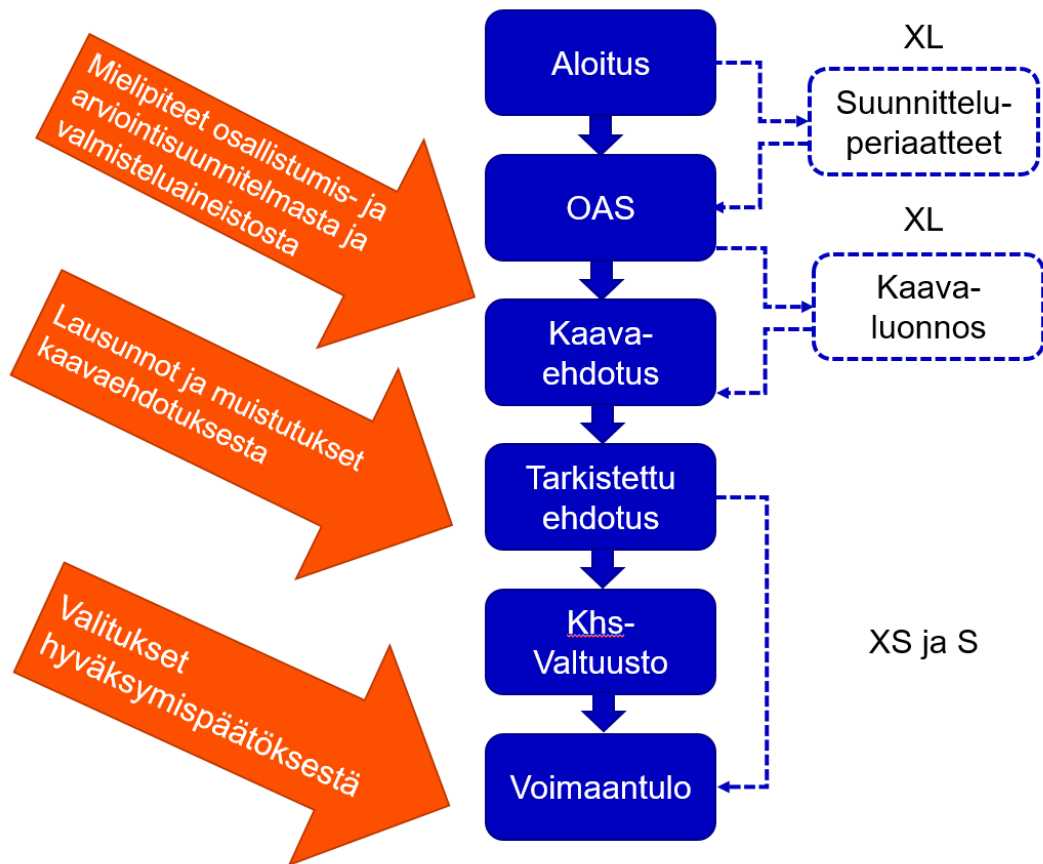
Kuviossa 2 esitetään asemakaavoituksen kulku ja osallistumismahdollisuudet suunnittelun eri vaiheissa pääpiirteissään.

⁴⁹ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/miten-suunnittelu-etenee>. Luettu 7.2.2023.

ARVIONTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 2. Kaavoituksen kulku ja osallistumismahdollisuudet. OAS=osallistumis- ja arviointisuunnitelma, Khs=kaupunginhallitus. XS, S ja XL viittaavat eri kokoihin asemakaavaprosesseihin (XS, S, M, L, XL).⁵⁰

Kaavahankkeen aloitusvaiheessa laaditaan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS). Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kerrotaan kaavoituksen tavoitteista ja siitä, miten ja missä vaiheissa kaavan valmisteluun voi osallistua. Aloitusvaiheessa laaditaan myös muuta valmisteluaineistoa, jossa voidaan esimerkiksi kuvata rakentamisen määrää, sijoittamista ja suunnittelualueen eri osien käyttötarkoituksia. Kaupunkilaiset voivat tutustua osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ja valmisteluaineistoon voi tutustua esimerkiksi verkkosivuilla ja he voivat esittää siitä kirjallisia tai suullisia mielipiteitä. Merkittävistä kaavahankkeista voidaan järjestää asukastilaisuuksia

⁵⁰ Kuvio on laadittu arviointia varten seuraavien lähteiden perusteella: <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022; Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus, Helsinki 2022, 5; XS – S – M – L – XL. 5 asemakaavaprosessia. 29.11.2019. Saatavilla Helsingin intranet, KYMP, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 19.1.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

tai -kyselyitä. Merkittävimmistä kaavahankkeista laaditaan myös kaavaluonnos, jota on mahdollista kommentoida.⁵¹⁵²

Valmisteluaineiston perusteella kaupunkiympäristön toimiala laatii viimeistellyn kaavaehdotuksen kaupunkiympäristölautakunnan päätöksentekoa varten. Kaavaehdotuksessa on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon aloitusvaiheessa saadut mielipiteet. Ehdotus sisältää kaavakartan ja kaavaselostuksen. Kaavaehdotus on julkisesti nähtävillä joko ennen kaupunkiympäristölautakunnan käsittelyä tai sen jälkeen. Ehdotuksesta pyydetään lausunnot lain edellyttämiltä tahoilta ja tarvittaessa muilta asiantuntijoilta. Myös kaupunkilaiset voivat antaa palautetta ehdotuksesta. Kaavan valmistelija antaa vastaukset kaavaehdotusta koskeviin lausuntoihin ja muis-tutuksiin ja muuttaa tarvittaessa ehdotusta. Jos muutokset ovat olennaisia, kaavaehdotus asetetaan uudestaan nähtäville.⁵³

Asemakaavoituksessa on ollut vuodesta 2018⁵⁴ ohje, joka auttaa kaavan valmistelijoita valitsemaan kaavahankkeelle oikeanlaisen prosessin. Ohjeen mukaan asemaprosessit luokitellaan kaavan vaikutusten merkittävyyden mukaisesti luokkiin XS, S, M, L, ja XL. Eri kokoiset asemakaavaprosessit ja niiden keskimääräinen kesto on esitelty taulukossa 1. Merkittävimmissä kaavoitushankkeissa eli XL-kokoisissa kaavoitusprosesseissa laaditaan aloitusvaiheessa alueen suunnitteluperiaatteet ja kaavaluonnos ennen kaavaehdotusta (ks. kuvio 2). Nämä viedään yleensä kaupunkiympäristölautakuntaan hyväksyttäväksi.⁵⁵

⁵¹ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022; Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus, Helsinki 2022, 5; Erikokoiset kaavaprosessit (XS, S, M, L, XL). Helsingin kaupungin intranet, Kymp, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 18.1.2023.

⁵² <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022.

⁵³ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022; Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus, Helsinki 2022, 5; Erikokoiset kaavaprosessit (XS, S, M, L, XL). Helsingin kaupungin intranet, Kymp, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 18.1.2023.

⁵⁴ Ohjeen voimassaolon alku on päätelty arvioinnissa siitä, että ensimmäinen kaupungin intranetistä löydetty esiintymä asemakaavaprosessiohjeesta on päivätty vuodelle 2018. Asemakaava & prosessit (power point) 3.10.2018. Saatavilla Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Maka, Kaavakoulu.

⁵⁵ XS – S – M – L – XL. 5 asemakaavaprosessia. 29.11.2019. Saatavilla Helsingin intranet, KYMP, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 19.1.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 1. Eri kokoiset asemakaavaprosessit.⁵⁶

Prosessi	Kaavan vaikutukset	Kaavan hyväksymisestä päättävä toimielin	Keskimääräinen prosessin kesto
XS	erittäin vähäiset	kaupunkiympäristölautakunta	9 kuukautta
S	ei merkittäviä vaikutuksia, on hallintosäännön mukaan kaupunkiympäristölautakunnan toimivallassa	kaupunkiympäristölautakunta	1 vuosi
M	ei merkittäviä vaikutuksia, ei ole kaupunkiympäristölautakunnan toimivallassa	kaupunginvaltuusto	yli 1 vuosi
L	tavanomaista merkittävämmät	kaupunginvaltuusto	2 vuotta
XL	merkittävät, hanke on riskitaitainen tai herättää erityistä kiinnostusta	kaupunginvaltuusto	yli 2,5 vuotta

Kaupunkiympäristölautakunta päättää vain sellaisten merkitykseltään vähäisten kaavojen hyväksymisestä, jotka on määritelty erikseen kaupungin hallintosäännössä. Vaikutuksiltaan merkittävien kaavojen hyväksymisestä päättää kaupunginvaltuusto. Lisäksi kaupunginvaltuusto päättää myös kaikkien sellaisten kaavojen hyväksymisestä, joista päättäminen ei ole kaupunkiympäristölautakunnan toimivallassa. Kaavoitushankkeet etenevät kaupunginvaltuuston päätöksentekoon kaupunginhallituksen (khs) kautta.⁵⁷

Kaupungin intranetissä on myös joulukuulle 2022 päivätty ohje asemakaavaprosessin valinnasta. Arvioinnissa ei ollut tietoa, mistä alkaen ohje on ollut kaavoittajien saatavilla. Jos ohje on julkaistu päiväyksen mukaisesti joulukuussa 2022, se ei ole ehtinyt olla arvioinnissa käsiteltyjen kaavoitustapausten suunnittelijoiden käytössä.

Ohjeen mukaan asemakaava on vaikutuksiltaan merkittävä silloin, kun:

⁵⁶ XS – S – M – L – XL. 5 asemakaavaprosessia. 29.11.2019. Saatavilla Helsingin intranet, KYMP, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 19.1.2023.

⁵⁷ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022; Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus, Helsinki 2022, 5; Erikokoiset kaavaprosessit (XS, S, M, L, XL). Helsingin kaupungin intranet, Kympp, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 18.1.2023.; Helsingin kaupungin hallintosääntö 7.12.2022, 16 luku, 1 §.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

- kaavan toteuttaminen mahdollistaa suuren muutoksen aikaisempaan tilanteeseen tai alueen maankäytön yleinen luonne muuttuu kaavassa osoitetusta,
- alueen sosiaalinen luonne, toiminnallinen laatu tai yhtenäinen rakennustapa muuttuu merkittävästi,
- suunnittelualueelle on odotettavissa muita kuin tilapäisiä ympäristöhäiriöitä, esimerkiksi liikennettä, melu- tai hajuongelmia tai terveydelle haitallisia vaikutuksia,
- muutos kohdistuu virkistyskäytön tai kulttuuriympäristön kannalta arvokkaaseen alueeseen tai kohteeseen siten, että merkittävien arvojen säilyminen vaarantuu,
- muutos kohdistuu luonnonympäristön kannalta arvokkaaseen alueeseen tai kohteeseen taikka pinta- ja pohjavesiin siten, että merkittävien ympäristöarvojen säilyminen vaarantuu,
- muutos kohdistuu palvelujen saavutettavuuteen,
- vaikutuksen kohteeksi joutuvien ihmisten määrä on suuri,
- kaava liittyy laajempaan samansuuntaiseen kehitykseen, jolla vahvistetaan merkittävämpiin vaikutuksiin johtavaa kehityssuuntaa.⁵⁸

Kaavan hyväksymisestä ilmoitetaan kaupungin verkkosivuilla. Päätöksestä ilmoitetaan myös aina erillisillä ilmoituksilla Uudenmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä niille viranomaisille, kaupunkilaisille ja muistutuksen tehneille, jotka ovat pyytäneet kirjallisesti ilmoitusta kaavan ollessa nähtävillä. Kaavan hyväksymispäätöksestä voi valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Jos hyväksymispäätöksestä ei valiteta, asemakaava tulee voimaan valitusajan jälkeen Helsingin kaupungin verkkosivuilla julkaistavalla kuulutuksella. Jos kaavasta on valitettu, kaava tulee voimaan, jos valitukset hylätään oikeuskäsittelyssä.⁵⁹

Kaupunkiorganisaatiossa kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelu osallistuu asemakaavoituspalvelun ohella asemakaavojen laatimiseen. Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelu vastaa maankäytön maisemasuunnittelusta. Vastuualue sisältää koko maisemarakenteen ja -kuvan. Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelussa ovat myös ekologian ja spatiaalisen⁶⁰ suunnittelun asiantuntijat.⁶¹

⁵⁸ Helsingin kaupungin intranet, Kymp, Maankäyttö ja rakentaminen, Asemakaavoituksen sivut, Asemakaavaprosessin valinta. Luettu 27.1.2023.

⁵⁹ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/osallistuminen/>. Luettu 13.5.2022.

⁶⁰ Maantieteelliseen alueeseen, sijaintiin tai tilaan liittyvä. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Biologia:spatialinen>.

⁶¹ Kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön kommentit muistiolounnokseen 21.3.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

1.6 Asukkaiden näkemykset viheralueiden huomioon ottamisesta kaavoituksessa

1.6.1 Enemmistö asukkaista toivoo uusia asuntoja

Kaupunkiympäristön toimiala on kartoittanut asukkaiden näkemyksiä kaupungin kasvusta ja sen vaikutuksista luontoalueisiin kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimuksessa vuonna 2021 sekä ”Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä” asukastutkimuksessa vuonna 2022. Tutkimuksissa käsitellään kaupungin kasvua käytännössä asuntojen rakentamisen näkökulmasta. Kumpikin tutkimus on yksityiseltä taholta tilattu paneelitutkimus⁶², johon on vastannut 1 000 helsinkiläistä. Viestintätutkimuksen otos on kiintiöity siten, että vastaajien jakauma edustaa kaikkien suomalaisten sukupuoli- ja ikäjakaumaa. Asukastutkimukseen ”Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä” vastanneiden ikä- ja sukupuolijakauma vastaa kaikkien helsinkiläisten ikä- ja sukupuolijakaumaa. Tutkimukseen vastanneiden alueellinen jakauma vastaa myös melko hyvin Helsingin väestön alueellista jakaumaa.⁶³ Voidaan siis todeta, että kaupunkiympäristön toimialalla on tuoretta tutkimuksiin perustuvaa tietoa siitä, mitä mieltä kaupunkilaiset ovat asuntojen rakentamisesta ja luonnon huomioon ottamisesta asuntorakentamista suunnitellessa.

Asukastutkimukseen ”Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä” vastanneista enemmistö (57 %) piti Helsingin kaupungin asuntorakentamisen määrän kasvua hyvänä asiana (taulukko 2). Kaikista vastaajista 31 prosenttia piti asuntorakentamisen määrän kasvua huonona asiana ja 12 prosenttia ei osannut sanoa. Suhtautuminen asuntorakentamisen määrään vaihteli sen mukaan, asuiko vastaaja keskustassa tai kantakaupunkimaisella alueella vai esikaupungissa tai lähiössä. Kantakaupungin asukkaista suurempi osuus (63 %) piti asuntorakentamisen määrän kasvua hyvänä asiana kuin muiden alueiden asukkaista (53 %).⁶⁴

⁶² Paneelitutkimus tarkoittaa sellaista tutkimusta, jossa tutkimuksen tekijä poimii taustatietojen perusteella vastaajat joukosta henkilöitä, joiden kanssa on etukäteen sovittu heidän halukkuudestaan vastata tutkimuskyselyihin. Ks. esim. <https://yle.fi/a/3-5820035>.

⁶³ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 2–3, 22–27. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023; Koskimies ym. 2022. Arvioinnissa verrattiin Luonto- ja metsät kasvavassa Helsingissä -tutkimukseen vastanneiden jakautumista suurpiireittäin (Koskimies ym. 2022, 5) Helsingin väestön jakaumaan suurpiireittäin vuodenvaihteessa 2020/2021 (Väestö piireittäin ja osa-alueittain iän mukaan vuodenvaihteessa 2020/2021 Tilastokeskus. Saatavilla <https://hri.fi/data/dataset/helsingin-vaesto-piireittain-ja-osa-alueittain-ian-mukaan-2004-alkaen>. Luettu 19.12.2022.

⁶⁴ Koskimies ym. 2022, 3.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 2. Suhtautuminen Helsingin asuntorakentamisen määrän kasvuun asuinalueen tyyppin mukaan. Prosenttiosuus vastaajista. Asukastutkimus Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä 2022.⁶⁵

Helsingin asuntorakentamisen määrän kasvu on mielestäni	Kaikki alueet (N=995)	Keskusta tai kanta-kaupunkimainen alue (N=395)	Muut alueet (N=600)
Hyvä asia	57 %	63 %	53 %
Huono asia	31 %	23 %	35 %
En osaa sanoa	12 %	14 %	12 %

Suhtautumisesta kaupungin asuntorakentamisen kasvuun kysyttiin myös kaupunkiympäristön toimialan vuoden 2021 viestintätutkimuksessa. Viestintätutkimuksessa asiasta kysyttiin hieman eri sanamuodoin ja eri asteikolla kuin vuoden 2022 asukastutkimuksessa, joten viestintätutkimuksen ja asukastutkimuksen numeeriset tulokset (eri vaihtoehtoja valinneiden osuudet) eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Viestintätutkimuksen 2021 tulokset voi kuitenkin tulkita samansuuntaisiksi kuin asukastutkimuksen 2022 tulokset.

Viestintätutkimuksen mukaan vain noin viidennes vastaajista piti kaupungin kasvua huonona kehityksenä (taulukko 3). Noin puolet vastaajista näki kaupungin kasvun hyvänä kehityksenä ja neutraalisti kasvuun suhtautui 13 prosenttia. Viestintätutkimuksen perusteella voi karkeasti tulkita, että mitä nuorempi vastaaja, sitä positiivisemmin hän kaupungin kasvuun suhtautuu. Kantakaupungin asukkaat suhtautuivat viestintätutkimuksen perusteella kaupungin kasvuun selvästi myönteisemmin kuin muilla alueilla asuvat.⁶⁶

⁶⁵ Koskimies ym. 2022, 9. Arvioinnissa on yhdistelty alkuperäisen tutkimusraportin luokat esikaupunki/lähiö (N=580) ja maaseutumainen alue ja saaristo (N=20) luokaksi "muut alueet".

⁶⁶ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 22. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023. Tutkimuksessa kysyttiin: "Helsinki on ollut viime vuosina vauhdilla kasvava kaupunki ja Helsingissä rakennetaan nyt ja lähivuosina paljon uusia asuntoja. Miten suhtaudut kaupungin kasvuun? 1=mielestäni kaupungin kasvu on erittäin huonoa kehitystä -5 =mielestäni kaupungin kasvu on erittäin hyvää kehitystä". Arvioinnissa on yhdistelty alkuperäisen tutkimusraportin luokat 1 ja 2 ja 4 ja 5 laadittu sanalliset kuvaukset uudelle luokitukselle alkuperäisen raportin pohjalta.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 3. Helsinkiläisten suhtautuminen kaupungin kasvuun sukupuolen, iän ja asuinalueen mukaan. Helsingin kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021.⁶⁷

Luokitus taustatiedon perusteella/ Näkemyks kaupungin kasvusta	Kasvu on huonoa kehitystä	Neutraali suhtautuminen kasvuun	Kasvu on hyvää kehitystä
Kaikki vastaajat (N=1000)	22 %	13 %	48 %
Miehet (N=490)	23 %	12 %	52 %
Naiset (N=506)	21 %	13 %	46 %
16–24 v. (N=122)	12 %	7 %	57 %
25–34 v. (N=156)	19 %	11 %	52 %
35–44 v. (N=156)	20 %	14 %	51 %
45–54 v. (N=148)	22 %	12 %	49 %
55–64 v. (N=161)	28 %	16 %	43 %
65 v.– (N=256)	25 %	14 %	44 %
Kantakaupunki (N=334)	16 %	9 %	58 %
Itä-Helsinki (N=284)	24 %	15 %	45 %
Länsi-Helsinki (N=165)	21 %	13 %	44 %
Pohjois-Helsinki (N=217)	29 %	15 %	42 %

1.6.2 Asuntorakentamista ei toivota omalle asuinalueelle

Vaikka suuri osa helsinkiläisistä suhtautuu kaupungin ja asuntorakentamisen määrän kasvuun positiivisesti, vuoden 2021 viestintätutkimuksen mukaan suurin osa kaupunkilaisista (65 %) ei haluaisi, että uusia taloja rakennettaisiin heidän omalle asuinalueelleen (taulukko 4). Naisista selvästi suurempi osuus (71 %) suhtautui omalle asuinalueelleen rakentamiseen negatiivisesti kuin miehistä (58 %). Eri ikäryhmien vastaajista eniten omalle asuinalueelleen uusia taloja toivovia oli 16–24-vuotiaissa (47 %), vähiten 65-vuotiaissa ja iäkkäämmässä (27 %). Talojen rakentamista omalle asuinalueelle koskevissa toiveissa ei juuri ollut eroa eri asuinalueiden välillä.

⁶⁷ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 22. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 4. Helsinkiläisten suhtautuminen uusien talojen rakentamiseen omalle asuinalueelle sukupuolen, iän ja asuinalueen mukaan. Helsingin kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021. Vastausvaihtoehdot olivat 1=uusien talojen rakentaminen omalle asuinalueelleni on toivottavaa 2=uusien talojen rakentaminen omalle asuinalueelleni ei ole toivottavaa.⁶⁸

Luokitus taustatietojen perusteella	Uusien talojen rakentaminen asuinalueelleni ei ole toivottavaa
Kaikki vastaajat (N=1000)	65 %
Miehet (N=490)	58 %
Naiset (N=506)	71 %
16–24 v. (N=122)	62 %
25–34 v. (N=156)	53 %
35–44 v. (N=156)	64 %
45–54 v. (N=148)	65 %
55–64 v. (N=161)	65 %
65 tai yli v. (N=256)	73 %
Kantakaupunki (N=334)	66 %
Itä-Helsinki (N=284)	63 %
Länsi-Helsinki (N=165)	64 %
Pohjois-Helsinki (N=217)	66 %

Viestintätutkimuksen perusteella tärkeimpiä syitä uusien talojen toivomiseen omalle asuinalueelle olivat mahdollisuudet alueen palveluiden ja viihtyisyyden paranemiseen ja monipuolisempi asuntotarjonta. Tärkeimmät syyt vastustaa omalle asuinalueelle rakentamista olivat huoli asuinalueen viheralueiden vähenemisestä, viihtyisyyden heikkenemisestä sekä rauhattomuuden lisääntymisestä.⁶⁹

Vuoden 2021 viestintätutkimuksen mukaan kaupungin kasvu herätti kaikissa vastaajissa huolia. Eniten huolta aiheuttava aihe oli asumisen hinnan kehitys (43 % kaikista vastaajista, taulukko 5). Luonnon monimuotoisuus ja puistojen ja viheralueiden määrän muutos olivat seuraavaksi eniten huolta aiheuttavia asioita (36 % ja 31 % kaikista vastaajista). Eniten monimuotoisuuden väheneminen huolesti 35–44-vuotiaita (40 %) ja vähiten 16–24-vuotiaita (34 %). Suurta osaa nuorimmasta vastaajaryhmästä sen sijaan huolesti puistojen ja viheralueiden määrän muutos (37 %), kun taas 45–55-vuotiaissa oli pienempi osuus puistoista huolissaan olevia kuin muissa ikäryhmissä (27 %).⁷⁰

⁶⁸ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 24. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023.

⁶⁹ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 25–26. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023.

⁷⁰ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 23. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Naisista selvästi suurempi osuus kuin miehistä on huolissaan luonnon monimuotoisuuden heikkenemisestä (naiset 46 % ja miehet 25 %) tai puistojen viheralueiden määrän muutoksesta (naiset 38 % ja miehet 25 %).⁷¹

Taulukko 5. Mitkä asiat herättävät kasvavassa kaupungissa sinussa eniten huolta? Vastauksen osuudet ikäluokittain, %. Helsingin kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021.⁷²

Huolenaihe	Kaikki vastaajat (N=1000)	16-24 v. (N=122)	25-34 v. (N=156)	35-44 v. (N=156)	45-54 v. (N=148)	55-64 v. (N=161)
Asumisen hinnan kehitys	42 %	40 %	47 %	44 %	45 %	43 %
Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen rakentamisen myötä	36 %	34 %	38 %	40 %	32 %	37 %
Puistojen ja viheralueiden määrän muutos	31 %	37 %	33 %	30 %	27 %	31 %
Kaupungin turvallisuus	29 %	25 %	27 %	32 %	37 %	34 %
Kaupungin liikenteen toimivuus	26 %	23 %	21 %	27 %	29 %	24 %
Maiseman muuttuminen kotini lähellä	11 %	13 %	12 %	10 %	12 %	8 %
Helsingin keskustan kaupunkikuvan muuttuminen	9 %	11 %	12 %	3 %	8 %	5 %
Joku muu, mikä	5 %	2 %	3 %	4 %	6 %	7 %
Kaupungin kasvu ei herätä minussa huolta	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

1.6.3 Luonnon säilyttäminen halutaan etusijalle asuntotuotantotavoitteen sijaan

Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä -tutkimukseen vastaajista puolet oli sitä mieltä, että kaupungin tulisi pääsääntöisesti priorisoida kaupunkiluonnon säilyttämistä asuntotuotantotavoitteeseen nähden, kun punnitaan metsäisten alueiden ja kaupungin rakentamisen välistä suhdetta (taulukko 6). Vastaajista 35 prosentin mukaan kaupunkiluonnon säilyttämistä ja asuntotuotantotavoitetta tulisi tarkastella aina

⁷¹ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 23. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023.

⁷² Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus 2021, 23. Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 13.2.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

tapauskohtaisesti. Asuntotuottotavoitteen etusijalle asettamista kannatti 12 prosenttia vastaajista. Asuntotuottotavoitetta priorisoivista vastaajista suurin osa oli työssäkäyviä, työkäisiä ja taloutensa vuositulojen perusteella pienituloisimpiin tuloluokkiin kuuluvia miehiä.⁷³

Taulukko 6. Näkemykset metsäisten alueiden ja kaupungin rakentamisen välisestä suhteesta asuinalueen tyyppin mukaan, prosenttiosuus vastaajista. Asukastutkimus Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä 2022.⁷⁴

Kaupungin tulisi pääsääntöisesti priorisoida	Kaikki alueet	Keskusta tai kantakaupunkimainen alue (N=395)	Muut alueet (N=600)
Kaupunkiluonnon säilyttämistä	50 %	45 %	54 %
Tilanteet tulee aina tarkastella tapauskohtaisesti	35 %	36 %	35 %
8000 asunnon asuntotuotantotavoitetta	12 %	16 %	9 %
En osaa sanoa	3 %	3 %	2 %

Asukastutkimukseen Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä vastanneista 57 prosenttia oli sitä mieltä, että metsäisille alueille ei tulisi rakentaa (taulukko 7). Metsäisillekin alueille rakentamisen sallisi 18 prosenttia vastaajista. Vastaajista 25 prosenttia suhtautui neutraalisti metsäisille alueille rakentamiseen. Vastausten keskiarvojen perusteella⁷⁵ esikaupunkimaisilla alueilla ja saaristossa asuvat suhtautuivat hieman kielteisemmin metsäisille alueille rakentamiseen kuin keskustassa tai kantakaupunkimaisella alueella asuvat.⁷⁶

⁷³ Koskimies ym. 2022, 11.

⁷⁴ Koskimies ym. 2022, 11. Arvioinnissa on yhdistelty alkuperäisen tutkimusraportin luokat esikaupunki/lähiö (N=580) ja maaseutumainen alue ja saaristo (N=20) luokaksi "muut alueet".

⁷⁵ Tutkimusraportissa ei raportoitu tämän kysymyksen vastausjakaumia taustamuuttujien suhteen, vaan esitettiin vain keskiarvot. Koskimies ym. 2022, 14.

⁷⁶ Koskimies ym. 2022, 13. Alkuperäinen kysymys oli "Kaupungin kasvaessa rakentamista on toisinaan jouduttu sijoittamaan metsäisille alueille. Asteikolla 1–5, miten suhtaudut metsäisille alueille rakentamiseen? 1 = metsäiset alueet tulee jättää rakentamisen ulkopuolelle ... 5 = myös metsäisille alueille voidaan rakentaa. Vastausten jakaumia ei ollut saatavissa taustamuuttujien luokissa.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 7. Suhtautuminen metsäisille alueille rakentamiseen. Asukastutkimus Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä 2022. Asteikko: 1=metsäiset alueet tulee jättää rakentamisen ulkopuolelle–5=myös metsäisille alueille voidaan rakentaa. Vastausten keskiarvot asuinalueen tyyppiin mukaan.⁷⁷

Asuinalueen tyyppi	Vastausten keskiarvo	Vastaajien lukumäärä
Kaikki	2,4	996
Esikaupunki/lähiö	2,3	581
Maaseutumainen alue tai saaristo	2,3	20
Keskusta/kantakaupunkimainen alue	2,6	395

1.6.4 Asunnot tulisi kaavoittaa mieluummin asuntokantaa tiivistämällä kuin viheralueita kaventamalla

Asukastutkimuksessa pyydettiin vastaajia kuvittelemaan tilanne, että heidän oman asuinalueensa asemakaavaa uudistetaan ja alueelle oltaisiin rakentamassa runsaasti uusia asuntoja. Alueella olisi ennestään luonnonvaraista metsää, asuinalueita ja yritysalueita sekä kaupungin luomaa puistoaluetta. Vastaajilta kysyttiin, mikä olisi tässä tapauksessa paras menettelytapa eli miten tai mihin uudet asunnot tulisi suunnitella: nykyistä asuntokantaa tiivistämällä tai rakentamalla korkeampia kiinteistöjä, kaventamalla yritysalueita, vähentämällä luonnonvaraista metsää tai vähentämällä puistoalueita.⁷⁸ Asukastutkimuksen kysymyksessä ei ole mainittu niittyjä, vaikka niityt ja kedot ovat uhanalaisempia luontotyyppisiä Helsingissä kuin metsät ja niittyverkon kehittäminen on linjattu kaupunkistrategiassa.⁷⁹

Asukastutkimuksessa esitetyistä vaihtoehtoista eniten suosiota sai nykyisen asuntokannan tiivistäminen tai korkeampien kiinteistöjen rakentaminen (53 % kaikista vastaajista, taulukko 8). Seuraavaksi suosituin vaihtoehto oli yritysalueen kaventaminen (30 % kaikista vastaajista). Muualla kuin kantakaupunkimaisilla alueilla asuvat olisivat vähemmän halukkaita kaventamaan yritysalueita kuin muunlaisilla asuinalueilla asuvat. Luonnonvaraista metsää voisi vähentää 13 prosenttia vastaajista. Tämän vaihtoehdon kannatuksessa ei juuri ollut eroa kantakaupunkimaisella alueella ja muualla asuvien vastaajien välillä. Uusien asuntojen sijoittamista puistoalueille kannattaisi hyvin harva (4 %).⁸⁰

⁷⁷ Koskimies ym. 2022, 13. Alkuperäinen kysymys oli ” Kaupungin kasvaessa rakentamista on toisinaan jouduttu sijoittamaan metsäisille alueille. Asteikolla 1–5, miten suhtaudut metsäisille alueille rakentamiseen? 1 = metsäiset alueet tulee jättää rakentamisen ulkopuolelle ... 5 = myös metsäisille alueille voidaan rakentaa. Arviointia varten on yhdistetty vastausluokat 1 ja 2 sekä 4 ja 5.

⁷⁸ Koskimies ym. 2022, 39–40.

⁷⁹ LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028, 10; Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 24.

⁸⁰ Koskimies ym. 2022, 39–40. Arvioinnissa on yhdistelty alkuperäisen tutkimusraportin luokat esikaupunki/lähiö (N=580) ja maaseutumainen alue ja saaristo (N=20) luokaksi ”muut alueet”. Kaikki vastaajat eivät ole ilmoittaneet asuinalueensa tyyppiä, joten asuinalueen tyyppiin mukaan luokiteltujen vastaajien summa (994) eroaa kaikkien kysymykseen vastanneiden määrästä (998). Alkuperäistä kysymystä on tiivistetty arviointimuistiota varten. Alkuperäinen kysymys oli: ” Kuvittele, että oman asuinalueesi asemakaavaa uudistetaan.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 8. Parhaina pidetyt menettelytavat uusia asuntoja suunnitellessa asemakaavoituksessa. Asukastutkimus Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä 2022. Prosenttiosuus vastaajista asuinalueen tyyppin mukaan.⁸¹

Mihin tai miten uudet asunnot tulisi rakentaa?	Kaikki alueet (N=998)	Keskusta tai kantakaupunkimainen alue (N=394)	Muut alueet (N=600)
Nykyistä asuntokantaa tiivistämällä tai rakentamalla korkeampia kiinteistöjä	53 %	57 %	50 %
Yritysaluetta kaventamalla	30 %	26 %	34 %
Luonnonvaraista metsää vähentämällä	13 %	14 %	12 %
Puistoalueita vähentämällä	4 %	3 %	4 %

Kaupungin asettamien tavoitteiden mukaan alueelle tullaan rakentamaan runsaasti uusia asuntoja. Alueellasi on tällä hetkellä luonnonvaraista metsää, asuinalueita ja yritysalueita sekä kaupungin luomaa puistoaluetta. Miten mielestäsi kaupungin tulisi menetellä?”

⁸¹ Koskimies ym. 2022, 39–40. Arvioinnissa on yhdistelty alkuperäisen tutkimusraportin luokat esikauptunki/lähiö (N=580) ja maaseutumainen alue ja saaristo (N=20) luokaksi ”muut alueet”. Kaikki vastaajat eivät ole ilmoittaneet asuinalueensa tyyppiä, joten asuinalueen tyyppin mukaan luokiteltujen vastaajien summa (994) eroaa kaikkien kysymykseen vastanneiden määrästä (998). Alkuperäistä kysymystä on tiivistetty arviointimuistiota varten. Alkuperäinen kysymys oli: ”Kuvittele, että oman asuinalueesi asemakaavaa uudistetaan. Kaupungin asettamien tavoitteiden mukaan alueelle tullaan rakentamaan runsaasti uusia asuntoja. Alueellasi on tällä hetkellä luonnonvaraista metsää, asuinalueita ja yritysalueita sekä kaupungin luomaa puistoaluetta. Miten mielestäsi kaupungin tulisi menetellä?”

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2 HAVAINNOT

2.1 Ympäristöpalvelut ja kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelu osallistuvat kaavoitukseen

2.1.1 Ympäristöpalveluiden luontoasiantuntemusta hyödynnetään kaavoituksessa

Ympäristöpalvelut kuuluvat kaupunkiorganisaatiossa kaupunkiympäristön toimialan Palvelut ja luvat -palveluun. Ennen vuoden 2017 toimialauudistusta ympäristölautakunta antoi lausuntoja kaavaluonnoksista ja -ehdotuksista. Toimialauudistuksen jälkeen siirryttiin yhteisvalmisteluun, jossa ympäristöpalvelut pyrkivät antamaan näkemysensä kaavaan jo sen valmisteluvaiheessa. Ympäristöpalvelut tekivät yhteistyötä kaavoittajien kanssa jo vanhan organisaation aikana, mutta yhteistyö on vakiinnuttanut muotonsa nykyisessä kaupunkiorganisaatiossa.⁸²

Ympäristöpalvelujen Luonto ja ympäristötietoisuus -tiimi on keskeinen kaavoitukseen osallistuva tiimi. Tiimi vastaa muun muassa maankäytön luontovaikutusten arvioinnista, luontotietojärjestelmän ylläpidosta, luonnon tilan seurannasta ja luonnon kestävästä virkistyskäytöstä.⁸³ Luontotietojärjestelmään (LTJ) on tallennettu muun muassa luonnonsuojelukohteet, arvokkaat kasvisto- ja kasvillisuuskohteet, arvokkaat linnustokohteet, liito-oravan ydinalueet ja uhanalaiset luontotyypit. Luontotietojärjestelmän tietoja pääsee tarkastelemaan virkakäytössä olevasta paikkatietopalvelusta sekä kaupungin verkkosivuilla olevasta karttapalvelusta.⁸⁴

Luonto- ja ympäristötietoisuus -tiimissä käsitellään lisäksi merkittäviä suunnittelun luontokysymyksiä, kuten osayleiskaavojen ja merkittäviä viheralueita sisältävien asemakaavojen luontovaikutuksia. Ympäristöpalveluissa on myös oma kaavatyöryhmä, jossa käsitellään ympäristönsuojelun ja terveydensuojelun teemoja.⁸⁵

Luontoarvojen ja maankäytön suunnittelun yhteensovittaminen on käytännössä haastavaa tiivistyvässä kaupunkirakenteessa. Kaupunkiluonnon ja sen arvojen merkitys on korostunut viimeisen kymmenen vuoden aikana erityisesti julkisen keskustelun, oikeustapausten ja luontoarvoja painottavien kaupunkistrategioiden myötä. Resurssit luontotietojen hallintaan, tulkintaan ja maankäytön luontovaikutusten arviointiin ovat kuitenkin pienet, sillä ympäristöpalveluissa on vain yksi työntekijä, jonka työajasta noin 80 prosenttia on varattu kaavoituksen luontovaikutusten arviointiin. Myös kaupungin luontotietojärjestelmää kehittää ja ylläpitää vain yksi henkilö, jolla on myös paljon muita työtehtäviä.⁸⁶

⁸² Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

⁸³ Helsingin kaupungin intranet, Kymp, Me olemme Kymp, Luonto ja ympäristötietoisuus. Luettu 2.3.2023.

⁸⁴ Helsingin kaupungin intranet, Kartat ja paikkatieto, Luontotietojärjestelmä. Luettu 23.2.2023; Helsingin kaupungin paikkatietopalvelu, <https://kartta.hel.fi/>.

⁸⁵ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

⁸⁶ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2.1.2 Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu osallistuu viherrakenteen suunnitteluun

Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön maisema-arkkitehdit ovat lähtökohtaisesti kaikissa asemakaavahankkeissa mukana huolehtimassa muun muassa viherrakenteen (viheralueet sekä korttelien ja katujen viherrakenne) määrästä ja laadusta. Osayleiskaavojen valmistelussa on mukana myös maisema-arkkitehti kaupunkitila- ja verkostot-yksiköstä. Myös muut kyseisen yksikön asiantuntijat (muun muassa luontoasiantuntija, kasvillisuusasiantuntijat, virkistyspalveluverkostojen asiantuntijat) osallistuvat tarvittaessa myös asemakaavahankkeisiin.⁸⁷

Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön mukaan asemakaavoitukseen osallistuvien kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun asiantuntijoiden tehtävä on laaja ja palvelun nykyisillä resursseilla ei kyetä vastaamaan asemakaavojen kasvavan määrän suunnittelutarpeisiin. Tiimipäällikön mukaan kaavoituksessa keskitytään usein keskusteluun luonnonsuojelulain määrittelemistä kohteista, vaikka viher- ja virkistysverkostolla on luontoarvoja myös kokonaisuutena. Lisäksi olisi hyvä ottaa huomioon, että kaupunkirakenteen viherverkostoon kuuluvat myös tontit ja kadut.⁸⁸

Myös kaupunkiluontoverkostojen suunnittelun päävastuu on kaupunkitila ja -maisemasuunnittelulla. Kaavoittajat pääsevät tarkastelemaan verkostoja kaupungin henkilöstön virkakäytössä olevasta paikkatietopalvelusta Paikkatietovipusesta, ja ne ovat myös kaikkien kaupunkilaisten nähtävillä kaupungin verkkosivuilla karttapalvelussa.⁸⁹ Helsingin karttapalveluun on viety metsäverkosto, liito-oravaverkosto ja niittyverkosto. Siniverkostosta ei ole vielä valmiita tietoja, mutta se on parhaillaan tarkastelussa. Keskeiset verkostotarkastelut on tehty yleiskaavatasolla, mutta niiden yksityiskohtaista suunnittelua tehdään jatkuvasti asemakaavatasolla. Esimerkiksi verkostojen heikkouskohtia on mahdollista vahvistaa asemakaavoituksessa.⁹⁰

Helsingin arvokkaimmat metsäalueet ja metsäverkoston keskeisimmät osat on määriteltä vuonna 2015 julkaistussa metsäverkostoselvityksessä. Karttapalvelussa oli vuoden 2023 alussa tarjolla vuonna 2019 tehdyn metsäverkoston jatkotarkastelun tulokset.⁹¹ Liito-oravien esiintymistä Helsingissä on kartoitettu vuosina 2014–2022. Eri vuosina tehdyt selvitykset ovat kattaneet erilaisia alueita. Vuoden 2023 alussa karttapalvelussa oli tarjolla vuodelta 2022 peräisin olevia tietoja.⁹² Niittyverkostosta ei ole ollut kaupunkitasoista tarkastelua tai paikkatietoaineistoa ennen vuotta 2021.

⁸⁷ Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön kommentit muistioloonnokseen 22.3.2023.

⁸⁸ Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön kommentit muistioloonnokseen 21.3.2023.

⁸⁹ Helsingin kaupungin paikkatietopalvelu, <https://kartta.hel.fi/>. Luettelo aineistoista, joita paikkatietopalvelusta löytyy, on osoitteessa <https://kartta.hel.fi/paikkatietohakemisto/pth/>.

⁹⁰ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

⁹¹ Erävuori ym. 2019, 2; Helsingin karttapalvelu kartta.hel.fi, Aineistot, Ympäristö ja luonto. Luettu 6.3.2023.

⁹² Lammi & Routasuo 2016, 2; Lammi & Routasuo 2018, 3; Lammi & Routasuo 2019, 3; Lammi & Routasuo 2022, 3; Helsingin karttapalvelu kartta.hel.fi, Aineistot, Ympäristö ja luonto. Luettu 6.3.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Niittyverkoston käsite on kansallisessakin mittakaavassa nuori: ensimmäisiä selviytyksiä Suomessa laadittiin vasta 2020-luvun alussa. Helsingin karttapalvelussa olevat niittyverkostoa koskevat tiedot ovat vuodelta 2021.⁹³

Ympäristöpalveluiden näkemyksen mukaan ekologiset verkostot huomioidaan kaavoituksessa pääsääntöisesti hyvin. Metsä- ja puustoinen verkosto on pitkälti päällekkäinen liito-oravaverkoston kanssa. Liito-oravaverkoston tiukka huomioon ottaminen on ELY-keskuksen valvonnassa ja sen heikentäminen tai hävittäminen vaatii poikkeusluvan hakemista. Paikallisia metsä- ja puustoisen verkoston ohuempia yhteyksiä saattaa kuitenkin katketa, sillä ne eivät ole mukana verkostokartoissa. Yhteyksien heikkenemisen tai katkeamisen vaikutuksia metsälajistoon on vaikea mitata. Vaikutukset virkistyskäyttöön on helpompi havaita.⁹⁴

Niittyverkosto poikkeaa metsä- ja puustoisesta verkostosta, sillä siinä ei pyritä yhtenäisiin ketjuihin, vaan pyritään ylläpitämään laajaa kokonaisuutta arvoniittyjä ja niiden välisiä ”askelkivimäisiä” yhteyksiä. Niittyverkostoa on täydennetty keinotekoisilla uusiin niityillä Vuosaarenhuipun ja Malminkartanonhuipun täyttömaa-alueilla.⁹⁵

2.1.3 Luontotietojärjestelmä päivittyy koko ajan

Luontotietojärjestelmä on kaavoittajien keskeinen apuväline luontotietojen selvittämiseen. Ympäristöpalvelut toimivat kaavoittajien apuna luontotietojen tulkinnaissa ja arvottamisessa. Luontotietojärjestelmän sisältö on nykyisin hyvin monipuolista, mikä johtuu osittain lainsäädännön muutoksista ja osittain kasvaneesta yksityiskohtaisemman luontotiedon tarpeesta. Kaavoituksen näkökulmasta aineistot ovat usein riittäviä ja osoittavat melko tarkasti arvokkaiden luontokohteiden sijainnit sekä täyttävät maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset riittävien selvitysten kriteerit. Aineistoja päivitetään jatkuvasti aineisto tai osa-alue kerrallaan. Lisäksi kaavakohtaisia erillisiä luontonselviytyksiä tehdään ja arvioidaan tapauskohtaisesti.⁹⁶

Luonnossa tapahtuu koko ajan muutoksia, mistä syystä lajitiedot vanhenevat nopeammin kuin arvokkaiden luontoalueiden sijainti. Pääosa luontotietojärjestelmän aineistosta on jollekin eliöryhmälle tai luontotyyppiryhmälle arvokas alue. Uhanalaisten lajien esiintymiä on järjestelmässä melko vähän, sillä tiedonsiirtoa kansallisesta digitaaliseen lajitietopalvelusta Laji.fi-tietokannasta⁹⁷ ei ole resurssisyydestä saatu kehitettyä ja edistettyä. Lajien asemaa uhanalaisuusluokituksissa päivitetään usein, ja muutosten huomioiminen aineistoissa on työlästä ja tapahtuu usein viiveellä.⁹⁸

Koska luontonselviytyksiä tehdään paljon, kaikkien selvityksien tietoja ei ehditä viemään järjestelmään. Keskimääräinen viive aineistojen viennissä järjestelmään on

⁹³ Perinnekedoista kaupunkiiniittyihin – Helsingin niittyverkoston kehittäminen 2021, 5–6.

⁹⁴ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

⁹⁵ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

⁹⁶ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023; Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 26.1.2023.

⁹⁷ Lisätietoa Laji.fi -palvelusta <https://laji.fi/about/2915>. Luettu 6.3.2023.

⁹⁸ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 26.1.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

useita kuukausia. Viiveen kesto riippuu muun muassa aineiston laajuudesta ja sisällöstä. Luontotietojärjestelmässä pyritään kuitenkin esittämään tiedot selvityksestä, elmistä selvityksestä on kyse ja mikä sen rajaus on, jotta alueen suunnittelija saa tiedon selvityksen olemassaolosta.⁹⁹

Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelu ja asemakaavoitus ovat tilanneet jonkin verran luontoselvityksiä omiin tarpeisiinsa. Näitä ei pääsääntöisesti ole tallennettu luontotietojärjestelmään. Selvityksiä suunnitellaan hyvässä yhteistyössä. Selvitysten hallinnassa on ollut ympäristöpalveluiden mukaan jonkin verran haasteita, sillä selvitysten määrä on suuri. Selvitysten saavutettavuus kärsii, jos selvityksistä ei tehdä erillistä julkaisua ja sen tuloksia viedä luontotietojärjestelmään. Selvitysten tulisi olla helposti myös kaupunkilaisten saatavilla. Muiden kuin kaupungin omistamien alueiden luontoselvitysten tekovastuu on alueiden omistajilla. Näiden tekijöinä on ollut samoja konsultteja, joita kaupunkikin on teettämässään luontoselvityksissä käyttänyt, ja selvitysten laatu on ollut hyvä.¹⁰⁰

Ympäristöpalveluissa pyritään pysymään ajan tasalla tulevista kaavahankkeista seuraamalla yleiskaavan toteuttamisohjelmaa. Ympäristöpalveluiden kaavatyöryhmässä seurataan myös tulevia kaavoitushankkeita. Koska kaavoitusprosessit ovat pitkiä, ei voida kokonaan välttää tilanteita, joissa laajemman alueen luontoselvityksen tulokset saadaan vasta kaavaluonnoksen jälkeen, vaikka ne olisi ollut kannattavaa ottaa huomioon jo kaavaa suunniteltaessa. Liito-orava on erityissuojeltu laji ja sen ydinalueita inventoidaan nykyisin vuosittain. Liito-oravia koskevat tiedot eivät siis ole kahta vuotta vanhempia miltään tunnetulta liito-orava-alueelta.¹⁰¹

2.1.4 Arvokkaimpien luontoalueiden määrittely on vielä kesken

Yleiskaavassa 2016 on yleismääräys, jonka mukaan maankäytön suunnittelussa arvokkaimpien luontoarvojen säilyminen tulee turvata. Määräys on ympäristöpalveluiden mukaan liian yleisluontoinen ilman arvokkaimpien luontoalueiden tarkempaa määrittelyä. Neljän osayleiskaavan¹⁰² valmistelun yhteydessä on tehty erikseen luontovaikutusten arviointia ja ympäristöpalveluiden kaavatyöryhmässä on vuonna 2022 käsitelty 120 vireille tulevan asemakaavan vaikutuksia viheralueille. Työryhmässä todettiin, että karkeasti arvioiden 90 asemakaavaa tuotti suorina vaikutuksia viheralueille. Arvioinnin mukaan useimmissa tapauksissa asemakaavojen luontovaikutukset eivät koske arvokkainta luontoa. Aineistot arvokkaista luontokohteista ja uhanlaisista luontotyypeistä ohjaavat kaavoitusta. Kaavoituksella ei vaaranneta Helsingin luonnonsuojelualueita eikä ympäristöpalveluiden arvioiden mukaan kaikkein arvokkaimpia luontokohteita. Kaavoituksen vaikutusta luontoalueisiin ja niiden luontoarvoihin on kuitenkin vaikea mitata.¹⁰³

⁹⁹ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 26.1.2023.

¹⁰⁰ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

¹⁰¹ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 26.1.2023.

¹⁰² Valmisteltavat osayleiskaavat koskevat Vartiosaarta, Viikinrannan–Lahdenväylän aluetta, Länsiväylän ympäristöä ja Östersundomia. Osayleiskaavojen valmistelu on alkanut vuosina 2021–2022. Osayleiskaavoista kerrotaan tarkemmin luvussa 2.2.4.

¹⁰³ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Yleiskaavoituksen ja ympäristöpalveluiden yhteistyönä on laadittu karttakuvauus tulevaisuuden asemakaavoitushankkeiden sijoittumisesta suhteessa arvokkaiisiin luontoalueisiin 6.6.2022 tilanteessa (kuvio 3). Kartta sisältää ne asemakaavahankkeet, joiden on arvioitu valmistuvan vuosina 2022–2035.¹⁰⁴ Arvokkaat luontoalueet on poimittu kartalle kuviossa 20 esitettyjen luontotietojärjestelmässä olevien tietojen perusteella. Kartan tarkoituksena on tuoda esiin, millaisia lähtökohtia tulee huomioitavaksi, kun alueita suunnitellaan tarkemmin.¹⁰⁵

Kartasta (kuvio 3) voidaan havaita, että useita lähitulevaisuuden asemakaavahankkeita sijoittuu sellaisille alueille, joilla on arvokkaita luontokohteita. Yleiskaavoituksen tiimipäällikön mukaan karttaa tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon, että jos jollekin alueelle sijoittuu asemakaava, se ei vielä kerro siitä, mitä viheralueita koskevat ratkaisut asemakaavassa ovat. Asemakaavoituksessa kaavamerkinnoillä voidaan myös säästää kaupunkiluontoa ja viheralueita.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Kuvauksesta puuttuvat vuonna 2022 ennen 6.6.2022 lainvoimaisiksi tulleet kaavat.

¹⁰⁵ Yleiskaavasunnittelijalta 1.12.2022 sähköpostitse saatu aineisto. Kartan ovat toteuttaneet kaupunkiympäristön toimialan yleiskaavasunnittelija ja ympäristöpalvelujen ympäristötarkastaja 6.6.2022. Kartta perustuu yleiskaavoituksen ja ympäristöpalvelujen aineistoihin sekä luontotietojärjestelmään.

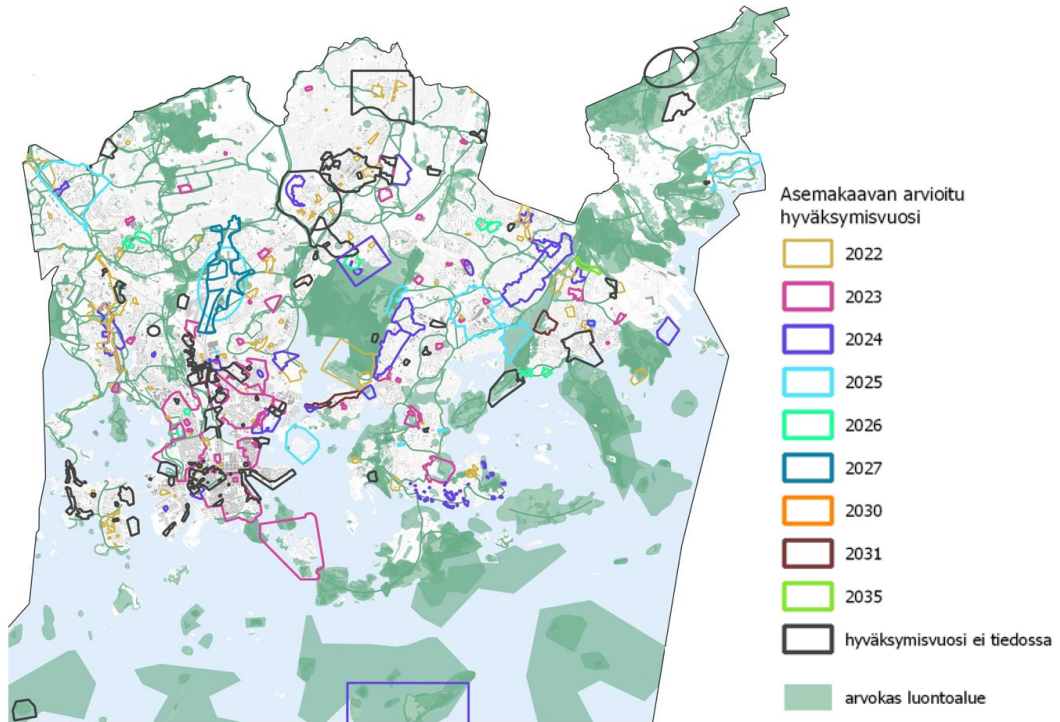
¹⁰⁶ Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavasunnittelijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Helsi

Arvokkaat luontokohteet ja ekologiset verkostot:

Kangasmetsäluokittelu 2020 (luokat 7-10)
 Luonnonsuojeluohjelman 2015-2024 kohteet
 Natura-alueet
 Luonnonmuistomerkit
 Suojellut lajikohteet
 Suojellut luontotyytit
 Arvokkaat kasvikohteet (arvoluokat I ja II)
 Arvoniityt (hoitoluokka B5)
 Tärkeät matelija- ja sammakkoeläin角度teet (arvoluokat I ja II)
 Arvokkaat geologiset kohteet (arvoluokka I)
 Tärkeät lepakoalueet (arvoluokat I ja II)
 Tärkeät lintualueet (arvoluokka I)
 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyytit (arvoluokat I ja II)
 METSO I -kuviot (Innofor 2011 ja 2013, muutamalla alueella päivitetty HKR:n tiedoilla)
 Kääpäkohteet (arvoluokat I ja II)
 Liito-oravan ydinalueet
 LAKU-kohteet (luonnonympäristöjen maakunnallisen arvon määrittelyn kriteeristö)
 Metsäverkoston runko-yhteydet
 Metsäverkoston alueelliset yhteydet
 Liito-oraverkosto (kehitettävät ja säilytettävät yhteydet)

Kuvio 3. Arvokkaat luontoalueet ja tulevat asemakaavahankkeet 2022–2035.¹⁰⁷

Kaupunkistrategian 2021–2025 voimaan tullessa ympäristöpalveluissa alettiin valmistella arvokkaimpien luontoalueiden määrittelyä. Työn pohjana ovat toimineet luontotietojärjestelmän tiedot sekä muut aineistot arvokkaimmista luontokohteista. Tavoitteena on saada käyttöön kartta Helsingin arvokkaimmista luontoalueista, jotta voitaisiin paremmin varmistaa, että kaavoituksella ei vaaranneta näitä. Työ on vielä

¹⁰⁷ Yleiskaavasunnittelijalta 1.12.2022 sähköpostitse saatu aineisto. Kartan ovat toteuttaneet kaupunkiympäristön toimialan yleiskaavasunnittelija ja ympäristöpalvelujen ympäristötarkastaja 6.6.2022. Kartta perustuu yleiskaavoituksen ja ympäristöpalvelujen aineistoihin sekä luontotietojärjestelmään. Pohjakartta on kaupunkimittauspalveluista. Karttakuvaa on muokattu (selitystekstien paikka siirretty, kokoa muokattu, mittakaava poistettu) arviointimuistiota varten.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kehitysvaiheessa ja arvokkaimpien luontoalueiden kartan työstöä on tarkoitus jatkaa ympäristöpalveluissa alkuvuonna 2023.¹⁰⁸

Ympäristöpalvelujen mukaan kaavoittajilla on pääsääntöisesti hyvä käsitys luontoasioiden huomioimisesta kaavoituksessa. Ympäristöpalvelujen mukaan valtaosa arvokkaista luontoarvoista sijaitsee viheralueilla, joihin rakentamista suunnitellaan muutenkin hyvin varoen. Kaavoittajat luottavat luontotietojärjestelmässä oleviin tietoihin ja ympäristöpalveluiden luontoasiantuntijoiden näkemyksiin, eikä tässä ole syntynyt isoja ristiriitoja.¹⁰⁹

2.2 Yleiskaavoitus

2.2.1 Viheralueet on merkitty yleiskaavaan

Yleiskaavaan on merkitty vihreällä virkistys- ja viheralueet ja ruskealla asuntovaltaiset alueet (kuvio 4). Virkistys- ja viheraluumerkintä tarkoittaa sitä, että aluetta kehitetään merkittävänä virkistys-, ulkoilu-, liikunta-, luonto- ja kulttuurialueena, joka kytkeytyy seudulliseen viherverkostoon ja merelliseen virkistysvyöhykkeeseen. Merkinällä on osoitettu muun muassa vihersormet, laajat virkistys-, ulkoilu-, luonto- ja kulttuuriympäristöalueet, sekä muut alueet, jotka ovat virkistyskäytössä. Kaavamääräyksessä on lisäksi lueteltu rakentaminen, joka on mahdollista viher- ja virkistysalueilla.¹¹⁰

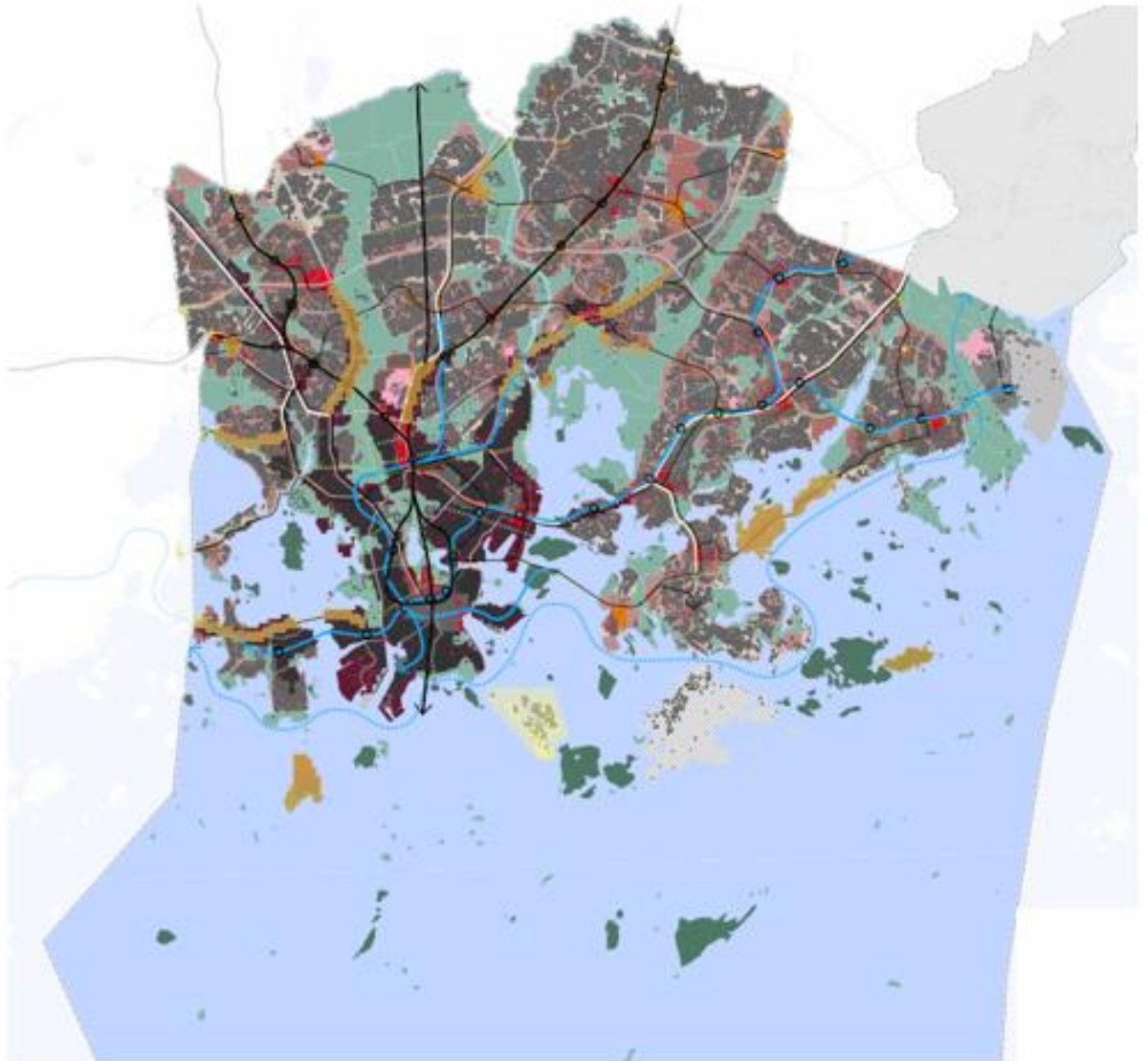
¹⁰⁸ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

¹⁰⁹ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 26.1.2023.

¹¹⁰ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 98.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 4. Helsingin yleiskaavan 2016 kaavakartta.¹¹¹

Virkistys- ja viheralueiden sekä merellisen virkistys- ja matkailun alueiden osalta yleiskaavassa on annettu määräys, jonka mukaan niiden suunnittelussa tulee ottaa

¹¹¹ Helsingin yleiskaava 2016. Kaavakartta.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

huomioon ja turvata luonnon monimuotoisuuden, ekosysteemipalvelujen¹¹² kehittämisen, luonnonsuojelun ja ekologisen verkoston sekä metsäverkoston kannalta tärkeät alueet.¹¹³

Yleiskaavassa 2016 on myös merkinnät viheryhteysille. Viheryhteys on määritelty yleiskaavan selostuksessa seuraavasti: ”laajojen virkistysalueiden välinen, sijainniltaan ohjeellinen yhteys, viherakseli tai puistojen sarja, joka palvelee virkistys- ja/tai ekologisen yhteytenä¹¹⁴”. Kaavamerkinnän selostuksessa todetaan, että alueiden suunnittelussa viheralueet tulee liittää luontevasti toisiinsa. Yhteyden luonne voi vaihdella rakennetusta puistomaiseen ja luonnonmukaiseen.¹¹⁵ Tarvittaessa yhteys voidaan toteuttaa rakentamalla vihersiltoja tai -alikulkuja.¹¹⁶ Viheryhteys tarkoittaa yleiskaavassa käytännössä sitä, että alueella on jotain vihreää.¹¹⁷

Koko kaava-alueella on voimassa määräys, että vihersormien ja muiden seudullisten viheralueiden sekä paikallisen viheralueverkoston jatkuvuus tulee turvata. Kuviossa 5 on esitetty esimerkki yleiskaavan viheryhteys-merkinnän havainnollistamisesta.¹¹⁸

¹¹² Ekosysteemi on eliöyhteisön ja sen elottoman ympäristön muodostama toiminnallinen kokonaisuus. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/ekosysteemi>. Luettu 21.3.2022. Ekosysteemipalvelut ovat ekosysteemien tuottamia elintärkeitä aineellisia tai aineettomia hyötyjä (esim. ravinto, ilmaston säätely, virkistys). LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028, 65; <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/luovasti-luonnonvaroista/suomen-luonnonvarat/ekosysteemipalvelut>. Luettu 13.

¹¹³ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 98.

¹¹⁴ Ekologinen yhteys on jonkin (suojeltavan) lajin tai lajiston elinympäristöjä yhdistävä ”kannas”, jota pitkin lajien yksilöt voivat siirtyä populaatiosta toiseen. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/ekologinen%20k%C3%A4yt%C3%A4v%C3%A4>. Luettu 7.3.2023.

¹¹⁵ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 98–99.

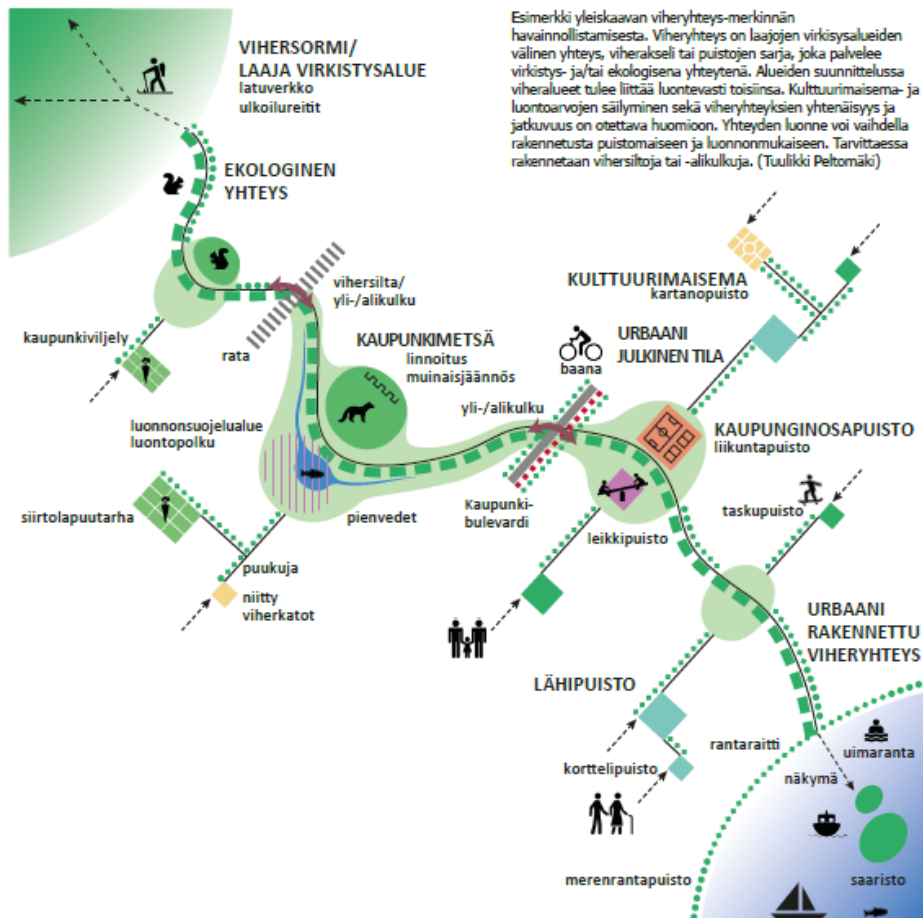
¹¹⁶ Yleiskaavan viherverkoston kehittämisen tavoitteet (PowerPoint-esitys), 5. Helsingin kaupungin intranet, KYMP, Päätökset ja kokoukset, Kymppi tsemppi. Luettu 28.10.2022.

¹¹⁷ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

¹¹⁸ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 98–99.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 5. Esimerkki yleiskaavan 2016 viheryhteys-merkinnän havainnollistamisesta.¹¹⁹

Koko kaava-alueella on voimassa määräys, jonka mukaan vierekkäisten eri kaavamääräysten alaisten alueiden maankäyttö tulee sovittaa yhteen niin, että syntyy toimiva kaupunkirakenne. Vihersormien ja muiden seudullisten viheralueiden ja paikallisen viheralueverkoston jatkuvuus pitää turvata. Yleiskaavaa on tarkoituksenmukaista tulkita suurempina aluekokonaisuuksina.¹²⁰

Kaupunkiluonnon ydinalueet, ekologisen kytkeytyneisyyden kannalta tärkeät yhteydet, sekä ekologiset verkostot (metsäverkosto, niittyverkosto ja siniverkosto) on osoitettu luontoselvitysten perusteella yleispiirteisesti yleiskaavassa ja yleiskaavan Kaupunkiluonto-teemakartassa. Koko kaava-alueella on lisäksi voimassa määräys, jonka mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet, luonnonsuojelualueet ja Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 suojeltavat alueet on otettava huomioon oikeusvaikutteisina Kaupunkiluonto-teemakartalta. Maankäytön suunnittelussa tulee huomioida nämä luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet ja turvattava arvojen säilyminen.¹²¹

¹¹⁹ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 100, 117–118; Helsingin Yleiskaava. Teemakartta kaupunkiluonto. 2016; Yleiskaavoituksen maisema-arkkitehdin kommentit muistiolounnokseen 8.3.2023.

¹²⁰ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 99.

¹²¹ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 99.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Pienet puistot ja lähivirkistysalueet sekä yhdyskuntatekniset varaukset on sisällytetty yleiskaavassa laajemman alueen pääkäyttötarkoituksmerkintään. Tarkoituksena on jättää joustoa asemakaavoituksen suunnitteluun.¹²²

Yleiskaavassa esitetään laajojen vihersormien lisäksi poikittaisia viheryhteyksiä, joiden kehittäminen parantaa virkistysalueiden saavutettavuutta. Yleiskaavassa on pääsääntöisesti säilytetty Helsingin verkostomainen viheralueerakenne, mutta täydennysrakentamista esitetään nykyiseen kaupunkirakenteeseen. Joillain alueilla viheralueita tai vihersormien reuna-alueita on osoitettu rakentamisalueiksi. Rakentamisalueet on yleiskaavan selostuksen mukaan pyritty valitsemaan ja arvottamaan siten, että merkittävät yhteydet ja viheralueet säilyisivät. Väestön kasvu vaikuttaa nykyisten virkistysalueiden käyttöpaineeseen etenkin kantakaupungissa. Virkistysalueiden laatuun ja uusien puistoalueiden rakentamiseen tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi virkistysalueiden tulisi kestää kulutusta.¹²³

Yleiskaavan 2016 maankäyttöpotentiaali koostuu kolmesta yhtä suuresta osuudesta: kaupunkibulevardeista, uusista laajoista projektialueista ja täydennysrakentamisesta. Yhden osuuden pienentäminen tarkoittaisi sitä, että kahden muun osuutta pitäisi pystyä kasvattamaan. Esimerkiksi, jos kaupunkibulevardien maankäyttöä tai täydennysrakentamista halutaan vähentää, tulisi uusien projektialueiden osuutta kasvattaa. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että uusia aluevarauksia tulisi tehdä viheralueilta tai mereltä. Yleiskaavaratkaisun keskeisenä tavoitteena on kuitenkin viheralueiden säilyttäminen ja merellisen virkistystyksen tukeminen.¹²⁴

Yleiskaavan 2016 selostuksessa on arvioitu sen vaikutuksia luontoon. Vaikutukset luontoon syntyvät rakentamisen aikana ja rakentamisen jälkeen esimerkiksi lisääntyvän virkistyskäytön takia. Suurimmat yleiskaavan vaikutukset kohdistuvat selostuksen mukaan arvokkaille linnustokohteille, joihin kohdistuu elinympäristöjen häviämistä ja pirstaloitumista. Haitta on luokiteltu yleiskaavan selostuksessa kohtalaiseksi tai suureksi. Metsiin, soihin ja ekologiin verkostoihin kohdistuvat haitat on arvioitu kohtalaisiksi.¹²⁵

2.2.2 Viheralueista on laadittu selvityksiä ja ohjeita

Helsingin kestävä viherrakenne

Yleiskaavaan liittyvässä selvityksessä ”Helsingin kestävä viherrakenne” todetaan, että Helsingin kasvu ja kaupunkirakenteen tiivistyminen ovat uhka luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemipalveluille. Laajat ja yhtenäiset viheralueet ylläpitävät rikkasta ja elinvoimaista lajistoa. Tulevaisuuden haasteena on säilyttää viheralueiden kytkeytyneisyys ja kestävyuden parantaminen lisääntyvän käyttäjämäärän tarpeisiin.¹²⁶ Mikäli yleiskaavan 2016 mukaiset maankäyttösuunnitelmat ja ennustettu asu-

¹²² Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 95.

¹²³ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 120.

¹²⁴ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 101.

¹²⁵ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 118–119.

¹²⁶ Helsingin kestävä viherrakenne 2014:27, 5 ja 10.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kasmäärän kasvu toteutuvat, alkuperäisten elinympäristöjen kokonaismäärä ja viherpinta-ala asukasta kohden vähenevät. Käyttöpaine jäljelle jääviin kaupunkibiotooppihin¹²⁷ lisääntyä entisestään. Negatiivisia muutoksia on mahdollista kompensoida tai lieventää ottamalla huomioon luonnon monimuotoisuusarvot, elinympäristöjen kytkeytyneisyys ja ekosysteemipalvelut. Alkuperäisiin elinympäristöihin rakentaminen (esimerkiksi Keskuspuiston reunoille ja Oulunkylän itä-länsisuuntaiseen kapeaan ekologiseen yhteyteen) heikentää ekologista kytkeytyneisyyttä.¹²⁸

Raportissa esitettiin toimenpiteitä ja suosituksia, joilla Helsingin luonnon monimuotoisuus voidaan turvata tai lieventää yleiskaavan aiheuttamia muutospaineita. Toimenpiteet ja suositukset perustuivat tieteellisiin tutkimustuloksiin, kansallisiin ja EU-tason linjauksiin sekä kaupungin omaan LUMO-ohjelmaan.¹²⁹

Raportissa suositeltiin, että Helsingin luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeiset ydinalueet ja monimuotoisuutta tukevat alueet tulee huomioida kaavoituksessa. Helsinkiin tulee luoda toimiva metsäinen ja avoimien biotooppien verkosto. Raportissa suositeltiin, että neljän E:n periaatteen avulla:

1. estetään ekologisten yhteyksien katkeaminen
2. elävöitetään ekologiset yhteydet kaupunkilaisten ulkoilureiteiksi
3. ennallistetaan pienvedet
4. säilytetään ja istutetaan enemmän puita rakennetuille alueille.¹³⁰

Raportissa esitettiin, että monimuotoisuutta huomioivia viherkertoimia ja -mittareita sekä ekologisen laadun suunnittelukäytäntöjä tulee kehittää. Myös maankäytön muutoksen indikaattoreita suositellaan kehitettävän pitkäaikaisen seurannan toteuttamiseksi. Kasvavaa virkistyskäyttöä tulee ohjata viheralueille, jotka kestävät lisääntyneen käyttöpaineen. Kaavoituksessa on tärkeää tunnistaa viherrakenteen tuottamat hyödyt niin ihmiselle kuin muullekin luonnolle.¹³¹

VISTRA I ja VISTRA II

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto (nyk. kaupunkiympäristön toimiala) laati vuonna 2013 viher- ja virkistysalueiden kehityskuvan eli VISTRAN. Helsingin laajentuessa ja tiivistyessä tarvittiin asemakaavatyön ja yleiskaavataso väliin sijoitettavaa strategista esitystä siihen, miten viheralueita kehitetään osana maankäytön suunnittelua. VISTRAN ensimmäinen osa sisältää VISTRA-VISION, joka sisältää tahotilan ja yleiset tavoitteet vihreän verkoston suhteen.¹³²

¹²⁷ Luontoalue tai kasvupaikka, jossa keskeiset ympäristökijät ovat samankaltaiset (mm. kosteus, ravinne), johon ovat sopeutuneet sille tyypilliset eliöt. Helsingin kestävä viherrakenne 2014:27, 7.

¹²⁸ Helsingin kestävä viherrakenne 2014, 86–87.

¹²⁹ Helsingin kestävä viherrakenne 2014, 87–88.

¹³⁰ Helsingin kestävä viherrakenne 2014, 93.

¹³¹ Helsingin kestävä viherrakenne 2014, 93.

¹³² Jaakkola ym. 2013, 5.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

VISTRA laadittiin yleiskaavatyön pohjaksi ja rinnalla. Viheralueiden kokonaisstrategia nähtiin tarpeelliseksi, sillä kaavoituksessa tasapainoillaan päivittäin viheralueverkoston osien tarpeellisuuden ja täydennysrakentamisen paineiden kanssa. Työssä laadittiin strategisia linjauksia koskien muun muassa viheralueiden tehtävää kaupunkirakenteessa, luonnetta ja toiminnallista sisältöä. Tavoitteet asetettiin ”viherverkostokaupunki” -ajatusta peilaten.¹³³

VISTRAssa kuvataan virkistysalueiden merkitystä kolmesta näkökulmasta. Nämä näkökulmat ovat virkistys ja saavutettavuus, Helsingin ominaispiirteet ja identiteetti ja ekologinen kestävyys. Viheralueet tiivistyvässä kaupungissa kuvaa viheralueiden ihmisille tuottamia moninaisia hyötyjä. Viheralueet ja luonto tarjoavat ekosysteemi-palveluja ja mahdollisimman monen pitää pystyä nauttimaan niistä. Lyhyt etäisyys viheralueille on erityisen tärkeää lapsille ja vanhuksille. Viheralueet muodostavat yhteen kytkeytyneen verkoston laajoista, seudulle jatkuvista vihersormista lähipuistoihin ja pieniin kortteleiden väliin jääviin puistoihin sekä näitä yhdistäviin viheryhteyksiin ja reitteihin. Helsingin ominaispiirteet -kappale käsittelee kaupungin identiteettiä, joka syntyy muun muassa kerroksellisuudesta, metsäisyydestä ja merellisyydestä. Tulevaisuuden Helsingissä on tarkoitus säilyttää sen arvot ja vahvistaa niitä osana tiivistyvän kaupungin ominaisluonnetta. Viheralueverkosto osana kestävästä kaupunki taustoittaa viheralueiden tehtävää ekologisen kestävyuden edistäjänä. Tulevaisuuden Helsingissä sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja sään ääri-ilmiöihin, parannetaan ympäristöjen monimuotoisuutta ja ekologista kestävyttä.¹³⁴

VISTRAn toisessa osassa esitetään varsinainen kehityskuva ja konkretisoidaan tavoitteet kartalle. Siinä tarkastellaan viheraluerakenteen tulevaisuutta, arvotetaan ja profiloitetaan viheralueverkoston osia sekä määritellään kokonaisuuden ja sen laajempien osasten muotoa ja sisältöä. Viheralueet peittävät noin 40 % Helsingin pinta-alasta, mutta yleiskaavan toteutuessa kokonaan viheralueita olisi arvioilta jäljellä noin 30 % maapinta-alasta.¹³⁵

Metsä- ja puustoinen verkosto, opas verkoston huomioimiseksi Helsingin kaupunkisuunnittelussa

Kaupunkiympäristön toimiala on julkaissut vuonna 2019 oppaan metsä- ja puustoinen verkoston huomioimiseksi Helsingin kaupunkisuunnittelussa. Opas julkaistiin, koska yleiskaavan Kaupunkiluonto-teemakartan metsäverkoston tulkinta herätti keskustelua asemakaavoituksessa vuonna 2017. Metsä- ja puustoinen verkosto -opas toteuttaa myös VISTRA II kehittämissuunnitelmassa esitettyjä ekologisiin verkostoihin liittyviä jatkotoimenpiteitä.¹³⁶

Metsä- ja puustoinen verkosto -opas pohjautuu vuonna 2015 luonnonsuojeluohjelman ja yleiskaavan valmistelun rinnalla laadittuun Helsingin metsäverkostoselvityk-

¹³³ Jaakkola ym. 2013, 7.

¹³⁴ Jaakkola ym. 2013, 132.

¹³⁵ Jaakkola ym. 2016, 5.

¹³⁶ Erävuori ym. 2019, 2.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

seen, jossa on määritelty Helsingin ekologisesti arvokkaimmat metsäalueet ja metsäverkoston osat. Metsäverkostoselvitys toimi pohjana yleiskaavan 2016 Kaupunkiluonto-teemakartan metsäverkostolle. Selvityksen yhteydessä todettiin, että pelkkien verkoston arvokkaimpien osien säilyttäminen ei riitä, vaan metsäverkosto tarvitsee tuekseen myös rakennetun ympäristön osia, esimerkiksi puistoja, puurivejä ja pihvoja. Oppaassa avataan keskeiset metsä- ja puustoisien verkoston käsitteet ja sanasto. Verkoston säilyttämisestä ja kehittämisestä on esitetty yleiset kehittämisperiaatteet, joista on annettu esimerkkejä. Oppaassa esitetään lisäksi menetelmä, jolla verkostosuunnittelua on mahdollista toteuttaa jatkossa.¹³⁷

Metsäisten alueiden kytkemisellä toisiinsa voidaan kompensoida yhtenäisen metsäalueen pirstoutumisesta johtuvia negatiivisia vaikutuksia metsälajistoon. Rakennetun ympäristön puustoiset alueet muodostavat puustoisien verkoston. Nämä ovat keskeinen osa metsä- ja puustoista verkostoa erityisesti kaupunkirakenteessa. Puustoiset ympäristöt ovat ekologisen verkoston osia ja kytkevät metsäalueita toisiinsa. Puustoisia ympäristöjä ovat esimerkiksi puustoiset puistot, hautausmaat ja siirtolapuutarhat. Pihat ja puutarhojen puut ovat pinta-alallisesti merkittävä osa puustoista ympäristöä. Puustoista verkostoa täydentävät edelleen puurivit, puukujanteet ja puuryhmittä.¹³⁸

Metsä- ja puustoinen verkosto huomioidaan keskeisissä kaupunkisuunnittelun hankkeissa osana muuta suunnittelua. Erityisen tärkeää olisi, että metsä- ja puustoisien verkoston ytimenä toimivat runkoyhteydet säilyisivät tiivistyvässä kaupunkirakenteessa. Myös alueellisten yhteyksien toimivuus olisi tärkeää. Oppaan mukaan alueellisten yhteyksien kytkeytyneisyys oli heikko Helsingissä useissa paikoissa, joten verkostoa tuli kehittää esimerkiksi rakentamalla puistoja ja viheristutuksia.¹³⁹

Keskeiset metsä- ja puustoisien verkoston säilytettävät ja kehitettävät yhteydet on määritelty yleiskaavan kaupunkiluonto-teemakartalla (kuvio 6). Teemakartalla esitetty metsäverkosto huomioidaan virkistys- ja viheralueiden kehittämisessä. Tarkoituksena on säilyttää verkoston metsäinen luonne. Metsä- ja puustoisien verkoston oppaan mukaan paikallisia yhteyksiä tulee tarkastella suunnittelualuekohtaisesti.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Erävuori ym. 2019, 2.

¹³⁸ Erävuori ym. 2019, 4.

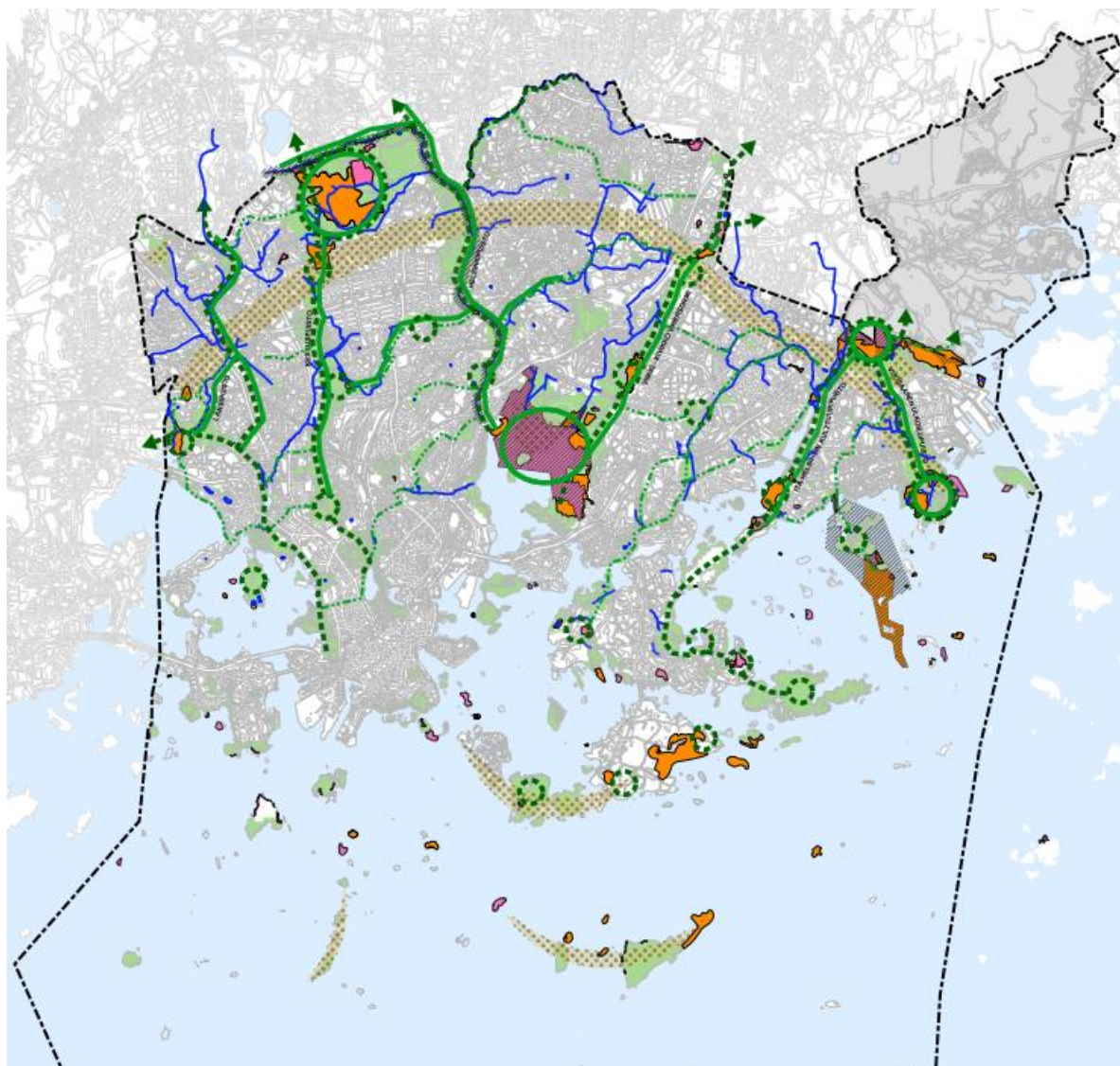
¹³⁹ Erävuori ym. 2019, 22.

¹⁴⁰ Erävuori ym. 2019, 22; Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 98.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Luonnonsuojelualueet ja luonnonsuojelulain rauhoitetut luontotyypit

Natura 2000-verkoston kuuluvat alueet

Suojeltavaksi tarkoitetut alueet

Kaupunkiluonnon ydinalueet ja ekologiset verkostot

Metsäverkosto

Kehitettävä metsäverkostoyhteys

Niittyverkosto

Siniverkosto

Rakennettavat alueet ja viher- ja virkistysalueet

Vihersormet ja muut laajat viheralueet

Östersundom (ei kuulu yleiskaavan 2016 alueeseen)

Kuvio 6. Yleiskaavan 2016 Kaupunkiluonto-teemakartta¹⁴¹

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2.2.3 Arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista yleiskaavassa

Kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista. Kaupunkiympäristön toimialan yleiskaavoitusyksikkö ja ympäristöpalveluyksikkö ovat laatineet yhteistyössä kartan (kuvio 7), jossa on kuvattu Helsingin arvokkaat luontokohteet ja ekologiset verkostot sekä yleiskaavan 2016 toteutamisohjelman ja osayleiskaavojen suunnittelualueet. Kartalle poimitut arvokkaat luontokohteet ja ekologiset verkostot perustuvat kuviossa 7 lueteltuihin kartan laatimishetkellä 11.1.2021 kaupungin luontotietojärjestelmässä olleisiin aineistoihin ja luontoselvityksiin. Kuten kartalta käy ilmi, yleiskaavatasolla rakentamista ei pääsääntöisesti osoiteta luontoarvoiltaan arvokkaimmille alueille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei paikallisesti olisi arvokkaita alueita, joihin osoitetaan rakentamista. Nämä paikallisesti arvokkaat alueet tulisi ottaa huomioon asemakaavoituksessa.¹⁴²

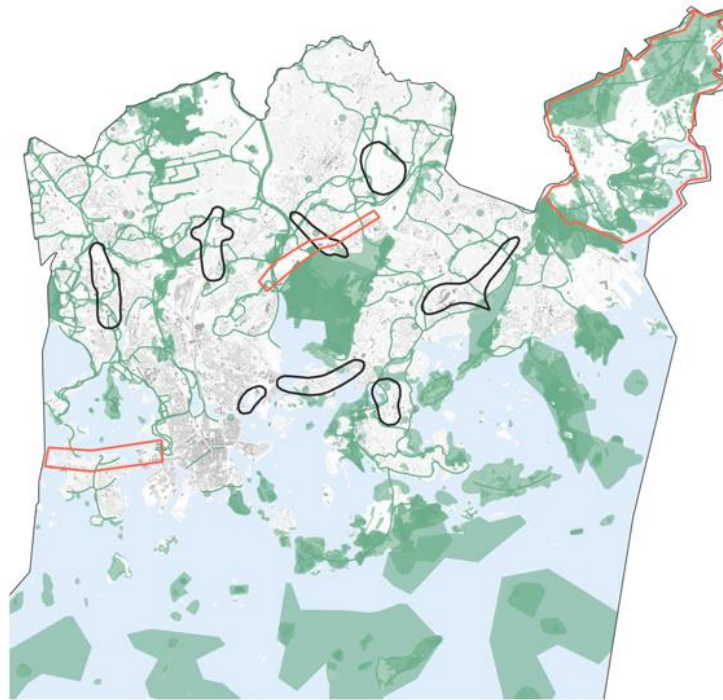
---

¹⁴¹ Helsingin Yleiskaava. Teemakartta kaupunkiluonto. 2016.

¹⁴² Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavas suunnittelijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

- osayleiskaavojen suunnittelualueet
- toteuttamisohjelman ensimmäisen vaiheen suunnittelualueet
- arvokkaat luontokohteet ja ekologiset verkostot

Arvokkaat luontokohteet ja ekologiset verkostot:

Kangasmetsäluokittelu 2020 (luokat 7-10)
 Luonnonsuojeluohjelman 2015-2024 kohteet
 Natura-alueet
 Luonnonmuistomerkit
 Suojellut lajikohteet
 Suojellut luontotyypit
 Arvokkaat kasvikohteet (arvoluokat I ja II)
 Arvoniityt (hoitoluokka B5)
 Tärkeät matelija- ja sammakkoeläinikohteet (arvoluokat I ja II)
 Arvokkaat geologiset kohteet (arvoluokka I)
 Tärkeät lepakoalueet (arvoluokat I ja II)
 Tärkeät lintualueet (arvoluokka I)
 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit (arvoluokat I ja II)
 METSO I -kuviot (Innofor 2011 ja 2013, muutamalla alueella päivitetty HKR:n tiedoilla)
 Kääpäkohteet (arvoluokat I ja II)
 Liito-oravan ydinalueet
 LAKU-kohteet (Luonnonympäristöjen maakunnallisen arvon määrittelyn kriteeristö)
 Metsäverkoston runko yhteydet
 Metsäverkoston alueelliset yhteydet
 Liito-oravaverkosto (kehitettävät ja säilytettävät yhteydet)

Kuvio 7. Osayleiskaavojen suunnittelualueet, yleiskaavan toteuttamisohjelman ensi vaiheen suunnittelualueet sekä arvokkaat luontokohteet ja ekologiset verkostot.¹⁴³

¹⁴³ Yleiskaavasunnittelijalta 1.12.2022 sähköpostitse saatu aineisto. Kartan ovat toteuttaneet kaupunkiympäristön toimialan yleiskaavasunnittelija ja ympäristöpalvelujen ympäristötarkastaja 11.1.2022. Kartta perustuu yleiskaavoituksen ja ympäristöpalvelujen aineistoihin sekä luontotietojärjestelmään. Pohjakartta on kaupunkimittauspalveluista. Karttakuvaa on muokattu (selitystekstien paikka siirretty, kokoa muokattu, mittakaava poistettu) arviointimuistiota varten.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Haastateltujen yleiskaavoituksen asiantuntijoiden mukaan Helsingin kaupungilla on töissä asiantuntevia luontoasiantuntijoita ja luontonselvityksiä tehdään paljon. Luontotiedolle on ominaista, että mitä enemmän selvityksiä tehdään ja mitä asiantuntevamat ihmiset niitä tekevät, sitä enemmän luontoarvoja myös löytyy. Esimerkiksi liito-oravat käytännössä ilmestyivät Helsinkiin yleiskaavan 2016 valmistelun yhteydessä, kun vuonna 2014 päätettiin tehdä liito-oravaselvitys.¹⁴⁴

Asemakaavoituksessa tulee haastateltujen yleiskaavoituksen asiantuntijoiden mukaan väistämättä ristiriitoja luontoarvojen säilyttämisen ja kaupungin asuntotuotantotavoitteiden kanssa. Kaavoitusta tehdään usein haastavien ja ristiriidassa olevien tavoitteiden valossa. Suurin osa rakentamisesta on osoitettu yleiskaavassa kuitenkin muualle kuin kuviossa 7 esitetyille arvokkaille luontoalueille. Ristiriitoja on mahdollista yhteensovittaa hyvällä suunnittelulla. Viheryhteyksiä on mahdollista säästää ja joltain osin jopa parantaa maankäytön suunnittelulla.¹⁴⁵

Arviointikäynnillä kaupunkiympäristön toimialaan saatujen tietojen mukaan asuntotuotantoon ja viheralueiden säilyttämiseen liittyvät tavoitteet ovat molemmat tärkeitä ja mahdollisia toteuttaa. Yksittäisten kompromissien ratkaiseminen on normaalia kaupunkisuunnittelua, eikä suoraan johda arvokkaimpien alueiden menettämiseen. Yleiskaavoituksessa huolehditaan kaupunkitasolla tavoitteiden toteutumisesta ja yhteensovittamisesta. Asemakaavoituksessa laaditaan tarpeen mukaan tarkempia selvityksiä, joiden avulla yksityiskohtaisempaa tietoa arvioidaan.¹⁴⁶

Yleiskaava 2016 mahdollistaa erilaisia toteutustapoja ennustetun asukasmäärän kasvun ohjaamiseen. Yleiskaavan toteutuksessa on mahdollista vaikuttaa siihen, heikkenevätkö elinympäristöt. Viherpinta-ala asukasta kohti tulee vähenemään, osittain siitäkin syystä, että asukasmäärä kasvaa ja uutta viherpinta-alaa ei ole mahdollista luoda lisää laajassa mittakaavassa. Aluetasolla viherpinta-alaa on kuitenkin mahdollista lisätä. Arviointikäynnillä tuotiin esille, että kaikki rakentaminen ei kohdistu viheralueille, sillä kaupunki kasvaa monenlaisille alueille, joista osasta ei ole lainkaan luonnonympäristöä. Tällaisilla alueille luonnonympäristöä on mahdollista lisätä kaavoituksen keinoin.¹⁴⁷

Haasteena yleiskaavan tulkinnassa on ollut yleiskaavasuunnittelijan mukaan se, että yleiskaava on strateginen eikä siinä esitetä tarkkoja rajauksia esimerkiksi viher- ja virkistysalueista. Yleiskaavassa osoitetaan keskeiset ja tärkeät luontoalueet. Teemakartat on laadittu tarkentamaan yleiskaavaa. Kaupunkiluonto-teemakartalla on osoitettu oikeusvaikutteiset luonnonsuojelualueet ja luonnonsuojelulailta rauhoitetut luontotyypit, Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet sekä muut suojeltavaksi tarkoitetut

¹⁴⁴ Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavasuunnittelijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022.

¹⁴⁵ Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavasuunnittelijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022.

¹⁴⁶ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunkiympäristön toimialalle 14.11.2022 saadut tiedot.

¹⁴⁷ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunkiympäristön toimialalle 14.11.2022 saadut tiedot.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

alueet. Muut teemakartan merkinnät ja suojeluohjeet ovat kaavoitusta ohjaavia. Kaupunkiluonto-teemakartalla on osoitettu muun muassa metsäverkosto, niitty- ja sini-
verkosto, vihersormet ja kaupunkiluonnon ydinalueet ja ekologiset yhteydet. Yleis-
kaavatyön 2016 yhteydessä tunnistettiin selvitysten ja muiden eurooppalaisten yleis-
kaavojen pohjalta tarve ekologisen laadun kehittämiseksi, sillä Helsingin kaupunkira-
kenne tiivistyy koko ajan. Kaupunkiympäristön ekologista laatua on mahdollista pa-
ranta eheyttävillä toimilla. Kaupunkiluontoverkostot tuotiin silloin yleiskaavaan.¹⁴⁸

Yleiskaavan kaupunkiluontoverkostot osuvat usean asemakaavan alueelle. Kokonai-
suutta pyritään hallitsemaan asemakaavoituksessa siten, että virkistysalueiden saa-
vutettavuutta parannetaan poikittaisilla viheryhteyksillä. Yleiskaavan 2016 ensimmäi-
sen vaiheen eli vuosien 2018–2035 kehittämisessä on tarkoitus keskittyä läntiseen
vihersormeen, joka on hyvin kapea ja sen alueella tapahtuu paljon kehittämistä. Vi-
hersormen säilyminen vaatii toimenpiteitä. Lisäksi yhteys itäisiltä vihersormilta Si-
poonkorpeen nähdään tärkeänä. Myös kaupunkiudistusalueilla, joissa väestö kas-
vaa ja kaupunkirakenne tiivistyy, on osoitettu kehittämistarpeita. Yleiskaavan toteut-
tamisohjelmassa 2022 on osoitettu nämä kehitettävät alueet.¹⁴⁹

2.2.4 Osayleiskaavoissa yhteensovitetään rakentamista ja kaupunkiluontoa

Yleiskaavaa täydennetään neljällä osayleiskaavalla, koska osia vuoden 2016 Helsin-
gin yleiskaavasta kumoutui. Lisäksi Östersundomin alue ei kuulunut vuoden 2016
yleiskaavan alueeseen. Valmisteltavat osayleiskaavat koskevat Vartiosaarta, Viikin-
rannan–Lahdenväylän aluetta, Länsiväylän ympäristöä ja Östersundomia.¹⁵⁰

Viikinrannan-Lahdenväylän osayleiskaavan suunnitteluperiaatteet olivat arviointia
laatiessa menossa kaupunkiympäristölautakunnan käsittelyyn 28.2.2023. Osayleis-
kaavalla on tarkoitus laajentaa kantakaupunkia Lahdenväylän suunnassa, ”vahvistaa
maankäyttöä” eli käytännössä osoittaa tiiviimpää rakentamista Viikin–Malmin pika-
raitiotien joukkoliikennevyöhykkeelle sekä turvata Vanhankaupunginlahden Natura-
arvot. Suunnitellun aikataulun mukaan kaavaluonnos olisi valmiina syksyllä 2023 ja
tarkistettua kaavaehdotusta voitaisiin käsitellä vuonna 2025.¹⁵¹

Länsiväylän ympäristön osayleiskaavoitus oli helmikuussa 2023 sellaisessa vai-
heessa, että alueesta oli laadittu neljä tulevaisuuden skenaariokuvaa. Skenaariot ei-

¹⁴⁸ Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavasuunnittelijan haastattelu, kaupun-
kiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022; Helsingin Yleiskaava. Teemakartta kau-
punkiluonto. 2016.

¹⁴⁹ Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavasuunnittelijan haastattelu, kaupun-
kiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022.

¹⁵⁰ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/suunnittelun-ja-rakentamisen-tavoitteet/yleiskaava>; <https://oikeus.fi/hallinto-oikeudet/helsinginhallinto-oikeus/fi/index/tiedotteet/2018/helsinginuusiyleiskaavaosittainlainvastainenjavartiosaarenosayleiskaavakokonaanlainvastainen.html>; <https://www.kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2018/kohylkasisuurimmanosan helsinginyleiskaavaakoskevistavalituksista.html>. Luettu 7.11.2022; <https://www.uutta-helsinki.fi/fi/osayleiskaavat>. Luettu 29.11.2022.

¹⁵¹ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/hae-suunnitelmia-ja-hankkeita/viikinrannan-lahdenvaylan>. Luettu 28.2.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

vät ole kaavasuunnitelmia, eikä minkään skenaarion ei ole ajateltu toteutuvan sellaisenaan. Skenaarioiden tarkoituksena on tutkia eri ratkaisujen vaikutuksia. Skenaariot eroavat toisistaan lähinnä Länsiväylän väyläratkaisun ja sallitun ajonopeuden sekä maankäytön muutosalueiden laajuuden suhteen. Skenaarioissa on hahmoteltu myös viher- ja virkistysyhteyksiä sekä asuntojen ja toimitilojen määriä karkealla tasolla. Kaavoitusprosessille suunnitellun aikataulun mukaan skenaarioiden perusteella tehdyistä johtopäätöksistä oli tarkoitus päättää kaupunkiympäristölautakunnassa keväällä 2023 kaavaluonnoksen pohjaksi. Suunnitelman mukaan kaavaehdotus valmistuisi ja osayleiskaava hyväksyttäisiin vuonna 2025.¹⁵²

Myös Östersundomin osayleiskaavan laatiminen on aloitettu skenaariotyöskentelyllä. Alueesta on laadittu seitsemän tulevaisuuden skenaariokuva. Östersundomin osayleiskaavassa tärkeimmät ratkaistavat asiat ovat raideliikenneyhteys ja siihen liittyvä maankäyttö sekä viherverkoston vahvistaminen. Kaavoituksen verkkosivuilta saadun tiedon mukaan alueella sijaitsevat Natura 2000 -alueet, luonnonsuojelualueet sekä tärkeiden ekologisten yhteyksien turvaaminen ovat keskeinen lähtökohta alueen suunnittelulle. Östersundomin alueen kaavaluonnoksen on suunniteltu olevan nähtävillä alkuvuodesta 2024 ja kaavaehdotuksen vuonna 2025.¹⁵³

Tässä arvioinnissa osayleiskaavojen käsittely rajataan pisimmällä valmistelussa olevan Vartiosaaren osayleiskaavan lyhyeen tarkasteluun kaava-aineiston perusteella. Vartiosaaren osayleiskaavan kaavaluonnos on hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnassa 13.12.2022.¹⁵⁴ Kaavaluonnos ja muu kaava-aineisto on ollut nähtävillä ja kommentoitavissa tammikuussa 2023. Seuraavassa vaiheessa laaditaan kaavaehdotus, joka tulee nähtäville syksyllä 2023.¹⁵⁵

Vartiosaaren osayleiskaava

Vartiosaari on Laajasalon ja Vuosaaren välissä sijaitseva kulttuurihistoriallisesti arvokas huvilasaari, joka on pääosin viheraluetta. Helsingin kaupunki omistaa noin 90 prosenttia saaren maa-alueesta.¹⁵⁶ Kumotussa vuoden 2016 yleiskaavaosassa Vartiosaaren oli osoitettu pikaraitiotie ja sen varrelle merkittävä määrä asuntorakentamista.¹⁵⁷ Kaupunkistrategiassa 2021–2025 linjataan, että Vartiosaari tulee osoittaa virkistyskäyttöön.¹⁵⁸

Kaavaluonnoksessa Vartiosaari on osoitettu strategiakirjauksen mukaisesti virkistyskäyttöön. Virkistyskäytön lisääntyminen on pyritty mahdollistamaan kestäväällä tavalla

¹⁵² <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/hae-suunnitelmia-ja-hankkeita/lansivaylan-ympariston-oyk>. Luettu 28.2.2023.

¹⁵³ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/hae-suunnitelmia-ja-hankkeita/ostersundomin-osayleiskaava>. Luettu 28.2.2023.

¹⁵⁴ Kaupunkiympäristölautakunta 13.12.2022 § 691.

¹⁵⁵ <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/hae-suunnitelmia-ja-hankkeita/vartiosaaren-osayleiskaava>. Luettu 27.2.2023.

¹⁵⁶ Vartiosaaren osayleiskaava. Selostus. Luonnos 29.11.2022, 4,7.

¹⁵⁷ Helsingin keskeisimmät maankäytön muutosalueet. Päivitetty 14.6.2016. Helsingin yleiskaava, Kaupunginvaltuusto 26.10.2016 § 272, liite 11, 39; Helsingin yleiskaava. Selostus. Kaupunkikaava -Helsingin uusi yleiskaava. Päiväty 6.10.2015. Kaupunginvaltuusto 26.10.2016 § 272, liite 11, 70–71.

¹⁵⁸ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 24.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

ja sovittamaan yhteen saaren luonnon ja kulttuuriympäristön suojelun kanssa. Koko saari on osoitettu yksityisiä kiinteistöjä lukuun ottamatta yhdeksi yhtenäiseksi virkistysalueeksi ulkoilu- ja huoltoreitteineen. Luontoarvoiltaan arvokkaat yhtenäiset metsäalueet on osoitettu luonnonsuojelualueiksi, joilla on erityinen virkistyskäyttömerkitys. Näille alueille saa rakentaa virkistyskäytön edellyttämät reitit ja virkistyspalvelut, siten, että kulkua ohjataan luontoarvojen säilyttämiseksi.¹⁵⁹

Kaupunkiympäristölautakunta kehotti kaavaluonnoksen hyväksymisestä tekemänsä päätöksen yhteydessä selvittämään Reposalmen sillan mahdollisimman nopeaa toteutusta, jotta Vartiosaaren virkistyskäyttö olisi mahdollista ympäri vuoden. Lautakunta piti tärkeänä myös saaren ympäristöarvojen huomioimista sekä pyysi etsimään vaihtoehtoja ympäristön mahdollisen virkistyskäytön aiheuttaman kulumisen haittojen ehkäisyyn, esimerkiksi rajoittamalla maastopyöräilyä. Lautakunta kehotti erityisesti etsimään keinoja linnuston turvaamiselle myös niissä olosuhteissa, joissa saaren kävijämäärä kasvaa.¹⁶⁰

Vartiosaaren osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ja valmisteluaineistosta saadut yksityisten henkilöiden mielipiteet jakoutuivat saareen suunnitellun sillan osalta. Toiset toivoivat, että luontoarvojen suojelemiseksi siltaa ei rakennettaisi, toiset taas toivoivat siltaa virkistyskäytön mahdollistamiseksi. Mielipiteissä toivottiin, että saaren läpi ei tulisi pyöräilybaanaa. Tätä ei kaavaluonnoksessa esitetäkään, koska pyöräily metsäalueella heikentäisi saaren luontoarvoja.¹⁶¹

Kaavoitusprosessin alkuvaiheessa on arvioitu virkistyskäytön vaikutuksia luontoarvoihin skenaariotarkastelun avulla ja pyritty mahdollistamaan Vartiosaaren kehittämisen retkeilykohteena luonnon kestokyvylle sopivalla tavalla. Kaavatyön lähtötietoina on käytetty Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmän luontotietoja ja edellisen osayleiskaavan yhteydessä laadittuja selvityksiä. Lisäksi on hyödynnetty kaavan valmistelun aikana laadittuja selvityksiä Vartiosaaren lepakoista ja virkistyskäytön laajuutta kuvaavien vaihtoehtojen vaikutuksesta saaren linnustoon. Kaavaproessin aloitusvaiheen vuorovaikutusraportin mukaan jatkovalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista tehdä joitakin kaavasta esitetyissä mielipiteissä mainittuja luontoselvityksiä, kuten esimerkiksi korento-, kuoriais-, perhos- ja sammakkoselvitykset ja vesialueen eläimistöä koskeva selvitys tarkemman suunnittelun yhteydessä.¹⁶²

Vartiosaaren osayleiskaavan valmisteluun liittyy myös kaupunkiympäristön toimialan vuonna 2022 laatima saavutettavuuskartoitus, joka selvitti Vartiosaaren saavutettavuuden nykytilannetta sekä tulevaisuuden saavutettavuutta joukkoliikenteellä, pyö-

¹⁵⁹ Kaupunkiympäristölautakunta 29.11.2022 § 691.

¹⁶⁰ Kaupunkiympäristölautakunta 29.11.2022 § 691.

¹⁶¹ Vuorovaikutusraportti. Vartiosaaren osayleiskaava. Aloitusvaiheen vuorovaikutus, 13–19. Saatavilla kartta.hel.fi, kaavoitus, valmisteilla olevat osayleiskaavat.

¹⁶² Vuorovaikutusraportti. Vartiosaaren osayleiskaava. Aloitusvaiheen vuorovaikutus, 20. Saatavilla kartta.hel.fi, kaavoitus, valmisteilla olevat osayleiskaavat.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

räillen ja kävellen vuosina 2030, 2040 ja 2050. Tulevaisuuden saavutettavuutta tarkasteltiin vertaillen kahta vaihtoehtoa: yhden kulkuyhteyden vaihtoehto Reposalmen kautta tai kahden kulkuyhteyden vaihtoehto Reposalmen ja Ramsinniemen kautta.¹⁶³

Vartiosaaren saavutettavuustarkastelun lopputuloksena oli, että kahden sillan vaihtoehto parantaisi saaren saavutettavuutta kaupunkilaisille etenkin pyöräillen, jos pyöräily saarella sallittaisiin. Kulkuyhteys Vuosaaren suunnasta myös lisäisi itäisen alueen asukkaiden virkistysalueitten määrää. Siltavaihtoehtojen välillä ei kuitenkaan ollut juuri eroa siinä, kuinka suurelle väestömäärälle Vartiosaari on saavutettava joukkoliikenteellä ja kävelemällä. Tarkastelussa ei tutkittu eroja sen välillä, että toteuttaanko tulevaisuuden yhteydet silta- vai lauttavaihtoehdolla. Saavutettavuuskartoituksen mukaan silta parantaisi koettua saavutettavuutta verrattuna lauttaan, koska yhteys on riippumaton lautan aikatauluista ja kapasiteetista sekä vuodenajasta ja lippumaksuista. Yhteyden toteuttaminen lauttavaihtoehdolla ei kuitenkaan juuri pidentäisi matka-aikaa ja lauttamatka saarelle voitaisiin kokea myös elämyksenä. Yhden tai kahden sillan vaihtoehtojen tarkempia vaikutuksia saaren kävijämääriin ei ollut mahdollista ennakoida työn pohjalta.¹⁶⁴

2.3 Asemakaavoituksessa ohjeistetaan viheralueiden huomioon ottamisesta

Asemakaavoittajille on kaupungin intranetissä ohjesivusto, jolle on koottu prosessiohjeita ja valmiita asiakirjapohjia. Asiakirjapohjat ovat yksityiskohtaisesti ohjeistettuja.¹⁶⁵

Arvioinnissa tarkasteltiin asemakaavoituksen asiakirjapohjista kaavaselostuspohjaa, jota kaavan valmistelija täyttää ja muokkaa koko kaavoituksen ajan, kunnes lopullinen kaavaselostus on valmis. Arvioinnissa tehtyjen havaintojen mukaan kyseisessä pohjassa on ohjeita luonnonympäristön ja virkistys- ja viherverkoston huomioon ottamisesta asemakaavoituksessa. Asemakaavan selostuspohjan mukaan kaavoituksen valmistelijan tulee muun muassa:

- kuvata alueen maisema ja luonnonympäristö kaavoitusta aloittaessa,
- kertoa, miten edellä mainitut ominaisuudet ja piirteet on otettu huomioon kaavassa,
- kertoa aina, miten alue liittyy viher- ja virkistysverkostoon ja miten näiden tilanne muuttuu kaavaratkaisun seurauksena,
- varmistaa, että kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä on oltava riittävästi puistoja tai muita lähivirkistykseen soveltuvia alueita,
- kuvailla kaava-alueen ekologista kestävyyttä ja kaavaratkaisun vaikutusta siihen,

¹⁶³ Vartiosaaren saavutettavuus. Vartiosaaren yleiskaavaan liittyvä tarkastelu 2022. Saatavilla kartta.hel.fi, kaavoitus, valmisteilla olevat osayleiskaavat.

¹⁶⁴ Vartiosaaren saavutettavuus. Vartiosaaren yleiskaavaan liittyvä tarkastelu 2022. Saatavilla kartta.hel.fi, kaavoitus, valmisteilla olevat osayleiskaavat.

¹⁶⁵ Helsingin kaupungin intranet, kymp, maankäyttö ja rakentaminen, asemakaavoituksen sivut, asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 1.2.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

- kertoa kaava-alueen ja sen lähiympäristön luonnonsuojelukohteista ja kaavaratkaisun vaikutuksista niihin ja
- kuvailla kaavaratkaisun vaikutukset luontoon ja maisemaan sekä ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen.¹⁶⁶

Asemakaavoituksen ohjeisiin sisältyy myös tarkistuslistoja kaavoitusprosessin eri vaiheisiin. Esimerkiksi käynnistysvaiheen tarkistuslistassa ohjeistetaan kokoamaan alueen ja kaavahankkeen perustietoja muun muassa katsomalla Virkistysalueiden strategisen kehityskuvan (VISTRA) tavoitteet ja selvittämään Luontotietojärjestelmästä, onko alueella merkittäviä luontokohteita.¹⁶⁷ Muiden vaiheiden tarkistuslistoissa muistutetaan yleisesti kaavaan liittyvien tietojen päivittämisestä eri vaiheissa.¹⁶⁸

Kirjallisen ohjeistamisen ohella kaupunkiympäristö toimiala järjestää erityisesti uusille kaupunkisuunnittelijoille, mutta myös koko toimialan henkilöstölle avoimia ”kaavakoulu” -verkkokoulutustilaisuuksia. Keväällä 2023 kaavakoulussa on järjestetty koulutuksia luontoarvojen huomioinnista kaupunkisuunnittelussa.¹⁶⁹

Luvuissa 2.4 ja 2.5 tarkastellaan kahden tapausesimerkin avulla, miten asemakaavoituksessa käytännössä pyritään ottamaan huomioon viheralueiden säilyttäminen tai lisääminen. Tapausesimerkit ovat Koirasaarentien ja Ilomäentien alueiden asemakaavan muutos Laajasalossa (kaavanumero 12548) ja Honkasuontien asemakaava ja asemakaavan muutos (kaavanumero 12540).

2.4 Koirasaarentien ja Ilomäentien tapausesimerkki

2.4.1 Kaavaratkaisu mahdollistaa pikaraitiotien ja täydennysrakentamisen sen varrelle

Ensimmäiseksi tapausesimerkiksi valittiin Koirasaarentien ja Ilomäentien alueiden asemakaavan muutos Laajasalossa, kaavanumero 12548 (kuvio 8). Kaavaratkaisu mahdollistaa Kruunusilltoja pitkin tulevan pikaraitiotien rakentamisen edelleen Yliskylään sekä pikaraitiotien varren täydennysrakentamisen. Koirasaarentien asemakaavaa pidetään merkittävänä kaavana Kruunusillat-hankkeen raitiotien toteutuksen kannalta, ja asemakaavan voimaantulon pitkittyminen vaikuttaisi koko Kruunusillat-raiotien toteutumisen aikatauluihin.¹⁷⁰

Kaavaratkaisulla tavoiteltiin tiivistä, elävää ja katupuin istutettua katu ympäristöä. Uutta asuntokerrosalaa esitetään 61 760 k-m² ja asukasmäärän lisäys on noin 1 400.

¹⁶⁶ Asemakaavan selostuspohja. Helsingin kaupungin intranet, kymp, maankäyttö ja rakentaminen, asemakaavoituksen sivut, asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 6.3.2023.

¹⁶⁷ Asemakaavaprosessi – Käynnistysvaihe. Helsingin kaupungin intranet, kymp, maankäyttö ja rakentaminen, asemakaavoituksen sivut, asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 6.3.2023.

¹⁶⁸ Helsingin kaupungin intranet, kymp, maankäyttö ja rakentaminen, asemakaavoituksen sivut, asemakaavoituksen ohjeet. Luettu 6.3.2023.

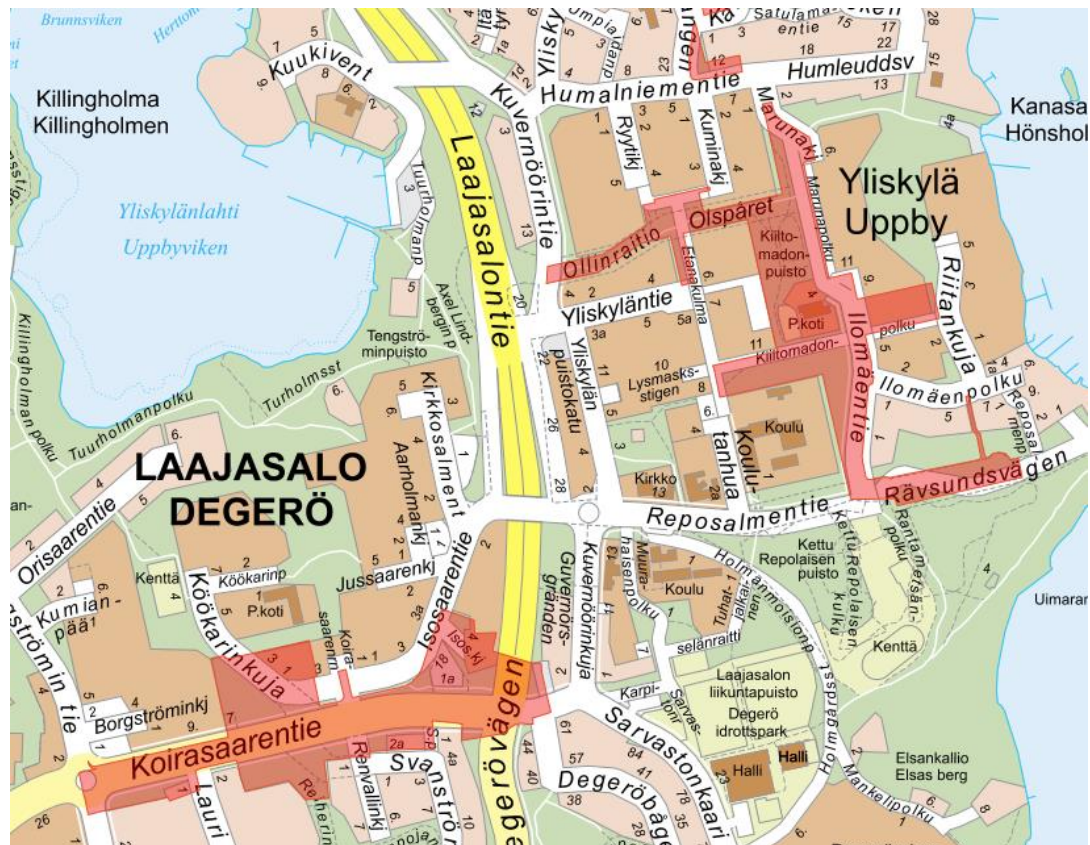
¹⁶⁹ Helsingin kaupungin intranet, kymp, koulutus ja osaaminen, Kympp-akatemia, Kaavakoulu. Luettu 6.3.2023.

¹⁷⁰ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 7, 40–45, Kaupunginhallitus 22.11.2021 § 883.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Liiketiloija osoitetaan kaavaratkaisussa yhteensä 800 k-m². Pikaraitiotie kulkee pääsääntöisesti nykyisellä katualueella ja täydennysrakentaminen sijoittuu tämän varrelle. Täydennysrakentaminen sijoittuu nykyisille katu-, puisto- ja virkistysalueille, asuintonteille ja pysäköintialueille.¹⁷¹ Alueet sijaitsevat keskeisellä paikalla liikkumisen, asumisen ja palvelujen solmukohtassa. Helsingin yleiskaavassa 2016 alueet on merkitty liike- ja palvelukeskustaksi (C1) ja asuntovaltaiseksi alueeksi (A2 ja A3).¹⁷²

Kuvio 8 Koirasaarentien ja Ilomäentien suunnittelualueet, kaavanumero 12548. Kaava-alueen rajaus on punaisella.¹⁷³

Kaavoitus tuli vireille vuonna 2016. Kaupunginvaltuusto hyväksyi kaavan 17.2.2021. Kaupunginvaltuuston päätöksestä tehtiin viisi valitusta Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitukset koskivat muun muassa tehtyjen luontoselvitysten riittävyttä, puisto-

¹⁷¹ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 7.

¹⁷² Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakennus 12.10.2022.

¹⁷³ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valintana asemakaava 12548.

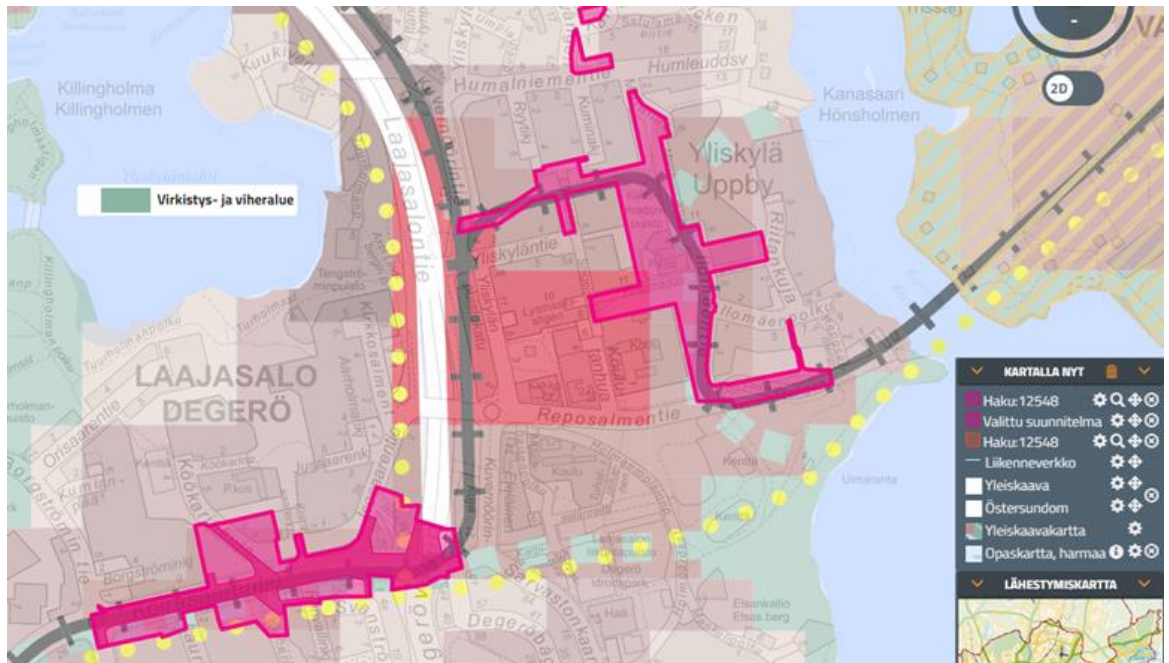
ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

metsä- ja pientaloalueiden säilyttämistä, suojeltavia eläinlajeja ja kaupunki- ja maisemakuvan muuttumista. Kaava määrättiin lainvoimaiseksi 22.11.2021 niiltä osin, joihin valitukset eivät kohdistuneet.¹⁷⁴

2.4.2 Alueellinen viheryhteys pyrittiin säilyttämään lisäämällä puustoa

Kaavaselostuksessa ei käsitellä ekologisia verkostoja. Suunnittelualueella ei ole yleiskaavaan 2016 merkittyjä vihersormia tai laajoja viheralueita. Sen sijaan suunnittelualueella on kaksi yleiskaavaan 2016 merkittyä viheryhteyttä. Kuten yleiskaavassa 2016 todetaan, viheryhteydet voivat palvella myös ekologisina yhteyksinä.¹⁷⁵ Alueella olevia viheryhteyksiä ei kuitenkaan mainita kaavaselostuksessa muuten kuin siten, että vuonna 2019 kaavaehdotukseen tulleissa muistutuksissa ja kirjeissä oli esitetty viheryhteyksiin liittyviä huomautuksia.¹⁷⁶

Kuvio 9 Koirasaarentien ja Ilomäentien kaava-alueet, kaavanumero 12548. Suunnittelualueet sijaitsevat osittain Yleiskaavassa 2016 merkittyjen viheryhteyksien päällä. Viheryhteydet on merkitty vihreällä katkoviivalla ja pikaraitiotie mustalla viivalla.¹⁷⁷

Kuviossa 9 on kuvakaappaus Helsingin karttapalvelusta. Kuviossa Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet on rajattu tummalla pinkillä. Viheryhteydet on merkitty vaalean vihreällä katkoviivalla Koirasaarentien eteläpuolella ja pohjois-eteläsuuntaisesti Ilomäentien päällä. Kuvassa mustalla on merkitty pikaraitiotie. Keltaisella merkitty kat-

¹⁷⁴ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, s. 40, Kaupunginhallitus 22.11.2021 § 883.

¹⁷⁵ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 98–99.

¹⁷⁶ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 43.

¹⁷⁷ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valintana asemakaava 12548 ja Yleiskaava 2016.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

koviiva on yleiskaavaan merkitty pyöräilyn baanaverkko. Kuviosta näkyy, että suunnittelualaue osuu joiltakin osin viheryhteyden päälle. Kuitenkaan kaavan selostuksessa ei käsitellä viheryhteyden huomioon ottamista lainkaan.¹⁷⁸

Yleiskaavan 2016 mukaan uutta rakentamista suunnitellaan erityisesti raideliikenteen solmukohtiin. Koiramäentien ja Ilomäentien kaavoitustapauksessa oli juuri kysymys viheralueiden ja kaupunkirakenteen tiivistymisen yhteensovittamisesta. Suunnittelussa lähdettiin liikkeelle bulevardimaisesta ilmeestä, ja viheryhteydet huomioitiin katusuunnitelmissa suunnittelemalla Koirasaarentien ja Ilomäentien raitiotiet nurmiratana. Lisäksi kaikki muu Koirasaarentiellä käytettävissä oleva tila pyrittiin suunnittelemaan viheralueeksi.¹⁷⁹

Kaavan valmistelun alkuvaiheessa aineistoja ekologisista yhteyksistä ei ollut saatavilla yhtä kattavasti kuin tällä hetkellä. Helsingin metsäverkostaselvitys valmistui vuonna 2015 yleiskaavatyön yhteydessä, mutta siihen ei viitattu suoraan kaavan selostuksessa. Metsäverkostaselvityksessä määriteltiin Helsingin ekologisesti arvokkaimmat metsäalueet ja metsäverkoston keskeisimmät osat.¹⁸⁰ Koirasaarentien ja Ilomäentien kaava-alueella ei ole selvityksen mukaan merkittäviä metsäalueita. Vuonna 2019 valmistuneessa metsä- ja puustoinen verkosto -selvityksessä alettiin käyttää termejä alueellinen yhteys ja runkoyhteys. Selvityksen mukaan alueella on pohjois–eteläsuuntainen alueellinen yhteys, joka kulkee Koirasaarentien poikki (kuvio 10).¹⁸¹

¹⁷⁸ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valintana asemakaava 12548 ja Yleiskaava 2016. Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4.

¹⁷⁹ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

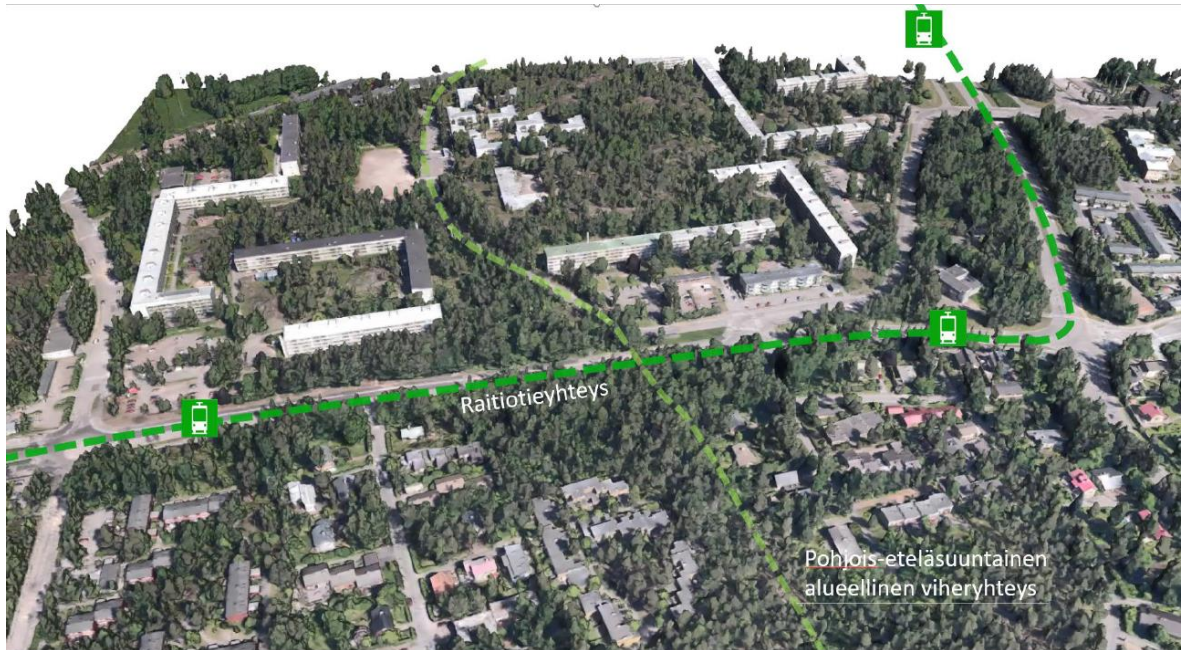
¹⁸⁰ Erävuori ym. (2019). Metsä- ja puustoinen verkosto, opas verkoston huomioimiseksi Helsingin kaupunkisuunnittelussa. Helsingin kaupunki kaupunkiympäristön toimiala, 2.

¹⁸¹ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 10 Koirasaarentien kaava-alue, kaavanumero 12548. Raitiotieyhteys kulkee Koirasaarentietä pitkin. Vihreällä katkoviivalla on merkitty alueellinen yhteys, joka kulkee Koirasaarentien poikki pohjois–eteläsuunnassa.¹⁸²

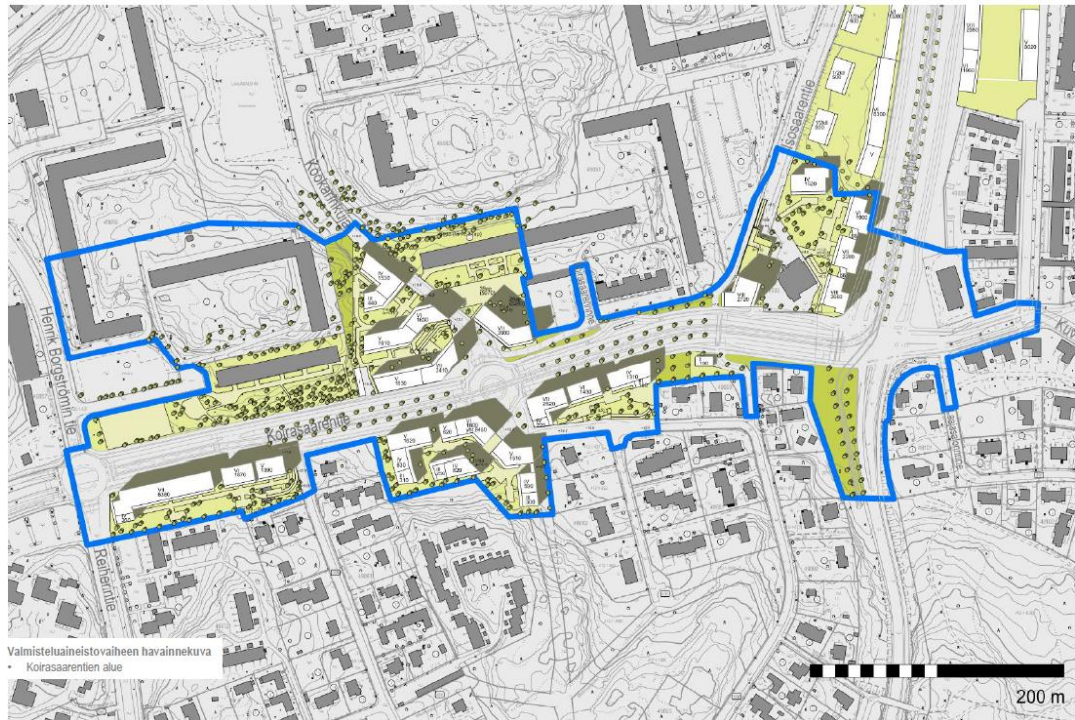
Alueellinen yhteys pystyttiin aluetta suunnitelleen arkkitehdin mukaan huomioimaan uudessa kaavaratkaisussa melko hyvin lisäämällä puustoa oikeisiin kohtiin. Suunnittelualueelta poistettiin yksi rakennus, pysäköinti muutettiin maapysäköinniksi ja kaapea metsäkohtaa levennettiin. Puustoa ja viheraluetta pystyttiin säilyttämään laajemmin kuin alkuperäisessä suunnitteluversiossa oli ajateltu (kuviot 11 ja 12).¹⁸³

¹⁸² Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

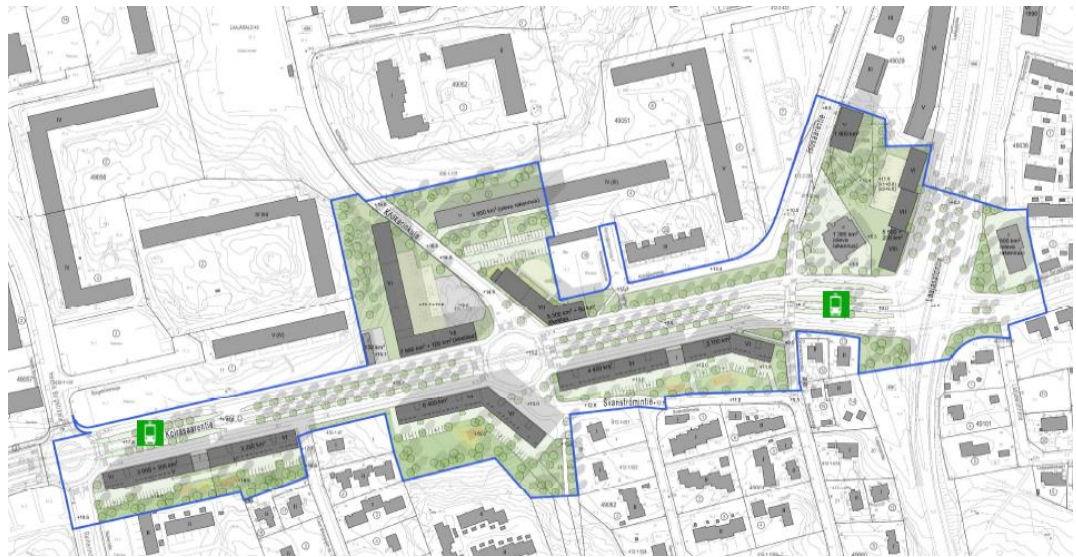
¹⁸³ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu ja haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 11 Koirasaarentien alueen valmisteluaineiston havainnekuva.¹⁸⁴

Kuvio 12 Koirasaarentien alueen päivitetty havainnekuva.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

¹⁸⁵ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2.4.3 Luontotietojen selvittämisen haasteena on tietojen jatkuva päivittyminen

Kaupungin luontotietojärjestelmä oli keskeisin lähde alueen luontotietojen selvittämiseksi. Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöasiantuntijoiden kanssa tehtiin myös yhteistyötä kaava-alueen luontotietoihin liittyen. Kaavaan tulleet luontoasioita koskevat mielipiteet ja muistutukset käytiin tarkkaan läpi ympäristöasiantuntijan kanssa.¹⁸⁶

Luontotietojen selvittämisen haasteena on, että luontotietojärjestelmä päivittyy jatkuvasti sitä mukaan, kun uusia luontoselvityksiä valmistuu. Haastateltujen mukaan ympäristöpalveluiden kanssa voisi olla enemmän tiedonvaihtoa siitä, millaisia luontoselvityksiä on suunnitteilla ja tekeillä. Kaupunki aloitti uhanalaisten luontotyyppien inventoinnit vuonna 2017. Laajasalon aluetta koskeva uhanalaisten luontotyyppien kartoitus ehti juuri valmistua Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavan suunnittelun ollessa käynnissä. Kartoitukset pyrittiin aloittamaan sellaisilta alueilta, joissa oli paljon suunnittelua käynnissä, kuten Laajasalossa. Kartoituksia on jatkettu vuosina 2017–2023 muissa osissa kaupunkia. Kartoitus ei vielä vuoden 2023 maaliskuussa vielä kattanut kaikkia luontotyyppisiä eikä koko Helsingin aluetta.¹⁸⁷

Haastateltujen mukaan asemakaavoitukseen tarvittaisiin lisää kaupunkiekologian¹⁸⁸ osaamista, etenkin kun nykyinen kaupunkistrategia painottaa vahvasti ekologistia näkökulmia. Asemakaavoituksessa koetaan haasteeksi, että asuntotuotantotavoitteet ovat suuret, mutta samalla viheraluetavoitteet korostuvat aiempaa vahvempina. Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun resurssit eivät riitä osallistumaan asemakaavoituksen valmisteluun kaavojen määrään nähden. Erityisesti kaavoitusprosessin alkuvaiheessa tarvitaan kaupunkiekologian osaamista. Osaaminen ei saisi olla vain muutamien henkilöiden varassa.¹⁸⁹ Kaupunkitila- ja maisemasuunnitteluyksikön päällikön muistiolounnokseen antaman kommentin mukaan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun resursseja tulisi olla varattuina myös muihin kuin suoraan kaupunkiluontoon liittyvissä erityiskysymyksiin, esimerkiksi katutilan ja piha-alueiden suunnitteluun.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakennemuoto 12.10.2022.

¹⁸⁷ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakennemuoto 12.10.2022; Erävuori ym. 2022, 7; Helsingin kaupungin karttapalvelu <https://kartta.hel.fi/paikkatietohakemisto/pth/?id=345>. Luettu 17.3.2023.

¹⁸⁸ Kaupunkiekologia on ekologian haara, joka tutkii kaupunkiympäristöjen ekologistia ongelmia. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Biologia:kaupunkiekologia>. Luettu 28.2.2023.

¹⁸⁹ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakennemuoto 12.10.2022.

¹⁹⁰ Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun yksikön päällikön kommentti muistiolounnokseen 17.3.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2.4.4 Kaavassa osoitettiin rakentamista arvokkaisiin metsäkohteisiin

Kaava-alueella on arvokkaita luontokohteita, joille on osoitettu rakentamista. Kaava-alue sivuaa lisäksi useampaa arvokasta luontokohdetta. Kaavan selostuksessa on perusteltu, miksi arvokkaille luontoalueille on päätetty osoittaa rakentamista.¹⁹¹ Haastateltujen kaavan valmistelijoiden mukaan tapauksena oleva kaava on raideliikennekohde, johon liittyvä Kruunusiltojen rakentaminen on valtava investointi. Kaupungin tavoitteena on rakentaa asutusta raiteiden varteen, jolloin täydennysrakentamista alueelle voidaan pitää perusteltuna. Kaupunginkansliasta on myös voimakkaasti ohjattu, että alueelle suunnitellut kerrosalaneliömetrit todella toteutuvat. Täydennysrakentamista on pitänyt suunnitella tasapuolisesti ympäri Helsinkiä. Laajasalossa on paljon viheralueita verrattuna moneen muuhun alueeseen, joten asukkaiden käyttöön jää kaavassa osoitetun rakentamisen toteuduttuakin paljon viheralueita.¹⁹²

Kaava-alueella ei ilmeisesti ollut niittyjä, koska niitä ei mainita selostuksessa. Kaava-alue sivuaa alueen länsipäässä Koirasaarentien eteläpuolella arvokasta metsäkohdetta, Laajasalon kalliometsiä (kuvio 13). Laajasalon kalliometsässä ei ole vuonna 2013 tehdyn maastoinventoinnin mukaan metsälain 10 §:n mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, eikä luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia suojeltuja luontotyyppisiä. Alueella on kaksi metsäkuviota¹⁹³, joista toinen on luokiteltu yhtenäisyyden kannalta tärkeäksi lisäalueeksi, mutta ei täytä METSO-kriteerejä ja toinen on lehtoa¹⁹⁴ (0,6 ha), joka on luokiteltu II luokan METSO-kohteeksi.¹⁹⁵ METSO-kohteet ovat Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden METSO-toimintaohjelmassa määriteltujen kriteerien perusteella valittuja arvokkaita metsäkohteita.¹⁹⁶

Kaava-alueen länsipäässä Koirasaarentien lähellä on kaksi aluetta, jotka on todettu Helsingin uhanalaisten luontotyyppien inventoinnissa (2017) uhanalaisiksi luontotyypeiksi (Kuvio 13). Kaavaselostuksen mukaan kohteet eivät ole lailla suojattuja, eivätkä ole luonnonsuojelulain mukaisia suojeltuja luontotyyppisiä. Koirasaarentien pohjoispuolella on Tullisaaren lehto 8 niminen alue (0,25 ha), joka on tuore runsasravinteinen lehto. Luontotyyppin uhanalaisuusluokka on äärimmäisen uhanalainen, mutta kyseinen lehtolaikku on todettu inventoinnissa edustavuudeltaan heikoksi (4) ja luonnontilaltaan heikentyneeksi (3). Toinen alue on myös tuore runsasravintoinen lehto, joka sijaitsee Koirasaarentien eteläpuolella ja on nimeltään Tullisaaren lehto 9 (0,56 ha). Luontotyyppin uhanalaisuusluokka on äärimmäisen uhanalainen, mutta

¹⁹¹ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 20.

¹⁹² Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkikirjasto 12.10.2022.

¹⁹³ Metsäkuvio on metsäsuunnittelun termi, joka tarkoittaa yhtenäistä metsäaluetta. <https://www.metsa-lehti.fi/metsanomistus/metsasanasto/>. Luettu 3.3.2023.

¹⁹⁴ Lehto on ravinteisella ja hienojakoisille maaperällä kasvava runsasruohoinen metsä, jonka maaperä on multava. Lehdoissa voi kasvaa mitä tahansa alkuperältään kotimaisia puulajeja, myös havupuita. Syrjänen ym. 2016, 23.

¹⁹⁵ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 20.

¹⁹⁶ <https://mmm.fi/metso-ohjelma>. Luettu 2.6.2021; Syrjänen ym. 2016, 3.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kohte on todettu edustavuudeltaan kohtalaiseksi (3) ja luonnontilaltaan heikentyneeksi (3).¹⁹⁷

Kuvio 13 Koirasaarentien kaava-alue. Tummanvihreällä on merkitty uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit: Tullisaaren lehto 8 ja Tullisaaren lehto 9. Arvokkaat metsäkohteet on merkitty sinisellä.¹⁹⁸

Kaavassa osoitetun rakentamisen toteuttaminen muuttaa ympäristöä siten, että nykyisiä metsäisiä alueita muutetaan asuinkorttelialueeksi Koirasaarentien varressa. Osa näistä metsistä on todettu Helsingin uhanalaisten luontotyyppien inventoinnissa uhanalaisiksi luontotyypeiksi, mutta ne on todettu edustavuudeltaan heikoiksi tai kohtalaisiksi sekä luonnontilaisuudeltaan heikentyneiksi. Lehtolaikkujen (0,25 ha ja 0,56 ha) hävittämisestä perustellaan kaavaselostuksessa sillä, että rakentaminen on perusteltua kestävän kaupunkisuunnittelun ja kaupungin strategian näkökulmasta, sillä uudet asuinkorttelit sijoittuvat uuden raideyhteyden välittömään läheisyyteen.¹⁹⁹

Kaava-alueen länsipään arvokkaasta metsäkohteesta muuttuu asuinkortteliksi noin 1,1 hehtaarin kokoinen alue, josta 0,6 hehtaaria on METSO-luokiteltua ja 0,5 hehtaaria aluetta, joka ei täytä METSO-kriteereitä. Koko metsäkohte on 13,64 hehtaarin

¹⁹⁷ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 20–21.

¹⁹⁸ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valintana asemakaava 12548, Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit ja Arvokkaat metsäkohteet.

¹⁹⁹ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 21.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

myös geologisesti arvokasta kohdetta eli Reposalmentien harjua tai rantavallia, joka on merkitty kuvaan oranssilla.²⁰⁴

Kaavaselostuksen mukaan kaavan vaikutus näihin itäosan arvokkaisiin luontokohteisiin on pieni. Rakennusaikainen melu voi olla häiritsevää linnustoalueilla. Melua pystytään välttämään rakennustöiden ajoituksella.²⁰⁵

2.4.5 Virkistysalueet pienenevät, mutta virkistysreitit parannetaan

Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavaselostuksessa mainitaan, että puisto- ja lähivirkistysalueet pienenevät, mutta virkistysverkosto tehdään yhtenäisemmäksi ja siten toimivammaksi. Koirasaarentiellä itä-länsisuuntainen yhteys on tarkoitus toteuttaa normaalin ympärivuotisen esteettömänä yhteytenä. Pohjois-eteläsuuntaista reittiä parannetaan ja se toteutetaan nykyistä polkua myötäilevänä polkuyhteytenä. Yhteyden kulutuskestävyyttä parannetaan ja jalankulkua helpotetaan. Myös Kiiltomadonpuistoon on lisätty yleiselle jalankululle ja pyöräilylle varattuja alueen osia. Kävelyn ja pyöräilyn reitit on suunniteltu siten, että niissä huomioidaan nykyiset yhteydet, liikenneturvallisuus ja esteettömyysvaatimukset.²⁰⁶

Laajasalon yhtenäisten reittien parannuksia oltiin parhaillaan tekemässä vuonna 2022. Tapausesimerkin suunnittelualueelta on hyvät kulkuyhteydet pohjoisen Yliskylän liikunta- ja virkistysalueelle, missä on paljon vaihtoehtoisia jalankulun reittejä. Kaavaselostuksen mukaan viheralueiden ulkoiluverkostossa on yleisesti ottaen jonkin verran puutteita ja epäjatkuvuuskohtia. Laajasalon alueellisen kehittämissuunnitelman (2014) pohjalta tavoitteena on kehittää saaren kiertävää rantareitistöä, ja lisätä sekä vahvistaa poikittaisia virkistysyhteyksiä. Myös lähialueen virkistysalueita ollaan kehittämässä. Tullisaaren kulttuurihistoriallinen kartanopuisto sijaitsee kaavoitusalueen lähellä ja Vartiosaaren virkistyskäyttöä valmistellaan parhaillaan. Vartiosaaren saavutettavuus tulee parantumaan raitiotieyhteyden myötä.²⁰⁷

Tapausesimerkistä haastateltujen mukaan kaavoituksessa on yleisenä lähtökohtana, että eri-ikäisten asukkaiden tarpeet huomioidaan alueen väestöpohjan mukaan. Kulkureitit suunnitellaan siten, että pyritään esteettömyyden perustasoon. Jos esteettömyyttä ei voida toteuttaa, niin silloin tehdään vaihtoehtoinen reitti kyseiselle reitti-

²⁰⁴ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 21.

²⁰⁵ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 20–22.

²⁰⁶ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 10, 15 ja 34.

²⁰⁷ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022; Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 17.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

osuudelle. Katu- ja puistosuunnitelmassa kuvataan reitit tarkemmin. Tapausesimerkin alueella. Yliskylässä tavoitellaan kehittämissuunnitelmassa esteettömyyden erikoistasonreittiä iäkkäille tarkoitettujen palvelukotirakennusten yhteyteen.²⁰⁸

2.4.6 Puustoa pyrittiin säästämään ja istutuksia lisäämään

Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavassa pystyttiin säilyttämään enemmän kasvillisuutta kuin alkuperäiseen suunnitelmaan oli merkitty. Koirasaarentien rakennuksiin oli suunniteltu kansipysäköinti, mikä olisi tarkoittanut sitä, että kaikki puut suunnitellun pysäköinnin alueelta poistetaan. Alkuperäisessä suunnitelmassa rakennukset oli myös sijoitettu hyvin tiiviisti, jolloin Koirasaarentielle olisi jäänyt vain hyvin kapea yhteys pohjoiseen. Suunnitelmaa muutettiin siten, että pysäköinti muutettiin Koirasaarentien etäpuolella kokonaan maanvaraiseksi, jolloin rakentaminen siirtyi pysäköinti- paikkojen verran kauemmaksi olemassa olevista rakennuksista. Tällöin saatiin säästettyä maanvaraisia isoja puita ja tonttien väliin pystyttiin jättämään laajempi viheralue. Pysäköintialueen toteuttamiseen aiempaa suunnitelmaa vihreämpänä vaikutti se, että kaupunginmuseo piti tärkeänä alueen pohjoispuolen kokonaisuutta. Tämän vuoksi massoitelu pyrittiin sovittamaan aikaisempaan rakenteeseen ja ympäristöön sopivaksi.²⁰⁹

Kaavaselostuksen mukaan alueen täydennysrakentaminen vähentää puistoaluetta ja "biomassaa".²¹⁰ Kaavaratkaisussa pyritään istuttamaan kasvillisuutta: kortteleihin istutetaan puita ja puutarhakasvillisuutta ja asuinkortteleissa on Helsingin viherkerroin käytössä. Viherkerroinmenetelmän avulla pyritään luomaan vihreitä, viihtyisiä ja ilmastonkestäviä tontteja tiivistyvään kaupunkirakenteeseen. Kaavaan merkitään viherkerroinmenetelmän tavoitetaso, mutta viherkerroinmenetelmän toteuttaminen on rakennushankkeen vastuulla.²¹¹

Koirasaarentien pohjoisosan asuntotonteilla säilytetään asemakaavassa mahdollisimman paljon kallioista maastoa puustoineen. Ilomäentien kaava-alueella kasvavia mäntyjä poistetaan. Vihreyttä uuteen rakenteeseen tuodaan istutettavilla katupuuri- veillä. Kaupunkikuvallisesti merkittäviä puita on merkitty kaavassa säilytettäväksi.²¹²

²⁰⁸ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²⁰⁹ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²¹⁰ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 34.

²¹¹ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 34; Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²¹² Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 4, 34.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Haastateltujen mukaan kaupunkikuvallisesti merkittävä puu voi olla esimerkiksi tiettyssä paikassa oleva vanha puu, jolla on joku tarina. Aasukkaat saattavat toivoa tiettyjen puiden säilyttämistä ja näitä palautteita on kuunneltu. Pääsääntöisesti säilytettävät puut arvioi kaavoituksen asiantuntija. Ollinraitiolla raitiotie tulee kulkemaan nykyisen puistoalueen päällä. Alueella tehtiin mittauksia ja arvioita, mitkä puut voidaan säilyttää. Kaavaan pyrittiin jättämään mahdollisimman paljon vanhoja puita istutettavien puiden sekaan.²¹³

Kaavoituksen valmistelijoiden mukaan katusuunnitelma oli tässä tapauksessa olennainen kasvillisuuden lisäämisen kannalta. Kaikki käytettävissä oleva tila pyrittiin saamaan viheralueeksi, myös raitiotien rata-alue. Istutuksista keskusteltiin suunnitteluvaiheessa usein ja yksityiskohtaisesti raitiotietä suunnittelevan Allianssin suunnittelijatiimin kanssa.²¹⁴

2.4.7 Runsaassa palautteessa kritisoitiin viheralueille rakentamista

Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavamuutos sai paljon palautetta. Laajasalon kaavoihin on tapausesimerkistä haastateltujen asiantuntijoiden mukaan tullut yleensäkin paljon palautetta, sillä Laajasalolla on vahva alueellinen identiteetti. Palautetta on tullut varsinkin niissä tapauksissa, joissa suunnittelualue on osunut viheralueille. Laajasalon kaavat ovat olleet haastateltujen mukaan ”valituskaavoja” ja pääosa näistä kaavoista on edennyt korkeimpaan oikeuteen asti.²¹⁵

Ympäristökeskus antoi kannanoton Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan sekä valmisteluaineistoon. Kannanotossaan Ympäristökeskus lausui muun muassa siitä, että suunnittelualueella on ja siihen rajautuu kaksi Helsingin luontotietojärjestelmän arvokasta metsäkohdetta, Laajasalon kalliometsät ja Yliskylän arvokas metsäkohde, jotka tulee huomioida suunnittelussa. Myös asemakaavamuutosten kokonaisvaikutuksia virkistysalueisiin ja -yhteyksiin tuli Ympäristökeskuksen mukaan arvioida.²¹⁶

Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavoituksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa sekä päivitettyä osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ja kaavan valmisteluaineistoa koskevia mielipidekirjeitä saapui 68 kappaletta. Lisäksi suullisia mielipiteitä esitettiin

²¹³ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²¹⁴ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²¹⁵ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²¹⁶ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Vuorovaikutusraportti. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 5, 5.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

asukastilaisuuksissa ja puhelimitse. Mielenpitoet kohdistuivat muun muassa täydennysrakentamisen määrään, rakennusten sijoittumiseen pientaloalueeseen sekä viheralueisiin ja liikenteeseen. Mielenpitoissa kritisoitiin sitä, että pikaraitiotie sijoittuu osittain puistoalueelle, jolloin puistoalue supistuisi. Mielenpitoissa toivottiin, että Laajasalon luonnonmukaisuus säilytetään ja eri-ikäisten virkistäytyminen luonnossa huomioidaan. Viheralueita toivottiin enemmänkin säästettäväksi kuin rakennettaviksi. Mielenpitoissa esitettiin huolia puiden kaatamisesta ja alueen eläinten elinolojen häviämisestä.²¹⁷

Kaavaehdotukseen saapuneet muistutukset ja kirjeet koskivat muun muassa täydennysrakentamisen suhdetta olemassa olevaan ympäristöön, viheralueille rakentamista, viheryhteyksiä ja luontoarvoja. Kaavaan tehtiin joitakin muutoksia palautteiden jälkeen, esimerkiksi yhden korttelin rakennusalueetta lyhennettiin, mikä mahdollisti puiden säilymisen. Samalle tontille lisättiin puiden säilyttämiseen ohjaava merkintä.²¹⁸ Haastatellun aluetta suunnitellun arkkitehdin mukaan on ilmiselvää, että muutos tulee olemaan suuri, kun pikaraitiotie tulee laajemmin käyttöön Laajasaloon. Tähän asti alue on ollut pientalovaltaista.²¹⁹

Asuntotuotantoa koskevat tavoitteet ja luontoarvojen säilyttämistä koskevat tavoitteet ovat Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavoitustapauksesta haastateltujen mukaan lähtökohtaisesti ristiriitaisia. Kaavojen valmistelussa tulee punnita näitä eri tavoitteita ja löytää niiden välille riittävä kompromissi. Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavoituksen valmistelijoiden mukaan täydennysrakentamisen sovittaminen olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen on nykyisin erityisen haasteellista ja resursseja vievää siksi, että Helsingissä ei enää ole tyhjiä projektialueita, kuten esimerkiksi vanhat satama-alueet Kalasatama ja Jätkäsaari. On vaikeampaa sovittaa asuntorakentamista jo olemassa olevalle asuinalueelle. Lisäksi jatkuva uuden luontotiedon tuottaminen tuo yhä enemmän haasteita kaavoitukselle. Tapausesimerkistä haastatellun luontoasiantuntijan mukaan Helsingillä on suhteessa muihin kuntiin paljon enemmän luontotietoa saatavilla. Mitä enemmän tiedetään, sitä enemmän luontoarvoja tulee kaavoituksessa huomioitavaksi.²²⁰

Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavoitustapauksesta haastateltujen asiantuntijoiden mukaan ilmastonmuutos on tuonut omat haasteensa kaavoitukseen. Yleiskaavassa

²¹⁷ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Vuorovaikutusraportti. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 5, 10–20.

²¹⁸ Koirasaarentien ja Ilomäentien alueet. Vuorovaikutusraportti. Kaupunginvaltuusto 17.2.2021 § 33, liite 5, 40 ja 54.

²¹⁹ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelussa saatu materiaali, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²²⁰ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2016 on todettu, että Helsingin viherpinta-ala tulee pienenemään yleiskaavan toteuttamisen myötä.²²¹ Viime vuosina on kuitenkin alettu puhua vahvemmin luonnon monimuotoisuudesta ja siitä, kuinka paljon viherpinta-alaa pitäisi jäädä. Laajasalon esimerkkitapauksessa ratkaisu oli helppo, sillä alue on raideinvestointikohde, mutta monessa muussa tapauksessa ratkaisu on paljon vaikeampi tehdä. Haastateltujen näkemyksen mukaan keskenään ristiriitaisten tavoitteiden, kuten asuinkerrosalaneliömetrien, asukasmäärien ja viheralueiden säilyttämisen punnitseminen jää liian usein kaavoituksen valmistelijoiden pohdittavaksi sen sijaan, että näiden tavoitteiden punnitsemista linjattaisiin ylempää johdosta. Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavoituksesta haastateltujen asiantuntijoiden mukaan yleiskaava on strateginen, ja se jättää paljon tulkinnanvaraa. Kaavoituksen valmistelijoille yleiskaavassa mukaisen kerrosalaneliömetrien toteuttaminen on näyttäytynyt vahvana tavoitteena. Haastatellun luontoasiantuntijan mukaan viheryhteyksiä tai koko ekologista verkostoa ei pystytä turvaamaan yksittäisissä pienissä kaavahankkeissa, kuten esimerkiksi tässä Koirasaarentien ja Ilomäentien tapauksessa.²²²

Kokonaisratkaisut, kuten esimerkiksi se, kuinka tärkeää kaavoittaessa on turvata jokin viherverkoston runkoyhteys, pitäisi Koirasaarentien ja Ilomäentien kaavoituksesta haastatellun luontoasiantuntijan mukaan päättää kaupunkitasoisesti. Haastatellun luontoasiantuntijan mukaan koko yleiskaava pitäisi nostaa uudestaan tarkasteluun. Yleiskaavatasolla tulisi linjata tarkemmin koko kaupungin viherverkostoja koskevista ratkaisuista sen sijaan, että ratkaisut jäivät asemakaavoituksen tasolla tehtäviksi.²²³

2.5 Honkasuontien tapausesimerkki

2.5.1 Kaava mahdollistaa aikaisemmin kaavoitettujen asuntojen rakentamisen paremmalle maaperälle

Honkasuontien asemakaava ja asemakaavan muutos (kaavanumero 12540) tuli viireille vuonna 2017 ja kaupunginvaltuusto hyväksyi asemakaavan ja asemakaavan muutokset 10.11.2021. Kaava sai lainvoiman 5.1.2022.²²⁴

Honkasuontien asemakaava ja asemakaavan muutos koskee asuinrakennusten ja asuinpientalojen korttelialueita 33373–33376, katu-, puisto- ja lähivirkistysalueita sekä asemakaavoittamatonta aluetta Honkasuon luoteisosassa (kuvio 15). Kaavaratkaisu mahdollistaa puukerrostalojen, pysäköintitalon, kaupan ja liiketilöiden, katujen

²²¹ ²²¹ Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 117.

²²² Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

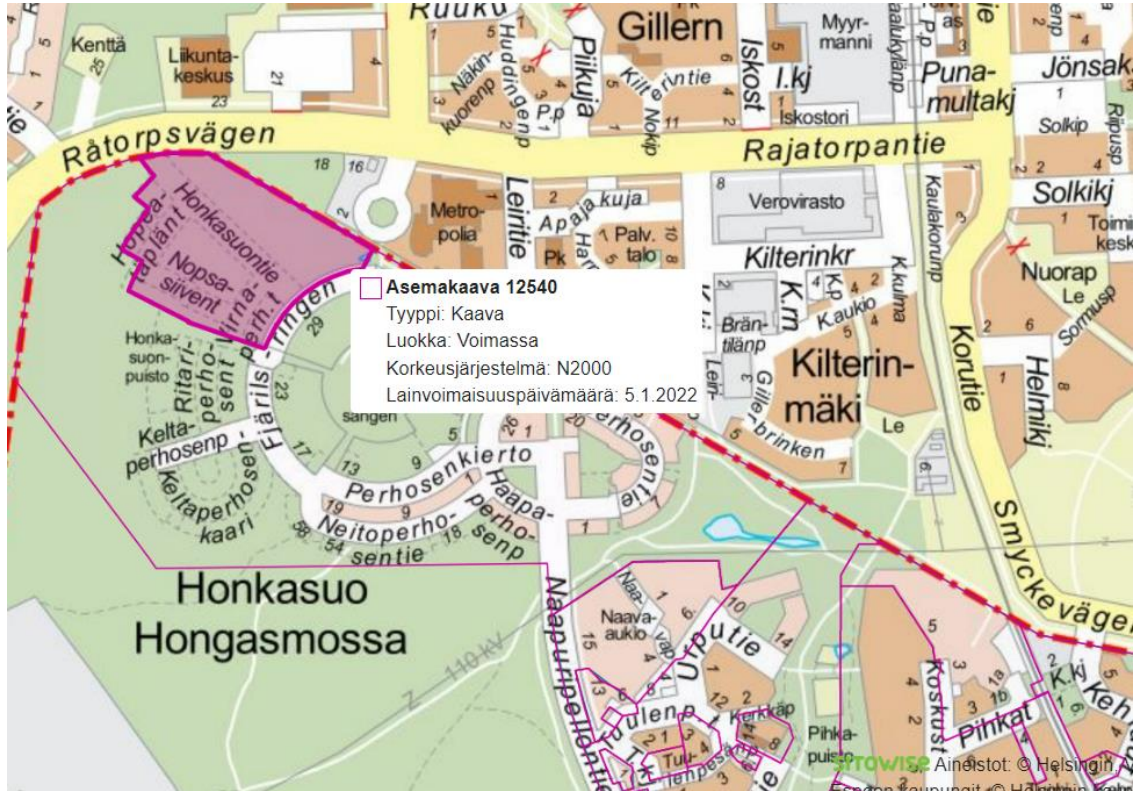
²²³ Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

²²⁴ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 22–26; Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

ja virkistysyhteyksien rakentamisen.²²⁵ Kaava-alue on osa Honkasuon rakenteilla olevaa puurakentamisaluetta, joka rajautuu Vantaan kaupunginrajaan. Alue oli aikaisemmin pääosin rakentamaton metsää. Alueella ei ilmeisesti ollut niittyjä, koska kaavaselostuksessa ei mainita sellaisia.²²⁶

Kuvio 15. Honkasuontien vuonna 2022 voimaan tulleen asemakaavan 12540 alue.²²⁷

Kaavaratkaisun tavoitteena oli mahdollistaa tiiviimpi rakentaminen toteuttamiskelpoiselle maaperälle, sillä osa Honkasuon vuonna 2015 voimaan tulleella asemakaavalla jo kaavoitetusta mutta rakentamattomista asuin- ja palveluspaikoista sijaitsi uuden selvityksen mukaan rakentamiseen huonosti soveltuvalla turvealueella. Kaavaratkaisussa osa vuonna 2015 hyväksytyssä Honkasuon alueelle kaavoitetuista rakennuksista ”siirrettiin” aiemmin kaavoittamattomalle metsäalueelle Honkasuontien itäpuolelle Vantaan rajalle (kuvio 16). Kyseinen alue on Helsingin yleiskaavassa 2016 osoitettu asuntovaltaiseksi alueeksi. Samalla osa Honkasuon vuoden 2015 asemakaavassa asuinrakennuksille ja autopaikoille varatusta alueesta osoitettiin näiden sijaan viheralueeksi. Kaavan ja kaavamuutoksen tavoitteena on liittää uudet puukerrostalokorttelit

²²⁵ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 6.

²²⁶ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 8.

²²⁷ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valinnat asemakaavahakemisto ja opaskartta 2021.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

noin 500, kun alueen kokonaismäärä on noin 800 asukasta. Asuintonttien keskimääräinen tonttitehokkuusluku²³⁰ on 1,41. Helsingin kaupunki omistaa alueen ja kaavaratkaisu tehtiin kaupungin aloitteesta.²³¹ Asemakaava-alue on esteettömyyden kannalta normaalia aluetta.²³² Esteettömyyttä on Honkasuontien asemakaavan valmistelijan mukaan helppo toteuttaa Honkasuon alueella, koska maaperä on melko tasainen. Esteettömyys otetaan jatkossa myös huomioon puistoalueita suunniteltaessa.²³³

2.5.2 Luontoalueelle suunniteltiin alun perin moottoritietä ja ylijäämämaan läjitysaluetta

Arviointiin esimerkkitapaukseksi valittua kaupunginvaltuustossa 10.11.2021 hyväksyttyä Honkasuontien asemakaavaa (kuvio 15) ei ole mielekästä tarkastella erillään koko Honkasuon asuinalueen suunnittelusta, joka on ollut pitkä ja monipolvinen prosessi. Siksi tässä tarkastellaan kyseisen alueen suunnitelmia alkaen vuoden 2002 yleiskaavasta ja sisältäen myös Honkasuon asemakaavan, kaavanumero 11870 (kuviot 16 ja 17). Honkasuon alueen ensimmäinen asemakaava tuli vireille vuonna 2005. Kaupunginvaltuusto hyväksyi kaavan 29.8.2012 ja kaava tuli lainvoimaiseksi 24.4.2015.²³⁴

---

²³⁰ Kaavoituksessa tonttitehokkuusluvulla tarkoitetaan rakennuksen kerrosalan suhdetta tontin pinta-alaan. Luku ilmoittaa, paljonko rakennusoikeus on tontin pinta-alasta. https://www.rakentaja.fi/sanasto/tehokkuusluku_e_24.htm. Luettu 25.11.2022.

²³¹ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 6.

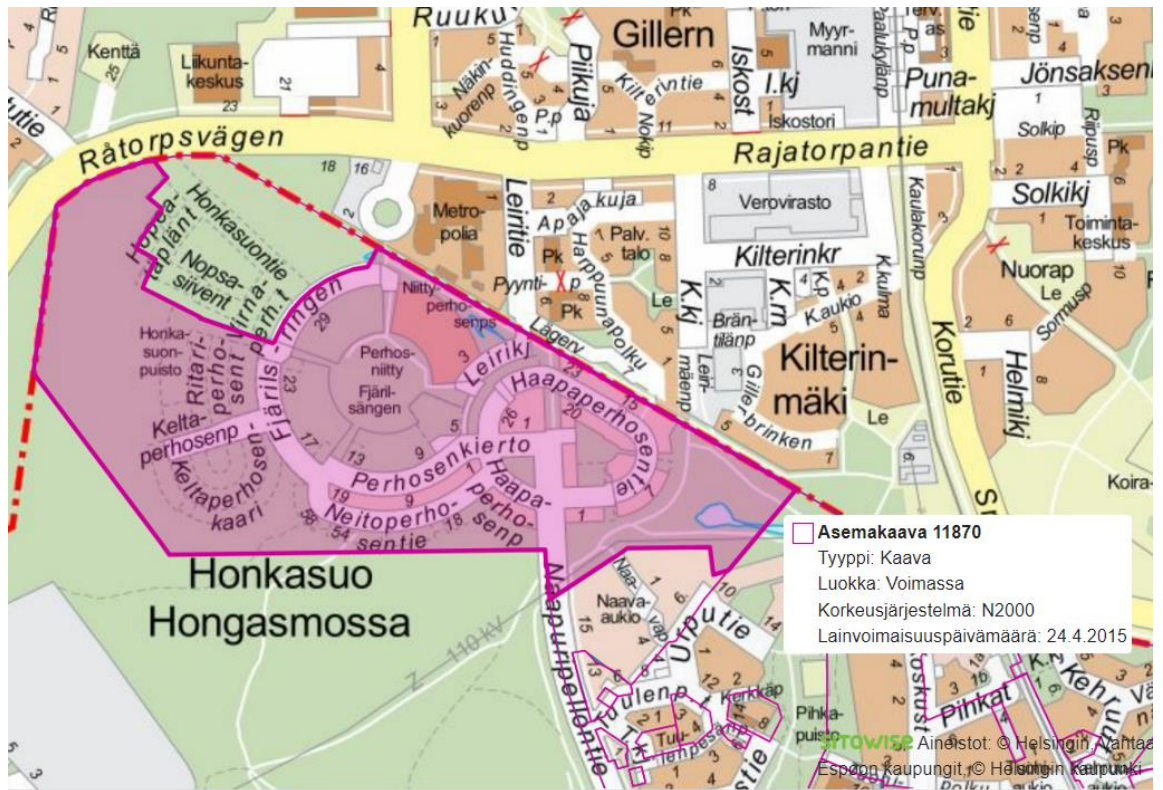
²³² Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 11.

²³³ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²³⁴ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015. Saatu Helsingin karttapalvelusta <https://kartta.hel.fi/>.

ARVIONTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 17. Honkasuon vuonna 2015 voimaan tulleen asemakaavan 11870 alue.²³⁵

Honkasuon alue oli 2000-luvun alussa rakentamaton, lukuun ottamatta kevyen liikenteen reittejä. Alueella oli avointa niittyä ja metsää. Länsiosassa oli ojitettu ja metsitynyt turvesuo ja etelässä kalliainen metsäinen pohjoisrinne (kuvio 18).²³⁶

²³⁵ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valinnat asemakaavahakemisto ja opaskartta 2021.

²³⁶ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 12.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 18. Honkasuon alue. Punaisella täytettynä 24.4.2015 voimaan tulleen asemakaavan 11870 kattama alue ja sen koillisnurkassa punaisella rajattuna 5.1.2022 voimaan tulleen asemakaavan 12540 kattama alue. Pohjalla on ortokuva²³⁷ alueesta vuodelta 2005.²³⁸

Helsingin yleiskaavassa 2002 Honkasuon alueelle oli maakuntakaavan mukaisesti osoitettu Kehä II moottoritie kulkemaan Honkasuon yli. Muu suunnittelualue oli osoitettu yleiskaavassa pientalovaltaiseksi asuinalueeksi ja virkistysalueeksi (kuvio 19).²³⁹

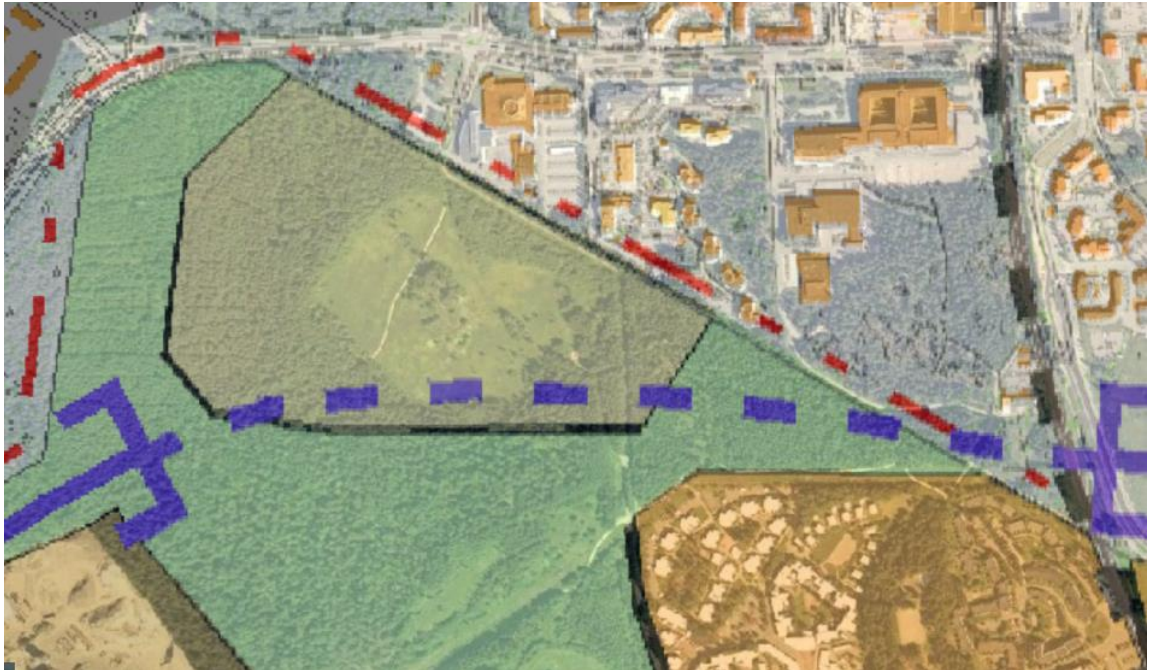
²³⁷ Ortokuvat ovat Maanmittauslaitoksen ilmakuva-aineistosta saatuja yksittäisistä ilmakuvista tehtyjä yhdistelmiä. <https://www.maanmittauslaitos.fi/kartat-ja-paikkatieto/asiiantuntevalle-kayttajalle/tuotekuvaukset/ortokuva>. Luettu 25.11.2022.

²³⁸ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valinnat asemakaavahakemisto ja ortokuva 2005.

²³⁹ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 12; Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimi-päällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIONTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 19. Honkasuon alue, yleiskaava 2002 ja ortoilmakuva 2005. Sinisellä katkoviivalla moottorin linjaus Honkasuon yli. Musta raja on asuinalueeksi osoitettu alue.²⁴⁰

Kaupunki suunnitteli Honkasuon alueelle moottoritien rakentamisen ohella myös toista suurta hanketta, Malminkartanon täyttömäen eli ylijäämämaan läjitysalueen laajennusta moottoritien eteläpuoliselle alueelle. Hankkeessa nykyinen Malminkartanon täyttömäki olisi käytännössä kaksinkertaistunut. Molemmat suunnitelmat olivat alueen suunnitteluperiaatteita laadittaessa hyvin pitkällä, ja niistä oli käynnissä ympäristövaikutusten arviointimenettely ELY-keskuksessa.²⁴¹

2.5.3 Honkasuon asemakaavassa pyrittiin säästämään metsää

Honkasuon alueen suunnitteluperiaatteiden laatimisesta vastanneen asemakaavoituksen tiimipäällikön mukaan suunnitteluperiaatteita laadittaessa nousi esiin sekä asukkaiden että luontojärjestöjen huoli koko Honkasuon metsäalueen häviämisestä, mikäli yleiskaavassa 2002 esitetyt suuret hankkeet toteutettaisiin. Tämän vuoksi suunnitteluperiaatteissa pyrittiin ratkaisuun, jossa esitettiin alueelle asuntorakentamista ja säästettiin enemmän metsää aikaisempiin suunnitelmiin verrattuna. Suunnitteluperiaatteissa esitettiin myös, että Malminkartanon täyttömäkeä ei laajennettaisi. Koska yleiskaava velvoitti moottoritien suunnitteluun alueelle, esitettiin tien viemistä yli kilometrin mittaiseen tunneliin Honkasuon alueen alla. Asuinalueen rakentaminen nähtiin pienempänä pahana kuin aikaisemmat suunnitelmat. Alueelle kaavoitettiin asumista, koska yleiskaavan 2002 merkintä asuntoalueesta nähtiin velvoittavana. Asemakaavoitus sai alueen suunnitteluperiaatteista vastanneen tiimipäälli-

²⁴⁰ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Kartassa valinnat yleiskaava 2002 ja ortokuva 2005.

²⁴¹ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kön mukaan tästä metsää säästävästä ratkaisusta myönteistä palautetta sekä luontojärjestöiltä että asukkailta.²⁴² Kaupunkisuunnittelulautakunta hyväksyi Honkasuon ja Malminkartanon täyttömäen ympäristön maankäytön suunnitteluperiaatteet 23.2.2006.²⁴³

Honkasuon alueen tehokas rakentaminen oli vuonna 2015 voimaan tulleen kaavan selostuksen mukaan perusteltua, koska Myyrmäen aluekeskukseen ja sen palvelukeskittymään on lyhyt matka.²⁴⁴ Alueen suunnitteluperiaatteita laatineen asemakaavoituksen tiimipäällikön mukaan Myyrmäki on yksi pääkaupunkiseudun tärkeimpiä ja palveluiltaan parhaita aluekeskuksia, mikä puolsi Honkasuon alueen kaavoittamista asuntoalueeksi.²⁴⁵ Helsingin, Espoon ja Vantaan yhteistyö niin sanotussa Kuninkaankolmio-projektissa oli myös tärkeä Honkasuon ensimmäisen asemakaavan laatimiseen vaikuttanut tekijä. Kaavaselostuksen mukaan alueella oli tavoitteena, että kaupallisten palveluiden lisäksi myös julkiset palvelut ja joukkoliikenne ovat käytettävissä kuntarajasta riippumatta, ja niitä suunnitellaan yhteistyössä.²⁴⁶ Honkasuon alueelta oli jo ennen rakentamista hyvät joukkoliikenne yhteydet.²⁴⁷ Jokeri 2:n eli bussilinja 560:n pysäkki on aivan alueen vieressä. Kaupunkien strategisena päämääränä on osoittaa Jokeri 2 palvelualueelle mahdollisimman tiivistä asuntorakentamista.²⁴⁸ Selostuksen mukaan Honkasuon rakentaminen oli hyvä esimerkki seudullisesti keskeisen vyöhykkeen maankäytön tehostamisesta.²⁴⁹

Kaavaselostuksen mukaan Honkasuon asemakaavan toteuttaminen parantaisi Helsingin asuntotilannetta, tiivistäisi pääkaupunkiseudun kaupunkirakennetta kestävä kehityksen mukaisesti ja vahvistaisi sekä Myyrmäen aluekeskusta että Malminkartanon palveluiden säilymistä. Honkasuon asuinalueen toteuttaminen myös monipuolista asumisen kirjoa tarjoten viihtyisää maanläheistä asumista urbaanilla tehokkuudella. Tämä puolestaan edesauttaisi sosiaalisesti aktiivisen asuinyhteisön syntymistä.²⁵⁰

Honkasuon vuonna 2015 voimaan tulleen asemakaavan suunnittelualueen eteläpuolella oli vilkkaassa virkistyskäytössä olevaa metsä- ja kallioaluetta polkuineen sekä

²⁴² Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022; <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004377594.html>. HS 24.2.2006. Malminkartanon täyttömäen laajennuksesta ollaan luopumassa. Luettu 25.11.2022.

²⁴³ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015. Saatua Helsingin karttapalvelusta, 2.

²⁴⁴ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 5.

²⁴⁵ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁴⁶ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 4–5.

²⁴⁷ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 11.

²⁴⁸ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁴⁹ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 11.

²⁵⁰ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 15.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Malminkartanon asuinkortteleita. Honkasuon länsireuna liittyy Helsingin läntiseen vihersormeen.²⁵¹ Kaavaselostuksessa todetaan, että puistoja suunniteltaessa otettiin lähtökohdaksi luonnon ominaispiirteet kullakin alueella, Honkasuolle oli tulossa suopuisto, perhosniitty ja kalliopuisto.²⁵²

Honkasuon asemakaavan tavoitteisiin kuuluivat seudullisten viheryhteyksien ja paikallisen luonnon monimuotoisuuden säilyminen.²⁵³ Kaavaselostuksessa todettiin, että kun rakentamaton alue supistuu, virkistysalueina säilyvien alueiden merkitys ja käyttöaste kasvaa. Honkasuolle oli laadittu ideasuunnitelma viheralueiden kehittämiseksi. Asuinalueen keskeiseksi puistoksi oli osoitettu entisen Honkasuon talon pihapiiri ja sitä ympäröivä niitty. Hienot avokalliot ja muistumat alueen paikallishistoriasta pyrittiin säästämään korttelialueiden väliin jäävällä viheralueella. Länsiosassa säilytettävän suon ja korttelialueiden väliin suunniteltiin suopuisto.²⁵⁴ Rakentamisen takia alueen metsäalueen pinta-ala pienenisi.²⁵⁵

Kaavoitettavan alueen eteläpuolelle oli vuonna 2015 voimaan tulleen asemakaavan selostuksen mukaan tarkoitus laatia asemakaava, joka käsittää Malminkartanon täytönmäen sekä sen pohjoispuolisen kalliometsän laajan virkistysaluekokonaisuuden.²⁵⁶ Syksyllä 2022 Helsingin karttapalvelusta saadun tiedon mukaan kaavaselostuksessa tarkoitettu asemakaava 12759 Kaarela, Malminkartanonhuippu, oli kaavaehdotusvaiheessa.²⁵⁷ Ehdotusvaiheen kaavaselostuksen mukaan alue osoitettaisiin kaavaratkaisussa pääosin lähivirkistysalueeksi.²⁵⁸ Honkasuon kaavaselostuksen mukaan Honkasuolta oli myös tulossa viheryhteys pohjoiseen Myyrmäen urheilupuistoon sekä etelään Mätäjokilaaksoon.²⁵⁹

Kaavan valmisteluvaiheessa saaduissa asukkaiden mielipiteissä ei vastustettu alueen rakentamista. Kaavaselostukseen kirjatuissa mielipiteissä ei tullut esiin alueen luontoarvoja, vaan ne kohdistuivat sosiaaliviraston tilatarpeisiin, liikennekysymyksiin, joukkoliikenteen järjestämiseen, kevyen liikenteen yhteyksiin, rakennetun alueen rajaukseen, Kehä II:n liikenneväylän asemakaavoittamiseen ja hulevesien hallintaan.²⁶⁰

Vuorovaikutusraportissa kuitenkin tuli esiin joitakin viheralueita koskevia huomioita lähistön asunto-osakeyhtiöiden edustajilta ja ilmeisesti erillisinä saman asunto-osa-

---

²⁵¹ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 2–3.

²⁵² Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 12.

²⁵³ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 5.

²⁵⁴ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 6.

²⁵⁵ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 15.

²⁵⁶ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 5.

²⁵⁷ Kaarela, Malminkartanonhuippu. Asemakaavat / 12759. Valmisteilla olevat asemakaavat, Helsingin karttapalvelu kartta.hel.fi.

²⁵⁸ Malminkartanonhuippu. Asemakaava ja asemakaavan muutoksen selostus, kaavaehdotusvaihe (ehdotus oli nähtävillä 3.1.–1.2.2022), 7.

²⁵⁹ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 5.

²⁶⁰ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 16.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

keyhtiön asukkailta (yhteensä 3 mielipidettä). Niissä esimerkiksi toivottiin, että rakennettaisiin vain niitylle ja metsä säästettäisiin. Asukkaat perustelevat toivettaan sillä, että heille tulee metsään pitkä matka.²⁶¹

Helsingin kaupungin ympäristökeskus myös huomautti (22.11.2005), että koko Honkasuon suunnittelualue oli virkistyskäytössä ja tärkeiden seudullisten virkistysyhteyksien säilymistä ja kehittämistä tuli selvittää. Ympäristökeskus toi myös esille, että alue oli linnustoaluetta, joten vaikutukset linnustoon ja mahdollisuudet säilyttää linnustoaluetta tuli selvittää. Vuonna 2015 voimaan tulleen kaavan vuorovaikutusraportin vastineessa ei kommentoitu näitä huomioita.²⁶²

2.5.4 Kaavaratkaisut mahdollistavat seudulliset ja paikalliset viheryhteydet

Honkasuon alueelle oli merkitty viheryhteystarve pohjoiseen ja etelään Uudenmaan maakuntakaavassa 2006. Alueen vuonna 2015 voimaan tulleessa asemakaavassa alueen länsireunaan on osoitettu maakuntakaavan mukaisesti seudullinen viheryhteys pohjoiseen Myyrmäen urheilupuistoon ja etelään kohti Malminkartanonhuippua ja Mätäjokilaaksoa.²⁶³ Vuoden 2016 yleiskaavan ”virkistys- ja viherverkosto 2050” -teemakartassa on myös osoitettu kyseinen yhteys (kuvio 20).²⁶⁴

---

²⁶¹ Vuorovaikutusraportti, Honkasuon asemakaavaehdotus nro 11870, 15.5.2012, 6–7.

²⁶² Vuorovaikutusraportti, Honkasuon asemakaavaehdotus nro 11870, 15.5.2012, 2–3.

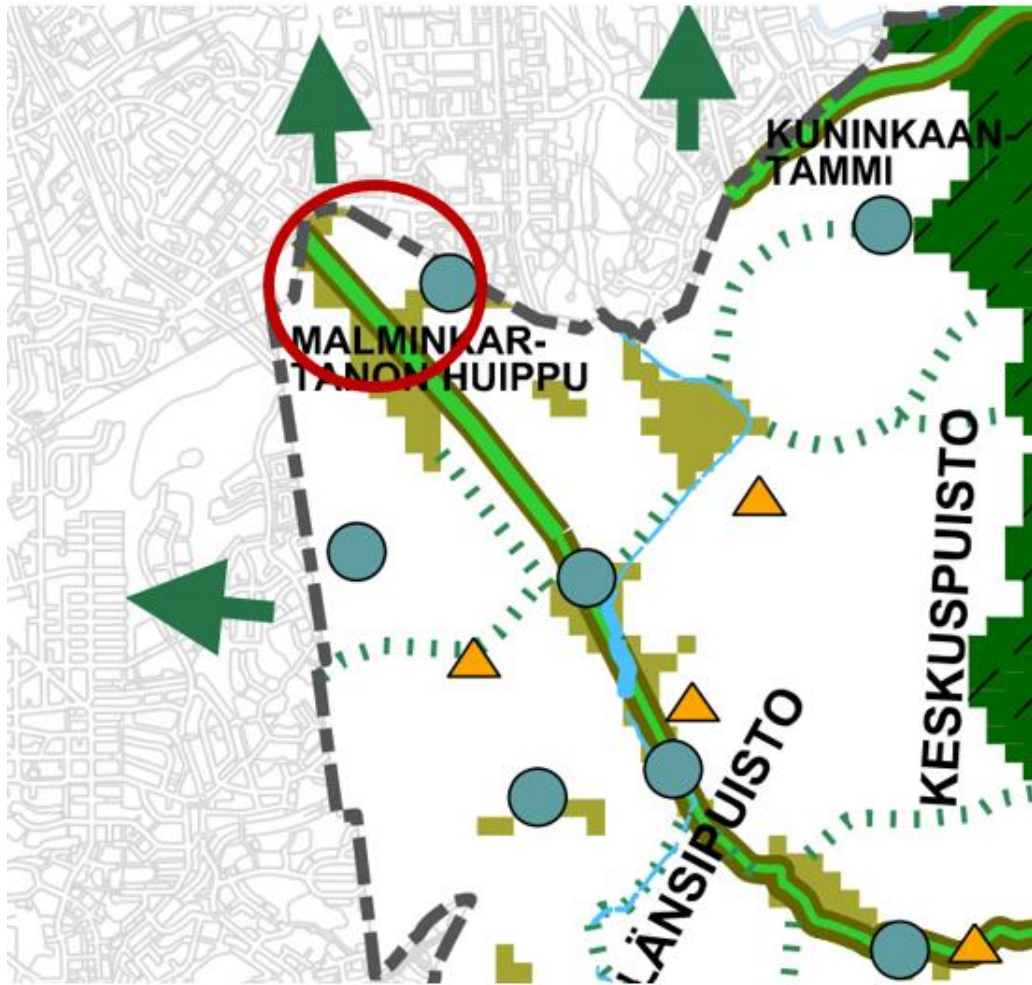
²⁶³ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 1–2, 6,8.

²⁶⁴ Helsingin yleiskaava. Teemakartta virkistys- ja viherverkosto 2050. 2016.

ARVIONTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 20. Osa yleiskaavan 2016 virkistys- ja viherverkosto -teemakarttaa. Honkasuon alue (laajassa mielessä) ympyröity punaisella. Vihreät nuolet ovat seudullisia viheryhteystarpeita. Tumman vihreät alueet ovat vihersormia ja laajoja viheralueita. Vihreät yhtenäiset viivat ovat viherlinjoja. Vihreät ympyrät ovat kaupunginosapuistoja.²⁶⁵

Vuonna 2022 voimaan tulleen Honkasuontien kaavan tavoitteena on kaavaselostuksen mukaan vahvistaa Malminkartanonhuipun ja Myyrmäen ulkoilupuiston välistä seudullista viheryhteyttä.²⁶⁶ Alueen rooli osana Helsingin läpi kulkevaa viherlinjaa (Malminkartano- ja Vuosaarenhuippu) sekä ekologista yhteyttä on kaavaselostuksen mukaan tunnistettu ja alueen länsireunalle on osoitettu osittain luonnontilaiseksi jäävä lähivirkistysalue. Lähivirkistysalueen itäreunalle korttelien tuntumaan on osoitettu kulkemaan virkistysreitti. Kaavaratkaisu mahdollistaa kaavaselostuksen

²⁶⁵ Helsingin yleiskaava. Teemakartta virkistys- ja viherverkosto 2050. 2016.

²⁶⁶ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 7.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

mukaan sekä seudullisten että paikallisten reittien ja viherlinjan viheryhteyksien jatkuvuuden. Lisäksi kaava-alueelle on osoitettu Niityperhosenpuiston jatke. Valmistuttuun puisto reitteineen on osa alueellista virkistysverkostoa.²⁶⁷

Honkasuontien kaavoituksesta vastanneen arkkitehdin mukaan uutta kaavaa laatiessa todettiin, että vuonna 2015 voimaan tulleessa Honkasuon kaavassa osoitettu viheryhteys kannattaa rakentaa aivan asuinkorttelien reunaan, koska muuten se olisi hävittänyt metsää ja ollut myös hankala toteuttaa soiselle maaperälle. Uudessa kaavassa osoitettiin myös Vantaan rajalle viheryhteys. Alueen tärkeimpänä viheryhteytenä on edelleen aiemmassa kaavassa mainittu pohjois–eteläsuuntainen yhteys Vantaalta Myyrmäen urheilupuistosta Helsingin Malmikartanonhuipulle. Honkasuontien asemakaavoitustapauksesta haastatellun kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun tiimipäällikön mukaan alueelle suunnitellut viheryhteydet ovat tärkeitä sekä kaupunkilaisten ulkoilulle että ekologisina yhteyksinä. Ekologisessa mielessä kaavaratkaisussa oli tärkeää metsäalueen toteutuminen riittävän leveänä.²⁶⁸

Honkasuon vuonna 2015 voimaan tulleessa kaavassa alueelle on osoitettu puistoja, esimerkiksi Perhosniitypuisto, johon rakennetaan palstaviljelypaikka. Samassa yhteydessä on päiväkotitila, jonka yhteydessä on lasten leikkipaikka, joten lasten tarpeet virkistäytyä luonnossa on otettu huomioon alueen suunnittelussa. Alueen reunoilla on hulevesipuistoa. Myyrmäen urheilupuisto on käytävissä yli kuntarajojen. Honkasuon alueen vieressä on myös Malminkartanonhuippu, joka kaavoituksen valmistelijan mukaan sopii eri ikäisten virkistystarpeisiin eri vuodenaikoina.²⁶⁹

2.5.5 Arvokkaiden luontokohteiden säästäminen ei ollut mahdollista

Vuoden 2002 ja 2016 yleiskaavat ja niiden pohjalta vuosina 2015 ja 2022 voimaan tulleet Honkasuon alueen asemakaavat käytännössä esittivät kaikki asuinalueen rakentamista metsään, luontoalueelle. Honkasuontien asemakaavoitusta valmistelleen arkkitehdin mukaan asemakaavoituksessa ei ole yleisenä lähtökohtana, että asuntotuotantotavoite asetettaisiin luontoarvojen edelle, vaan arvokkaat luontokohteet pyritään aina ottamaan huomioon. Ei myöskään ole mitään yleistä linjausta siitä, missä tapauksissa tavoite kaavoittaa asuntoja asetettaisiin etusijalle luontokohteiden säilymiseen nähden. Honkasuon alueen suunnitteluperiaatteiden laatimisesta vastan-

²⁶⁷ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 10, 13.

²⁶⁸ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁶⁹ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

neen asemakaavoituksen tiimipäällikön mukaan kaavoja valmistellessa ei kuitenkaan ollut tiedossa, että suunnittelualueella olevat luontokohteet olisivat olleet erityisen arvokkaita.²⁷⁰

Honkasuon vuonna 2015 voimaan tulleen asemakaavan alueen länsireuna oli todettu ympäristökeskuksen inventoinnissa paikallisesti arvokkaaksi geologiseksi muodostumaksi. Suunnittelualueen niitty, metsä ja suo oli tunnistettu linnustollisesti arvokkaaksi alueeksi, joka oli tuolloin luontotietojärjestelmässä arvoluokassa II, tärkeä.²⁷¹ Vuonna 2015 voimaan tulleen kaavan selostuksessa todetaan, että kaavan myötä alueella säilyy sille ominaisia erilaisia luontotyyppejä suosta kallioihin ja niitystä monimuotoiseen metsään. Ekologisten käytävien ja seudullisten viheralueiden jatkuvuus oli kaavaselostuksen mukaan otettu huomioon.²⁷²

Vuonna 2022 voimaan tulleen Honkasuontien asemakaavan ja asemakaavamuutoksen selostuksen mukaan Honkasuon alue oli kokonaisuudessaan mäntyvaltaista rämesuota, joka oli ojitettu turpeen noston yhteydessä 1970-luvulla. Ojituksen myötä alue oli vähitellen metsittynyt. Kaava-alueen länsireuna oli suomännikköä, joka vaihtui alueen itäreunalle lehtipuuvaltaiseksi sekametsäksi.²⁷³

Honkasuontien asemakaavan kaavaselostuksessa todetaan, että voimassa oleva kaava ja kaavamuutos muuttaa osan alueella olevasta metsäalueesta rakennetuksi. Kaavaselostuksen mukaan kaavaratkaisu kuitenkin mahdollistaa vuonna 2015 voimaan tullutta kaavaratkaisua suuremman yhtenäisen metsäalueen säilymisen Honkasuolla, sillä sen myötä korttelialueet sijoittuvat lähemmäs kaava-alueen pohjoisrajaa.²⁷⁴ Honkasuon kaavoituksesta haastatellun kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun tiimipäällikön mukaan metsäalueen turvaaminen riittävän leveänä on ekologisessa mielessä merkityksellistä.²⁷⁵

Honkasuontien kaavaa valmistellessa pääasiallisen luontotietojen lähteenä käytettiin kaupungin luontotietojärjestelmää. Haastateltujen kaavoituksen valmistelijoiden mukaan luontotietojärjestelmän tiedot ovat hyvin ajantasaisia ja kattavia. Kaavoituksen valmistelun aikana tehtiin myös luontoselvityksiä, jotka ympäristöpalveluysikkö tilasi. Näistä käytettiin lahokaviosammal- ja liito-oravakartoitusta vuodelta 2018, liito-oravainventointia vuodelta 2019. Liito-oravia koskevat selvitykset kattoivat koko kaupungin. Kaavoitusprosessissa hyödynnettiin myös ympäristöpalveluiden ympäristötarkastajan luontoasiantuntemusta. Kaavoituksen valmistelija ja ympäristöpalvelujen

²⁷⁰ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁷¹ Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 2–3.

²⁷² Honkasuo. Asemakaavan selostus 2015, 12.

²⁷³ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 12.

²⁷⁴ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 18.

²⁷⁵ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

ympäristötarkastaja muun muassa kulkivat yhdessä kaava-alueen metsässä keskustelemassa luontokohteista ja niiden huomioon ottamisesta kaavan valmistelussa.²⁷⁶

Honkasuontien kaava-alueelle oli myös kaavan valmistelijan mukaan tehty metsäinventointi vuonna 2018 osana aluesuunnitelmapirosessia. Kaavan valmistelijalle jäi inventoinnista jälkikäteen kysellessä sellainen käsitys, että kaava-alueen ulkopuolella voisi olla METSO-kohde, mutta ei kaava-alueen sisällä.²⁷⁷

Honkasuontien kaavoitusprosessin loppuvaiheen aikana kaava-alueelta löydettiin liito-oravan ydinalue (2019) ja yksi pistemäinen lahokaviosammalesiintymä (2018).²⁷⁸ Honkasuon kaavoituksesta haastatellun asemakaavoituksen tiimipäällikön mukaan näiden löytöjen merkittävyys selvitettiin välittömästi ja niihin reagoitiin kaavaa valmistellessa.²⁷⁹

---

²⁷⁶ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022; Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 17.

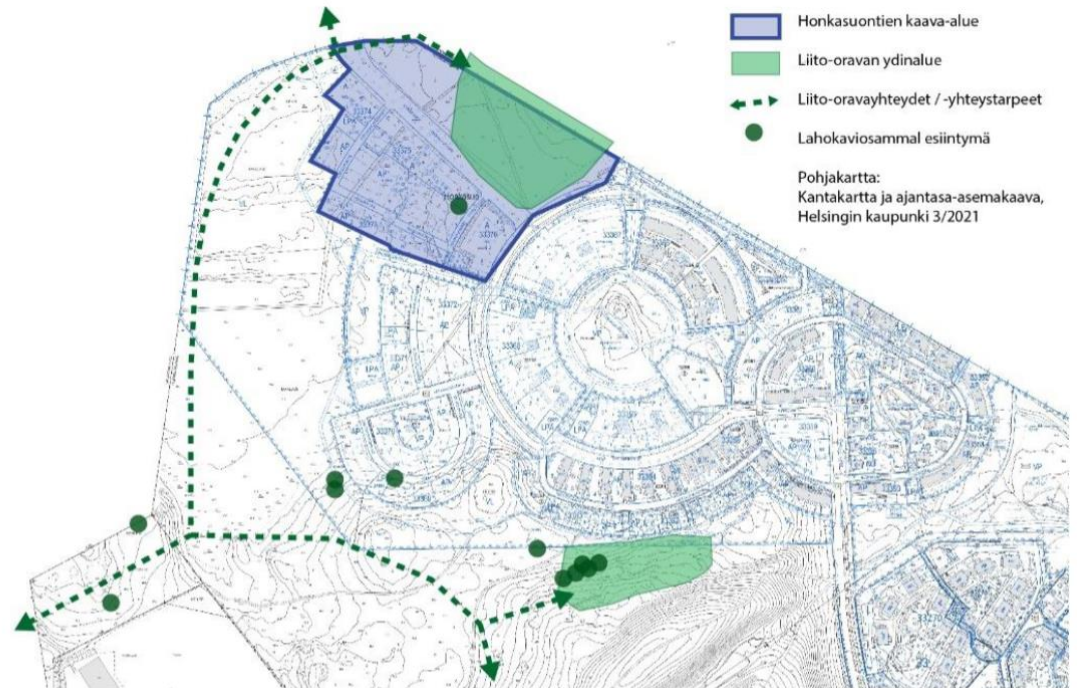
²⁷⁷ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁷⁸ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 8; Havaintojen löytymisvuodet perustuvat Helsingin karttapalvelusta kartta.hel.fi saatuihin tietoihin lahokaviosammalhavainnoista ja liito-oravakartoituksesta sekä julkaisuun Erävuori ym. 2020. Helsingin liito-oravaverkosto 2019.

²⁷⁹ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 21. Liito-oravan ydinalueet, yhteydet ja yhteystarpeet sekä lahokaviosammalesiintymät Honkasuolla ja sen ympäristössä.²⁸⁰

Lahokaviosammalesiintymä tuli kaavoitusta valmistelleen arkkitehdin mukaan yllätyksenä ja sen tultua ilmi oli vaikea miettiä, miten kaavoituksessa edetään. Kun havainto tuli ilmi, kaupunkiympäristön toimialalla käytiin asiasta tarvittavat keskustelut. Kaavaa valmistellessa odotettiin ensin valtionhallinnon tason päätöstä suojelusta, mutta sitä ei koskaan tullut. ELY-keskus ei ollut rajannut suunnittelualueen yksittäistä havaintoa varsinaiseen esiintymään, joten havaitun lahokaviosammalen säilymistä ei pidetty suojelutason kannalta kriittisenä. Lisäksi alueen suunnittelussa mukana olleen asemakaavoituksen tiimipäällikön mukaan kyseessä oli vain pistemäinen, neliösenttimetrin kokoinen esiintymä. Samassa lahokaviosammalinventoinnissa löytyi Honkasuon alueen eteläpuolelta (ks. kuvio 21) suurin silloin tiedossa olleista lahokaviosammalesiintymistä, joka oli tuhansia neliömetrejä. Suhteessa tähän lähellä olevaan isoon esiintymään kaavoitettavan alueen pientä havaintoa pidettiin suojelun kannalta merkityksettömänä.²⁸¹

Lahokaviosammalhavainto sijaitsi kaavoituksen valmistelijoiden mukaan alueen suunnittelun kannalta kriittisessä paikassa. Alue oli vanhaa suoaluetta, joten alueella jouduttiin tekemään paljon esirakentamista. Tällöin maan pinta nousee, mikä olisi joka tapauksessa tuhonnut lahokaviosammalen elinmahdollisuudet. Esiintymän siirtämistä myös pohdittiin. Lopullisessa kaavaratkaisussa päädyttiin siihen, että esiin-

²⁸⁰ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 13.

²⁸¹ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

tymän säästäminen tai siirtäminen ei ollut realistinen ratkaisu. Kaavaselostuksen mukaan kaavan toteutumisella ei olisi vaikutusta kaava-alueen eteläpuolella sijaitsevan lahokaviosammaleen pääesiintymän säilymiseen. Honkasuon alueen eteläpuolella olevan suuren lahokaviosammaleesiintymän säilyminen pyritään varmistamaan viireillä olevassa Malminkartanonhuipun asemakaavassa, jossa kyseinen lahokaviosammaleesiintymän alue ollaan kaavoittamassa lähivirkistysalueeksi.²⁸²

Honkasuontien kaavaratkaisun toteutuminen hävitti alueelle sijoittuneen liito-oravan ydinalueen (kuvio 21). Kaavoituksen valmistelijan mukaan alueella oli vain vähän rakentamiseen soveltuvaa maaperää ja liito-oravan ydinalue sijaitsi juuri tällaisella maaperällä. Honkasuon alueelle oli suunniteltu yhteispysäköintijärjestelyt ja suunnittelukokonaisuus olisi hajonnut, jos näitä ei olisi saatu toteutettua. Honkasuontien kaavaan sisältyvä katuosuus, joka halkaisi metsäalueen ja yhdisti Honkasuon Rajatorpantiehen Vantaalle, tarvittiin joka tapauksessa. Jos kaikki luontoarvot olisi huomioitu, kadun varrelle ei olisi voinut rakentaa lainkaan ja tämä ei olisi ollut kaavoituksen valmistelijan mukaan yhteiskuntataloudellisesti järkevää.²⁸³

Uudenmaan ELY-keskus²⁸⁴ myönsi poikkeusluvan liito-oravan ydinalueen hävittämiselle. Helsingin karttapalvelusta saatujen vuotta 2022 koskevien tietojen mukaan kaikki Helsingin puolella Honkasuontien aluetta sijainneet 20 liito-oravan papanapuuta sekä kolopuu oli hakattu. Vantaan puolelle jäi vielä neljä papanapuuta.²⁸⁵ Liito-oravan ydinalueen hävittäminen ei vaikuta Honkasuontien kaavan selostuksen mukaan laajemmin muihin liito-oravan ydinalueisiin tai niiden välisiin kulkuyhteyksiin. Kaavaratkaisu kuitenkin mahdollistaa kaavaselostuksen mukaan alueen länsipuolelle sijoittuvan liito-oravayhteyden kehittämisen.²⁸⁶

Honkasuontien kaava-alueen pohjois- ja kaakkoisreunaan sijoittui kaavan valmistelun aikana laaditun Helsingin liito-oravaverkoston 2019 kartoituksen mukaan ylikunnallisen liito-oravaverkoston kannalta kriittinen yhteystarve. Kartta-aineiston suosituksen mukaan liito-oravalle tulisi säilyttää kyseisessä paikassa metsäinen yhteys ja riittävästi ruokailualueita.²⁸⁷ Kaavoituksen valmistelijan mukaan tämä yhteys pyrittiin suunnitelmassa ottamaan huomioon siten, että rakentamisalueen rajaus levensi Hel-

²⁸² Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022; Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 18; Malminkartanonhuippu. Ehdotusvaiheen kaavaselostus nro 12759. Luettu 25.11.2022; <https://kartta.hel.fi/tj/feature-report/198825/>. Luettu 2.3.2023.

²⁸³ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁸⁴ Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus.

²⁸⁵ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 18.

²⁸⁶ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 18.

²⁸⁷ Helsingin karttapalvelu, kartta.hel.fi. Liito-oravaverkosto 2022. Kartalla yhteystarvetta napsauttamalla saadut tiedot perustuvat julkaisuun Helsingin liito-oravaverkosto 2019, tieto päivitetty 30.1.2020 ja luettu 25.11.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

singin puolella puistokäytävää. Vantaan puolella liito-oraville ei kaavoituksen valmistelijan mukaan ole muuta paikkaa kuin Myyrmäen liikuntapuiston puustoinen länsiosa. Kaavan valmistelijan mukaan suhteessa aikaisempaan Honkasuon kaavaan virkistysalue vahvistui Honkasuontien kaavoituksessa.²⁸⁸ Kaavaselostuksen mukaan ”Kaava-alueen länsilaidalle osoitettu lähivirkistysalue säilyttää alueen olevaa luontoympäristöä ja alueen puustoista maisemakuvaa.”²⁸⁹

2.5.6 Kaavassa määrätään rakentamaan viherkattoja ja käyttämään viherkerrointa

Honkasuontien kaavassa pysäköinti on osoitettu erilliseen pysäköintitaloon, jolloin asuinpihojen autottomuus antaa tilaa oleskelupihoille, monipuoliselle viherrakentamiselle ja hulevesien käsittelyn luonnonmukaiselle järjestämiselle. Kaavassa myös määrätään, että rakennusten kattopinnat tulee hyödyntää viherkattoina tai aurinkosähköön tuottamiseen. Lisäksi kaikkiin yksikerroksisiin rakennuksiin tulee rakentaa viherkatto. Honkasuon tonttien vihertehokkuuden tulee kaavan mukaan täyttää Helsingin viherkertoimen tavoiteluku.²⁹⁰

Kaava-alueen kortteleissa ei pystytty Honkasuontien kaavoituksen valmistelijan mukaan säilyttämään olemassa olevaa kasvillisuutta ja puustoa, koska jouduttiin tekemään paljon esirakentamista. Esimerkiksi hulevesien johtamisen vuoksi piti määrittellä maanpinnalle uudet korkeusasemat. Mutta alueen kaavaan pystyttiin jättämään länsipuolelle melko luonnontilaista puustoista virkistysaluetta. Honkasuontielle istutetaan myöhemmin puita ja puistosuunnittelu alkaa vuoden 2023 jälkeen.²⁹¹

2.5.7 Luontoarvojen huomioon ottamista koskevaa palautetta saatiin vähän

Honkasuontien kaavoitusprosessin aikaisiin viranomaisten kannanottoihin ja lausuntoihin ei sisällynyt luontoon tai viheralueisiin liittyviä huomautuksia. Myös kaupunkilaisilta saatiin hyvin vähän palautetta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ja alkuvaiheen valmisteluaineistosta saatiin vuonna 2017 vain yksi kirjallinen mielipide. Mielipiteessä Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry ilmaisi huolensa Honkasuon poikki kulkevan metsäekologisen yhteyden, alueen erilaisten biotooppien sekä alueella pesivien lintujen elinolosuhteiden heikentymisestä. Lisäksi mielipiteessä epäiltiin Helsingin luontotietojärjestelmän luontotietopohjan sekä alueella tehtyjen pohjaselvitysten riittävyttä ja ajantasaisuutta, sekä yleisesti alueen soveltuvuutta täydennysrakentamiseen. Mielipiteeseen laaditun vastineen mukaan kaavan laadinnassa oli otettu huomioon alueen läpi kulkevan metsäekologisen yhteyden säilyminen. Vasti-

²⁸⁸ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 18.

²⁸⁹ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

²⁹⁰ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 9 ja 10.

²⁹¹ Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluyksikön läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

neessa todettiin myös, että kevään 2018 aikana alueella tehtyjen liito-orava- ja laho-kaviosammalkartoitusten alustavat tulokset otettiin huomioon kaavan laadinnassa. Linnustosta todettiin, että kaavamuutoksen myötä Honkasuon linnustoalue tulee pienemmään. Helsingin vuonna 2017 tehdyssä lintuinventoinnissa Honkasuon aluetta ei kuitenkaan ollut tunnistettu linnustollisesti tärkeäksi ja merkittäväksi.²⁹²

Kaavaehdotusvaiheessa vuonna 2018 Honkasuontien kaavaehdotukseen saatiin yksi muistutus, jonka laatijana oli jälleen Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry. Muistutus koski muun muassa kaavaehdotuksen tietopohjan riittävyttä luontoarvojen osalta, rakentamisen määrän vähentämistä metsäalueen säästämiseksi, seudullisesti tärkeän viheryhteyden säilyttämistä sekä lähivirkistysalueen kaavamääräystä. Muistutukseen annetussa vastineessa todetaan, että kaavamuutosta laadittaessa on tehty laaja-alaista asiantuntijayhteistyötä, ja käytössä on ollut sen hetkinen uusin tieto. Lahokaviosammalta koskeva karttarajaus ja siitä tehty tulkinta ei kuitenkaan ollut yksiselitteinen. Vastineessa kerrotaan myös liito-oravan ydinalueen löytymisestä vuonna 2019 ja siitä, miten näiden arvokkaiden luontokohteiden kanssa meneltiin.²⁹³

Vastineessa Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry:n muistutukseen puolustetaan kaavaehdotuksessa esitetyn rakentamisen määrää Honkasuon sijainnilla lähellä Myyrmäen aluekeskusta, hyvien palveluiden ja joukkoliikenneyhteyksien vaikutusalueella. Kaavassa osoitetun rakentamisen määrää perustellaan myös asuntotarjonnan vahvistamisella. Lisäksi metsäalueen osoittamista rakentamiseen perustellaan sillä, että kaava mahdollistaa aiemmin voimassa olevaan kaavaan verrattuna ympäristövaikutuksiltaan kestävämmän, taloudellisemmän ja tehokkaamman rakentamisen toteuttamiskelpoisemmalle maaperälle. Kaavaehdotuksessa oli myös osoitettu yksi aiemmassa kaavassa rakentamiseen varattu hehtaari turve- ja metsäaluetta osaksi laajempaa metsäaluetta. Tämä vahvisti kaavan valmistelijan mukaan kaava-alueen halki kulkevaa seudullisesti tärkeää viheryhteyttä. Viheryhteystarve, joka osoittaa sekä virkistysalueverkostoon ja ekologiseen verkostoon kuuluvat viheryhteydet ja -alueet, oli muistutukseen annetun vastineen mukaan huomioitu kaavaratkaisussa osoittamalla alueen länsiosaan lähivirkistysalue (kaavamerkintä VL). Lisäksi vastineen mukaan kaavassa osoitettu uusi ulkoilureitti ohjaa alueen virkistyskäyttöä rauhoittaen muita alueita käyttöpaineelta.²⁹⁴

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys epäili Honkasuontien kaavaehdotukseen esittämässään vastineessa, että alueen osoittaminen lähivirkistysalueeksi (kaavamerkintä VL) ei takaa sitä, että tällä merkinnällä osoitettu alue säilyisi edes osittain luonnontilaisena. Muistutuksessa toivottiin lähivirkistysalueen kaavamerkinnän kehittämistä

²⁹² Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 22–25.

²⁹³ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 22–25; Vuorovaikutusraportti. Honkasuo, Honkasuontien asemakaava ja asemakaavan muutos (nro 12540) Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 4, 3–4.

²⁹⁴ Vuorovaikutusraportti. Honkasuo, Honkasuontien asemakaava ja asemakaavan muutos (nro 12540) Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 4, 3–4.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

siten, että niissä otettaisiin huomioon alueen säilyttäminen luonnontilaisena. Vastineessa todetaan, että kaavoituksessa käytetään yleisesti VL-merkintää kaikista selvaisista lähivirkistysalueista, joita ei ole tarkoitus rakentaa, kuten metsistä. Rakennetuille viheralueille on oma kaavamerkintä VP, joka tarkoittaa rakennettua puistoa.²⁹⁵

Honkasuontien kaavoitus ja sen vaikutukset alueen luontoon olivat paljon esillä lehdistössä kaavoitusprosessin loppuvaiheessa ja kaupunginvaltuuston hyväksyessä kaavan vuonna 2021. Vuoden 2021 maaliskuussa kaavasta uutisoitiin vielä positiiviseen sävyyn, esimerkiksi korostettiin alueelle suunniteltua uudenlaista ja ympäristöystävällisempää puukerrostalorakentamista ja korttelipihoja sekä Helsingin ja Vantaan välille kaavan myötä avautuvaa tieyhteyttä. Loppuvuodesta 2021 uutisointi muuttui Honkasuon alueen luontoarvoja korostavaksi ja alueen rakentamista paheksuvaksi. Helsingin Sanomat totesi kaupunginvaltuuston lokakuussa 2021 tekemästä hyväksymispäätöksestä että ”helsinkiläiseen metsään rakennetaan alue, jota poliitikot itsekin katuivat”.²⁹⁶

2.6 LUMO-ohjelman kaavoitukseen liittyvät seurantatiedot

2.6.1 Ekologiset verkostot ja luontoarvot on huomioitu asemakaavoissa melko hyvin

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman 2021–2028 toteutumista on seurattu vuonna 2022 useilla kaavoitukseen liittyvillä mittareilla. Ohjelman toteutumisen seuranta on avattu kaikille verkkosivulla <https://lumovahti.hel.fi/>. Koska seurantatiedot julkaistiin helmikuun 2023 lopussa, jolloin tämä arviointi oli jo valmistumassa, niitä käsitellään tässä arvioinnissa suppeasti.

Kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoitus on toteuttanut LUMO-ohjelman seurantaan varten kaikkien kaupunkiympäristölautakunnassa vuonna 2022 hyväksytyjen tarkistettujen asemakaavaehdotusten (51 kpl) läpikäynnin LUMO-ohjelman kaavoitukseen liittyvien toimenpiteiden näkökulmasta. Mukana kartoituksessa ovat olleet kaikki asemakaavat, ei pelkästään asuntorakentamista sisältävät kaavat, joihin tämä arviointi kohdistuu.²⁹⁷ Seurannan tuloksia tarkastellessa on otettava huomioon, että

²⁹⁵ Honkasuontie. Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus. Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 2, 22–25; Vuorovaikutusraportti. Honkasuo, Honkasuontien asemakaava ja asemakaavan muutos (nro 12540) Kaupunginvaltuusto 10.11.2021 § 344, liite 4, 4–6.

²⁹⁶ <https://www.hs.fi/koti/art-2000006625134.html> HS 6.9.2020: ”Koti puisessa kerrostalossa”; <https://www.hs.fi/koti/art-2000006625116.html> HS 6.9.2020: ”Helsinki aikoo lisätä puutalojen määrää, ja näin se aikoo sen tehdä”; <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000007806804.html> HS 17.2.2021: ”Helsinkiläisellä lähiöllä on salaa rakennettu identiteetti, joka valkenee vain ilmasta katsottuna – Nyt arkkitehti kertoo, miksi päätyi ratkaisuun jota kukaan ei maan tasalta näe”; <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000007839958.html> HS 4.3.2021: ”Helsingin ja Vantaan rajalle aukeaa uusi tieyhteys – Se päästää ”puutalojen kaupunki-kylän” autoilijat ulos motista”; <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000008072332.html> HS 10.7.2021: ”Sademetsää henkivä alue lymyilee Helsingin, Espoon ja Vantaan risteys-kohdassa – Pian puolet siitä pistetään matalaksi”; <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008396943.html> HS 11.11.2021: ”Helsinkiläiseen metsään rakennetaan asuinalue, jota poliitikot itsekin katuivat – ”Damage is done”.”; <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008612780.html> HS 14.2.2022: ”Jälleen uusi metsäkiista Helsingissä – Luonnonsuojelijat estivät hakkuut Honkasuolla”. Kaikki edellä mainitut artikkelit luettu 3.2.2023.

²⁹⁷ <https://lumovahti.hel.fi/>; <https://lumovahti.hel.fi/actions/2.1>. Luettu 16.2.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

vähintään kolmasosa asemakaavoista ei asemakaavakoordinointiyksiköstä saadun tiedon mukaan sisällä luontoon liittyviä erityiskysymyksiä.²⁹⁸

Asemakaavojen läpikäynnissä havaittiin yhteensä viidessä asemakaavaehdotuksessa vähäisiä ristiriitoja ekologisen verkoston kanssa. Näiden kaavojen vaikutukset luonnonympäristöihin arvioitiin kuitenkin paikallisiksi. Kyseisissä kaavoissa vaikutuksia luonnonympäristöihin on lievennetty kaavamerkinnoin ja –määräyksin.²⁹⁹

Asemakaavaehdotukset, joilla havaittiin olevan ristiriitoja ekologisen verkoston kanssa LUMO-ohjelman toimenpiteiden seurannassa, olivat seuraavat:

- Hämeenpajantien, Puhuritien ja Puuskakujan alueen tarkistettu asemakaavaehdotus (kaavanumero 12709) Jollaksessa,
- Lamputilantie 34 ja 36 tarkistettu asemakaavan muutosehdotus (kaavanumero 12748) Maunulassa,
- Kumpulanmäen tarkistettu asemakaava- ja asemakaavan muutosehdotus (kaavanumero 12744),
- Vattuniemen keskuksen (Vattuniemi, Lauttasaari, Kotkavuori) tarkistettu asemakaavan muutosehdotus (kaavanumero 12701) ja
- Kultakruununkaari (Laajasalo, Kruununvuorenranta) tarkistettu asemakaava ja asemakaavan muutosehdotus (kaavanumero 12766).³⁰⁰

LUMO-ohjelman toimenpiteisiin kuului, että kaavahankkeiden yhteydessä lisätään luontotietojärjestelmän katveita täyttävien kaava- ja hankealueiden luontotyyppi- ja lajistosiselvitysten tekoa. Ohjelman seurantaan varten tehdyssä asemakaavojen läpikäynnissä havaittiin, että kuudessa asemakaavaehdotuksessa oli tehty täydentäviä luontoselvityksiä. Seurantaraportin mukaan asemakaavojen luontovaikutusten arvioinnissa oli useimmiten tukeuduttu kaupunkitasoisiiin laajempiin selvityksiin luontoarvoista ja metsä- ja puustoisesta verkostosta.³⁰¹

Asemakaavoituksen LUMO-ohjelman toimenpiteistä laatiman seurantaraportin mukaan kaikissa asemakaavoissa tulisi käyttää viherkerrointa, jollei ole erityistä syytä poiketa sen käytöstä. Lisäkeinoina monimuotoisuuden lisäämiseen voidaan käyttää määräyksiä viherkatoista ja viherseinistä. Asemakaavoissa ei lähtökohtaisesti oteta kantaa kaavoitettavien viheralueiden sisältöön tai erityispiirteisiin, esimerkiksi istutettavaan lajistoon. LUMO-ohjelman seurannan mukaan yhteensä 31 asemakaavaehdotuksessa tarkastellusta 51:stä oli määrätty viherkertoimen käytöstä. Yhteensä 25

²⁹⁸ Kaupunkiympäristön toimialan asemakaavakoordinointiyksikön päällikön ja suunnittelijan kommentit muis-ti luonnokseen 14.3.2023.

²⁹⁹ <https://lumovahti.hel.fi/actions/2.1>. Luettu 16.2.2023.

³⁰⁰ Asemakaavoituspalvelulle osoitettujen LUMO-ohjelman toimenpiteiden seuranta vuonna 2022. Saatu sähköpostitse asemakaavoituksen suunnittelijalta 17.2.2023.

³⁰¹ <https://lumovahti.hel.fi/actions/1.3>. Luettu 16.2.2023; Asemakaavoituspalvelulle osoitettujen LUMO-ohjel-man toimenpiteiden seuranta vuonna 2022. Saatu sähköpostitse asemakaavoituksen suunnittelijalta 17.2.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

kaavahankkeessa oli määrätty viherkattojen toteuttamisesta. Kolmessa hankkeessa oli sallittu viherkatot, muttei veloitettu toteuttamaan niitä.³⁰²

LUMO-ohjelman seuranta varten tehdyssä asemakaavojen tarkastelussa havaittiin myös, että asemakaavoissa oli tarkasteltu ja huomioitu vedenalaisia luontoarvoja erityisesti Vartiokylänlahden, Vartiosaaren, Lauttasaaren ja Salmisaaren alueiden suunnittelussa.³⁰³

Lisäksi LUMO-ohjelman seuranta varten tehdyssä asemakaavoitusaineiston läpikäynnissä seurattiin luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamista saaristoon ja pienvesien ja avosoiden tai kosteikoiden alueille sijoittuvissa asemakaavoissa sekä tarkistetuissa asemakaavaehdotuksissa määrättyjä vehreitä ali- ja ylikulkuja. Vuodelta 2022 seurannassa oli mukana vain yksi esimerkki saaristoa koskevasta asemakaavasta, Vuosaaren Uutelaan laadittiin Hallkullanniemen ja Nuottasaaren tarkistettu asemakaava- ja asemakaavan muutosehdotus (nro 12530). Tämän esimerkin perusteella seurannassa todettiin toimenpiteen etenevän suunnitellusti. Vuonna 2022 hyväksyttiin kaksi tarkistettua asemakaavaehdotusta, jotka sijoittuvat pienvesien, avosoiden tai kosteikoiden sijainneille. Seurannassa toimenpide merkittiin toteutuksessa olevaksi, koska arvioiduissa asemakaavaehdotuksissa pienvesien avosoiden tai kosteikoiden luontokohteet oli määrätty säilytettäviksi kaavoissa. Vuonna 2022 tarkistetuissa asemakaavaehdotuksissa ei määrätty vehreiden ali- tai ylikulkujen toteuttamista.³⁰⁴

2.6.2 LUMO-tavoite täyttyy, vaikka puustoiset alueet vähenisivät nykyisestä

LUMO-ohjelman yleiskaavoituksen vastuulla olevana tavoitteena on metsäisten ja puustoisten alueiden säilyminen noin kolmasosana kaupungin pinta-alasta. Puustoisen alueen pinta-alan kehitystä seurataan Helsingin seudun ympäristöpalvelujen (HSY) seudullisen maanpeiteaineiston perusteella. Maanpeite tarkoittaa alueen fyysistä kuvausta sen mukaan, mitä maan pinnalla joko luontaisesti tai ihmistoiminnan vaikutuksesta on. Maanpeite ei kuvaa sitä, mihin maata käytetään (esim. virkistysalueena tai asuinalueena).³⁰⁵ Maanpeitteen luokitus jakaa alueen vettä läpäisemättömään pintaan, viherpintaan, avokallioon, paljaaseen maahan ja vesialueiksi. Aineisto pohjautuu väri-infraoritoilmakuvatulkiintaan ja kuntien omiin paikkatietoaineistoihin. Maanpeiteaineistoa on tuotettu kahden vuoden välein vuodesta 2014 alkaen.³⁰⁶

³⁰² Asemakaavoituspalvelulle osoitettujen LUMO-ohjelman toimenpiteiden seuranta vuonna 2022. Saatua sähköpostitse asemakaavoituksen suunnittelijalta 17.2.2023; <https://lumovahti.hel.fi/actions/1.2>. Luettu 16.2.2023; <https://lumovahti.hel.fi/actions/5.10>. Luettu 16.2.2023.

³⁰³ <https://lumovahti.hel.fi/actions/3.4>. Luettu 16.2.2023.

³⁰⁴ <https://lumovahti.hel.fi/actions/6.1>; <https://lumovahti.hel.fi/actions/7.1>; <https://lumovahti.hel.fi/actions/8.2>. Luettu 16.2.2023.

³⁰⁵ Tilastokeskus, Maankäyttöluokitus 2000]” <https://finto.fi/pto/fi/page/p212>. Luettu 28.10.2022.

³⁰⁶ <https://hri.fi/data/dataset/paakaupunkiseudun-maanpeiteaineisto> ja <https://lumovahti.hel.fi/actions/2.2>. Luettu 16.2.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Maanpeiteaineiston vertailussa on otettava huomioon, että ortoilmakuvauksen ja sen analyysin tulokset voivat vaihdella eri vuosina: menetelmä ei ole kovin tarkka. Esimerkiksi vuosien 2018 ja 2020 tuloksia vertaillaessa on otettava huomioon, että vuoden 2020 kuva on otettu myöhemmin kesällä kuin vuoden 2018 kuva, jolloin vuoden 2020 kuvasta on saatettu havaita enemmän vihreää puustoa. Vuoden 2022 aineistossa käytettiin maanpeitteen tunnistamisessa ensimmäistä kertaa tekoälyä, mikä mahdollisti tarkemman luokittelun. Koska analyysitapa muuttui, vuoden 2022 aineisto ei ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien aineistoon, sillä siinä korostuu matala kasvillisuus puuston kustannuksella.³⁰⁷

Ajanjaksolla 2014–2020 puustoisien alueen osuus Helsingin maa-alasta on vaihdellut välillä 39–42 prosenttia (taulukko 9). Kaupungin LUMO-ohjelman seurannassa tekemä tulkinta aineistosta on, että virhemarginaali huomioon ottaen puustoisien alan osuus on Helsingissä pysynyt noin 40 prosentissa vuosina 2014–2020.³⁰⁸ LUMO-ohjelman tavoite siis toteutuisi, vaikka puustoisien alueen osuus Helsingissä vähenisi kymmenen prosenttiyksikköä vuoteen 2028 mennessä. Tavoitetta asetettaessa lie-nee otettu huomioon, että puustoisillekin alueille voitaisiin edelleen rakentaa.

Taulukko 9. Maanpeitteiden jakauma Helsingissä 2014–2022, osuus kaupungin pinta-alasta, prosenttia.³⁰⁹

Maanpeite	2014	2016	2018	2020
Puusto	39 %	42 %	40 %	42 %
Rakennetut maanpeitteet ja paljas maa ^{310*}	39 %	39 %	41 %	37 %
Matala kasvillisuus	20 %	17 %	16 %	17 %
Avokalliot	1 %	3 %	2 %	2 %
Vesi	0 %	1 %	1 %	1 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %
Yhteensä km²	214,3	213,7	214,8	216

2.7 Viheralueiden saavutettavuudesta on kehitetty mittaritietoa

Puustoiset viheralueet vaikuttavat kaupungin viihtyisyyteen ja ympäristön terveellisyteen muun muassa parantamalla ilmanlaatua, torjumalla melua sekä tarjoamalla puitteet rauhoittumiselle ja harrastuksille. Luonnossa oleilun on todettu edistävän stressistä palautumista sekä elpymisen tunnetta, jolla viitataan esimerkiksi rauhoittumiseen, mielialan kohentumiseen sekä ajatusten selkiytymiseen. Asuinalueen viheralueiden määrä ja niillä vietetty aika vaikuttavat positiivisesti asukkaiden koettuun

³⁰⁷ <https://hri.fi/data/dataset//paakaupunkiseudun-maanpeiteaineisto>. Luettu 16.2.2023.

³⁰⁸ <https://lumovahti.hel.fi/actions/2.2>. Luettu 16.2.2023.

³⁰⁹ HSYn Helsingin seudun maanpeiteaineisto ja Yleiskaavan viherverkoston kehittämisen tavoitteet, 14. Helsingin kaupungin intranet, KYMP, Päätökset ja kokoukset, Kymppin tsemppi. Luettu 28.10.2022. Arvioinnin tekijät ovat yhdistelleet taulukkoon maanpeiteluokat tiet, rakennukset, muut vettä läpäisemättömät pinnat uudeksi luokaksi rakennetut maanpeitteet.

³¹⁰ Luokka ”paljas maa” sisältää tiet, rakennukset ja muut vettä läpäisemättömät pinnat. Aineistoissa paljas maa ja muu vettä läpäisemätön pinta ovat ongelmallisia luokkia suhteessa toisiinsa ja HSY on ohjeistanut käsittelemään niitä yhtenä luokkana. <https://hri.fi/data/dataset//paakaupunkiseudun-maanpeiteaineisto>. Luettu 16.2.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

hyvinvointiin. Helposti saavutettavissa olevat ulkoilu- ja muut viheralueet kannustavat aktiiviseen elämäntapaan.³¹¹

Yleiskaavoituksessa huolehditaan virkistysalueiden riittävydestä ja virkistysverkon kattavuudesta koko kaupungin tasolla. Asemakaavoituksessa yleiskaavan periaatteita tarkennetaan ja osoitetaan alueittain riittävät virkistysaluevaraukset ja yhteydet muille virkistysalueille. Verkon suunnittelu ja viheralueverkon toteuttaminen ja kehittäminen parantavat viheralueiden saavutettavuutta.³¹² Keväällä 2023 on valmistumassa ympäristöpalveluiden ja kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu -palvelun yhteistyönä laatima Helsingin luonnon virkistyskäyttösuunnitelma (luontopalvelulinjaus), jonka tavoitteena on parantaa luontoalueiden virkistyskäyttöä, saavutettavuutta ja samalla luonnon monimuotoisuutta.³¹³

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluissa on myös edistetty luonnonsuojelualueiden saavutettavuutta rakentamalla uusia reittejä sekä parantamalla opastusta. Muun muassa Lammassaareen on rakennettu esteetön luontoreitti ja lintujen katselulava vuosina 2018–2019 ja Haltialan metsän luonnonsuojelualueen polkuvierailukostoa on kunnostettu ja opastusta parannettu vuosien 2012–2022 aikana. Luonnonsuojelualueiden saavutettavuutta ja kestäväää käyttöä edistävälle investoinnille on laadittu 10-vuotissuunnitelma. Luonnonsuojelualueiden virkistyskäyttömahdollisuuksista on myös viestitty aikaisempaa aktiivisemmin.³¹⁴

Kaupunkistrategian 2021–2025 tavoitteeseen ”kaikilla helsinkiläisillä on vastaisuudessaakin lyhyt matka lähiluontoon” on työstetty seurantatyökaluja. Lähiluonnon saavutettavuutta ja käyttöpainetta kuvaavaa työkalua on valmisteltu kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu -palvelussa. Saavutettavuuden mittaamiseksi on ehdotettu kahta mittaria: ”Lähiluonnon saavutettavuus 300 m etäisyydellä kotoa ja viheralueen käyttöaste (kävely)” ja ”Laajojen viheralueiden ja merenrantapuistojen saavutettavuus 15 minuutissa kotoa (pyöräily, joukkoliikenne)”. Aikaisempaa seurantatietoa mittareista ei ole saatavilla, sillä mittareita testattiin ensimmäinen kerran vuonna 2020.³¹⁵

Lähiluonnon saavutettavuus ja käyttöaste -mittarin mittaritiedon perusteella todettiin, että 98 prosenttia helsinkiläisistä saavuttaa kävellen lähiviheralueen 300 metrin etäisyydeltä kotoaan. Työkalu hyödyntää yleisten alueiden rekisteriä ja käyttää saavutettavuuden mallintamiseen OpenStreetMapin³¹⁶ reittejä, eli asukkaiden todellisuudessa käyttämiä reittejä. Tarkastelussa käytetyt viheralueet ja reitit ovat vuodelta

³¹¹ Erävuori ym. 2019, 4–5; Tyrväinen ym. 2014 mukaan.

³¹² Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunkiympäristön toimialalle 14.11.2022 saadut tiedot.

³¹³ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

³¹⁴ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 20.1.2023.

³¹⁵ Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkotot yksikön päällikön antamat kirjalliset vastaukset 25.5.2022; Ehdotus lähiluonnon saavutettavuuden mittaamiseen 15.2.2022, Kaupunkiympäristön toimialan Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelu, saatu Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkototot yksikön päälliköltä 25.5.2022.

³¹⁶ OpenStreetMap on kaikille avoin maailmankartta, jota kuka tahansa voi muokata ja hyödyntää.

<https://hri.fi/avoin-paikkatieto-ja-openstreetmap/>. Luettu 6.3.2023.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2019 ja väestödata vuodelta 2017. Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päällikön mukaan lähiluonnon saavutettavuus on nykyisellään erittäin hyvä. Lähiluonnon saavutettavuuden kehittymistä kannattaa jatkossakin seurata. Sopiva seuraamisväli on kuitenkin herättänyt keskustelua, sillä vuositasolla erot ovat pieniä. Saavutettavuuden lisäksi on tärkeää arvioida myös alueiden käyttöastetta, jolloin lähiluonnon kestävyttä voidaan tarkastella ja ohjata kulkua pois herkiltä alueilta esimerkiksi opasteilla tai pitkospuilla.³¹⁷

Saavutettavuuden kehittymistä tulevaisuudessa on mahdollista arvioida sitten, kun suunnitteilla olevat reitit saadaan kattavasti paikkatietomuotoon. Tällä hetkellä tulevien ennusteiden tekeminen ei ole vielä mahdollista. Tulevaisuuden saavutettavuuden tarkastelussa tulee ottaa huomioon väestön ja reittien muutosten lisäksi muutokset viheralueissa. Käyttöasteesta saatavia mittaritietoja voidaan hyödyntää suunnittelun tukena. Esimerkiksi asukasmäärän kasvu voidaan ottaa huomioon viheralueen ja lähiluonnon suunnittelussa sekä kunnossapitotarpeissa.³¹⁸

Toinen ehdotettu mittari kuvaa laajojen viheralueiden ja merenrantapuistojen saavutettavuutta 15 minuutissa kotoa pyöräillen tai joukkoliikenteellä. Mittari vastaa kysymykseen, saavutetaanko sijainnista laaja viheralue tai merenrantapuisto tavoiteajassa (15 min) pyöräillen tai kävellen ja kuinka paljon viheralueita saavutetaan 15 minuutissa (pinta-ala).³¹⁹ Työkalu siis kertoo, paljonko pinta-alaa per asukas saavutetaan tietyistä 100x100 asukasruuduista ja miten paljon teoreettista käyttöpainetta kullekin viheralueelle kohdistuu perustuen viheralueen saavuttavaan asukasmäärään.³²⁰

Mittareita on tarkoitus jatkokehittää teknisesti seurannan aikana, kun niiden käytettävyydestä saadaan lisää kokemusta. Mittareiden kehityksen yhteydessä on keskusteltu laadullisen näkökulman integroimisesta mittarista saatavaan tietoon. Tieto viheralueiden todellista käytöstä ja asukkaiden mieltymyksistä täydentäisi kehitetyistä malleista saatavaa tietoa. Mittareita ei ole arvioinnissa saatujen tietojen mukaan jatkokehitetty vielä vuoden 2022 aikana, mutta alueellisia virkistyskäyttöselvityksiä on tehty Stansvikinkallion ja Vanhankaupunginlahden asemakaavoitustyön yhteydessä.

³¹⁷ Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päällikön antamat kirjalliset vastaukset 25.5.2022; Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön maisema-arkkitehdin sähköpostitse saadut tiedot 8.3.2023.

³¹⁸ Ehdotus lähiluonnon saavutettavuuden mittaamiseen 15.2.2022, Kaupunkiympäristön toimialan Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelu, saatu Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päälliköltä 25.5.2022.

³¹⁹ Ehdotus lähiluonnon saavutettavuuden mittaamiseen 15.2.2022, Kaupunkiympäristön toimialan Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelu, saatu Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päälliköltä 25.5.2022.

³²⁰ Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päällikön antamat kirjalliset vastaukset 25.5.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Selvityksissä on tarkasteltu esimerkiksi luonnonympäristön muutosherkkyttä ja asukasmäärän muutoksen vaikutusta alueisiin ja siihen, mihin alueille asukkaiden ulkoilu todennäköisemmin suuntautuisi.³²¹

2.8 Kootut havainnot

2.8.1 Kaupunkilaisten näkemykset viheralueista ja asuntorakentamisesta

Kaupunkiympäristön toimialan asukastutkimuksen ja viestintätutkimuksen mukaan suurin osa kaupunkilaisista pitää asuntorakentamisen kasvua toivottavana asiana, mutta enemmistö ei toivo rakentamista omalle asuinalueelleen. Suurin syy rakentamisen vastustamiseen on huoli viheralueiden vähenemisestä. Naiset ovat viheralueiden ja luonnon monimuotoisuuden säilymisestä enemmän huolissaan kuin miehet. Kaupunkilaiset eivät pääsääntöisesti halua rakennettujen puistojen vähenevän omalla asuinalueellaan ja melko harvat sallisivat asuinalueiden osoittamisen oman asuinalueensa luonnonvaraisin metsiin. Kaupunkilaisten näkemyksistä niityille rakentamisesta ei ole tietoa. Enemmistö kaupunkilaisista asettaa kaupunkiluonnon säilyttämisen etusijalle asuntotuotantotavoitteeseen verrattuna. Asukkaiden parhaimpina pitämät tavat uusien asuntojen kaavoittamiseen olisivat nykyisten asuinalueiden tiivistäminen, korkeampien rakennusten rakentaminen tai asuntorakentamisen osoittaminen yritysalueille.

2.8.2 Ympäristöpalvelujen ja kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelujen osallistuminen kaavoitukseen

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalvelujen luonto ja ympäristötietoisuus -tiimi vastaa muun muassa maankäytön luontovaikutusten arvioinnista, luontotietojärjestelmän ylläpidosta, luonnon tilan seurannasta ja luonnon kestävästä virkistyskäytöstä. Tiimissä käsitellään lisäksi merkittäviä suunnittelun luontokysymyksiä, kuten osayleiskaavojen ja merkittäviä viheralueita sisältävien asemakaavojen luontovaikutuksia. Kaavoittajat saavat tiedot kaupunkiluontoverkostoista ja luontotietojärjestelmään merkityistä arvokkaista luontokohteista virkakäytössä olevasta paikkatietopalvelusta. Ympäristöpalvelut auttavat tarvittaessa kaavoittajia luontotietojen tulkinnaissa ja arvottamisessa. Ympäristöpalveluissa pyritään pysymään ajan tasalla tulevista kaavahankkeista seuraamalla yleiskaavan toteuttamisohjelmaa ja tulevia kaavoitushankkeita.

Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun asiantuntijat osallistuvat kaavoitushankkeisiin viherrakenteen (viheralueet, tontit, kadut) osalta. Myös muut kyseisen yksikön luontoasiantuntijat, kasvillisuusasiantuntijat ja virkistyspalveluverkostojen asiantuntijat osallistuvat kaavoitushankkeisiin tarvittaessa. Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelusta saatujen tietojen mukaan palvelun nykyisillä resursseilla ei kyetä vastaamaan kaikkiin suunnittelutarpeisiin, koska asemakaavojen määrä on kasvanut. Myös kaupunkiluontoverkostojen suunnittelun päävastuu on kaupunkitila

³²¹ Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päällikön antamat kirjalliset vastaukset 25.5.2022; Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön maisema-arkkitehdin antamat kirjalliset vastaukset 29.11.2022.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

ja -maisemasuunnittelulla. Paikkatietopalveluun on viety metsäverkosto, liito-orava-
verkosto ja viimeisimpänä ekologisista verkostoista niittyverkosto (vuonna 2021). Si-
niverkostoa ollaan vasta määrittelemässä. Ympäristöpalveluiden näkemyksen mu-
kaan ekologiset verkostot huomioidaan kaavoituksessa pääsääntöisesti hyvin. Pai-
kallisia metsä- ja puustoisien verkoston ohuempia yhteyksiä saattaa kuitenkin kat-
keta, koska niitä ei näy verkostokartoissa.

Luontotietojärjestelmän aineistot ovat usein ympäristöpalvelujen näkemyksen mu-
kaan riittäviä kaavoituksen valmisteluun. Aineistoja päivitetään jatkuvasti, ja lisäksi
tehdään kaavakohtaisia erillisiä luontoselvityksiä. Luonnossa tapahtuu koko ajan
muutoksia. Muutosten huomioiminen aineistoissa on työlästä ja tapahtuu usein vii-
veellä. Kaikkien luontoselvitysten tietoja ei ehditä viemään luontotietojärjestelmään,
koska selvityksiä tehdään hyvin paljon ja luontotietojärjestelmää ylläpitää vain yksi
ympäristöpalvelujen työntekijä. Keskimääräinen viive selvitysaineistojen viennissä
järjestelmään on useita kuukausia. Jos selvityksen tietoja ei ehditä viemään luonto-
tietojärjestelmään, sen olemassaolo kuitenkin pyritään kirjaamaan. Tämä tarkoittaa
sitä, että luontotietojärjestelmässä kerrotaan, mistä selvityksestä on kyse ja mikä sen
rajaus on. Näin alueen suunnittelija saa tiedon selvityksen olemassaolosta. Maan-
käyttö- ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuuden teettämiä luontoselvityksiä ei
pääsääntöisesti viellä luontotietojärjestelmään. Koska kaavoitusprosessit ovat pitkiä,
ei voida kokonaan välttää tilanteita, joissa laajemman alueen luontoselvityksen tulok-
set saadaan vasta kaavaluonnoksen jälkeen, vaikka ne olisi ollut kannattavaa ottaa
huomioon jo kaavaa suunniteltaessa.

Ympäristöpalvelut olivat vuonna 2023 valmistelemassa kaupungin arvokkaimpien
luontoalueiden määrittelyä. Määrittely on tarkoitus saada kaavoittajien käyttöön, jotta
he voisivat paremmin varmistua siitä, että kaavoitus ei vaaranna näitä alueita. Ym-
päristöpalvelujen mukaan kaavoituksen valmistelijat suunnittelevat viheralueille ra-
kentamista yleensä hyvin varovaisesti. Kaavoittajat luottavat luontotietojärjestel-
mässä oleviin tietoihin ja ympäristöpalveluiden luontoasiantuntijoiden näkemyksiin ja
ottavat nämä hyvin huomioon kaavoja valmistellessa. Ympäristöpalvelujen mukaan
kaavoituksella ei vaaranneta luonnonsuojelualueita eikä kaikkein arvokkaimpia luon-
tokohteita. Kaavoituksen vaikutusta luontoalueisiin ja niiden luontoarvoihin on kuiten-
kin vaikea mitata. Kaavoitusten luontovaikutusten arviointiin ympäristöpalveluissa
käytettävissä oleva henkilöresurssi on pieni.

2.8.3 Viheralueiden huomioon ottaminen yleiskaavoituksessa

Yleiskaavaan 2016 on merkitty virkistys- ja viheralueet sekä viheryhteydet. Viher-
aluemerkinnällä on osoitettu muun muassa vihersormet, laajat virkistys-, ulkoilu-,
luonto- ja kulttuuriympäristöalueet, sekä muut alueet, jotka ovat virkistyskäytössä.
Kaavamääräyksessä on lisäksi lueteltu rakentaminen, joka on mahdollista viher- ja
virkistysalueilla.

Haasteena yleiskaavan tulkinnessa esimerkiksi asemakaavoja laadittaessa on, että
yleiskaavassa ei esitetä tarkkoja aluerajauksia. Tämä koskee myös viher- ja virkis-
tysalueita. Yleiskaavassa osoitetaan keskeiset ja tärkeät luontoalueet. Yleiskaavaa

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

tarkentavalla Kaupunkiluonto-teemakartalla on osoitettu oikeusvaikutteiset luonnonsuojelualueet ja luonnonsuojelulla rauhoitetut luontotyypit, Natura 2000 -verkkoon kuuluvat alueet sekä muut suojeltavaksi tarkoitettut alueet. Muut teemakartan merkinnät ja suojeluohjeet ovat kaavoitusta ohjaavia. Kaupunkiluonto-teemakartalla on osoitettu myös metsäverkosto, niitty- ja siniverkosto, vihersormet ja kaupunkiluonnon ydinalueet ja ekologiset yhteydet. Yleiskaavan kaupunkiluontoverkoston kokonaisuutta pyritään hallitsemaan asemakaavoituksessa siten, että virkistysalueiden saavutettavuutta parannetaan poikittaisilla viheryhteyksillä.

Yleiskaavaa ollaan täydentämässä neljällä osayleiskaavalla. Valmisteltavat osayleiskaavat koskevat Vartiosaarta, Viikinrannan–Lahdenväylän aluetta, Länsiväylän ympäristöä ja Östersundomia. Näistä tässä arvioinnissa tarkasteltiin vain Vartiosaaren osayleiskaavaa, joka oli pisimmällä valmistelussa. Kaavaluonnoksessa Vartiosaari on osoitettu kaupunkistrategian 2021–2025 mukaisesti virkistyskäyttöön. Virkistyskäytön lisääntyminen on pyritty kaavaluonnoksessa sovittamaan yhteen saaren luonnon ja kulttuuriympäristön suojelun kanssa. Vartiosaaren luontoarvoiltaan arvokkaat yhtenäiset metsäalueet on osoitettu luonnonsuojelualueiksi, joilla on erityinen virkistyskäyttömerkitys. Kaavan valmistelussa on hyödynnetty luontotietojärjestelmän tietoja ja saaren luontoon ja virkistyskäyttöön liittyviä selvityksiä. Vartiosaaren osayleiskaavan valmisteluun liittyy myös saavutettavuuskartoitus.

Yleiskaavoitusyksikön ja ympäristöpalveluyksikön laatiman tarkastelun mukaan yleiskaavatasolla ei pääsääntöisesti osoiteta rakentamista luontoarvoiltaan arvokkaimmille alueille. Tarkastelu perustui yleiskaavan toteuttamishojelman ja vuodesta 2021 suunniteltavina olevien osayleiskaavojen vertailuun luontotietojärjestelmän tietoihin ekologisista verkostoista ja arvokkaista luontokohteista. Paikallisesti voi kuitenkin olla arvokkaita luontoalueita, joihin osoitetaan rakentamista. Nämä alueet tulisi ottaa huomioon asemakaavoja laadittaessa.

2.8.4 Koirasaarentien ja Ilomäentien asemakaavoitustapausesimerkki

Koirasaarentien ja Ilomäentien suunnittelualue on raideliikenneinvestointikohde, joten täydennysrakentaminen alueelle on ollut perusteltua. Täydennysrakentamisen tavoitteet korostuivat kyseisessä tapauksessa enemmän kuin luontoarvojen säilyttäminen ja rakentamista osoitettiin arvokkaille luontokohteille. Kaavaselostuksessa perusteltiin rakentamista muun muassa sillä, että tunnistetut arvokkaat alueet eivät ole lain mukaan suojeltavia ja ne oli todettu tehdyissä inventoinneissa edustavuudeltaan heikoiksi tai kohtalaisiksi sekä luonnontilaisuudeltaan heikentyneiksi.

Koirasaarentien ja Ilomäentien suunnittelualueen metsäisiä alueita muutettiin asuin-kortteleiksi ja virkistys- ja viheralueet pienenevät. Tapausesimerkissä pystyttiin kuitenkin säilyttämään enemmän viheraluetta ja puita kuin alkuperäiseen suunnitelmaan oli merkitty. Pysäköintiratkaisuja ja rakennusten sijoitteluja muutettiin, jolloin pystyttiin säästämään laajempia yhtenäisiä viheralueita. Samalla alueellista viheryhteyttä pystyttiin vahvistamaan. Myös alueen virkistysreittejä ja niiden kulutuskestävyyttä on tarkoitus parantaa.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Koirasaarentien ja Ilomäentien aluetta suunnitelleet kaipaivat asemakaavoituksen tueksi enemmän kaupunkiekologista osaamista, etenkin kun vuosien 2021–2025 kaupunkistrategia painottaa vahvasti ekologisia näkökulmia. Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun resurssit eivät tällä hetkellä riitä osallistumaan tarpeeksi kaikkiin kaavaprosesseihin, joissa näiden palveluiden asiantuntemusta tarvittaisiin. Erityisesti kaavoitusprosessin alkuvaiheessa tarvitaan kaupunkiekologian osaamista.

2.8.5 Honkasuontien asemakaavoitustapausesimerkki

Honkasuon asuinalue on kaavoitettu pääosin rakentamattomalle viheralueelle vuonna 2015 lainvoimaiseksi tullessa kaavassa. Honkasuon alueen tehokas rakentaminen on perusteltua, sillä alue sijaitsee hyvien joukkoliikenneyhteyksien ja Vantaan Myyrmäen palvelujen lähellä. Honkasuon kaavoittaminen asuinalueeksi säästi viheraluetta ja viheryhteyksiä verrattuna aiempiin suunnitelmiin moottoritiestä alueen halki ja alueen käyttämisestä täyttömaan läjitykseen. Honkasuon alueen osoittaminen asuinalueeksi ja tieyhteyden rakentaminen Helsingin Malminkartanosta Vantaan Myyrmäelle oli tärkeää myös alueen seudullisen kehittämisen kannalta. Honkasuontien vuonna 2022 lainvoimaiseksi tulleen kaavaratkaisun tavoitteena oli mahdollistaa tiiviimpi rakentaminen toteuttamiskelpoiselle maaperälle, sillä osa Honkasuon vuonna 2015 voimaan tulleella asemakaavalla jo kaavoitetusta, mutta rakentamattomista asuinkortteleista sijaitsi uuden selvityksen mukaan rakentamiseen huonosti soveltuvalla turvealueella.

Honkasuon (2015) ja Honkasuontien (2022) kaavaratkaisut mahdollistavat seudulliset ja paikalliset viheryhteydet. Yhteydet on suunniteltu siten, että ne voivat palvella myös ekologisena yhteytenä. Honkasuon alueen niittyä on säästetty osoittamalla sitä puistoksi. Tämä oli lähiseudun asukkaiden toiveiden vastaista, koska asukasmielipiteissä olisi toivottu, että rakentamista olisi osoitettu niityille metsäalueen sijaan. Honkasuontien alueen kaavoitusta valmistellessa Helsingin niittyverkostoa ei vielä ollut kuvattu, joten siitä ei ole ollut tietoa kaavoja valmistellessa.

Sekä Honkasuon kaavassa (2015) että Honkasuontien kaavassa (2022) luontoalueet vähenivät, koska alueet olivat aiemmin kokonaan viheraluetta. Honkasuon asuinalueen ensimmäistä kaavaa valmistellessa ei kuitenkaan ollut tiedossa, että alueella olisi arvokkaita luontokohteita. Honkasuontien kaava-alueella valmistelun loppuvaiheessa havaittuja arvokkaita luontokohteita, kuten pistemäistä lahokaviosammasiesiintymää ja liito-oravan ydinaluetta, ei saatu säilytettyä. Kaavoituksessa käytettiin ajantasaisia luontotietoja ja tuoreiden luontoselvitysten tulokset on pyritty ottamaan huomioon heti, kun niistä on saatu tietoa. Kaavoitusprosessissa hyödynnettiin myös ympäristöpalveluiden ympäristötarkastajan luontoasiantuntemusta. Lahokaviosammasiesiintymän merkitystä lajin suojelun kannalta pohdittiin muun muassa vertailemalla esiintymän kokoa lähialueella oleviin muihin, selvästi tätä suurempiin ja säilytettäväksi aiottuihin esiintymiin. Kaavoitusta valmistellessa pohdittiin myös vaihtoehtoja lahokaviosammasiesiintymän säilyttämiseksi tai siirtämiseksi, mutta nämä todettiin epärealistisiksi. Liito-oravan ydinalueen säilyttäminen olisi edellyttänyt, että alueen rakentamisesta luovutaan kokonaan, mitä ei pidetty mahdollisena.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Sekä Honkasuon (2015) että Honkasuontien (2022) kaavoissa on säilytetty ja kehitetty seudullista virkistysyhteyttä Vantaan Myyrmäen urheilupuistosta Helsingin Malminkartanonhuipulle. Malminkartanonhuipun virkistysalueella on hyvät virkistysmahdollisuudet kaiken ikäisille. Honkasuon kaavassa on osoitettu useita alueen luonnon ominaispiirteille perustuvia puistoja. Yksi puistoista on päiväkodin yhteydessä, joten lasten virkistystarpeet on otettu huomioon. Asemakaava-alue on esteettömyyden kannalta normaalia aluetta. Esteettömyyttä suunnitellaan tarkemmin puistoalueita suunnitellessa.

2.8.6 Muut keskeiset havainnot

Asemakaavoituksen valmistelijoiden kaavoitusprosessia koskevissa ohjeissa ja yksityiskohtaisesti ohjeistetuissa asiakirjapohjissa on pyritty varmistamaan, että asemakaavoittajat selvittävät alueen luontotiedot kaavoitusta valmistellessa ja ottavat ne huomioon suunnitelmia laatiessaan. Asemakaavoituksessa ei ole yleistä linjausta siitä, missä tapauksissa tavoite kaavoittaa asuntoja asetettaisiin etusijalle luontokohteiden säilymiseen nähden tai millaiset ekologiset yhteydet tai luontokohteet tulee ehdottomasti säilyttää, vaan kaavoituksen valmistelijat punnitsevat asuntotuotantotavoitteiden toteutumista ja luontokohteiden ja ekologisten verkostojen säilyttämistä tapauskohtaisesti. Asemakaavoituksen valmisteluun toivottaisiin lisää kaupunkieko-logista osaamista. Asemakaavoista noin kaksi kolmasosaa sisältää asemakaavoituksesta saadun tiedon mukaan luontoon liittyviä erityiskysymyksiä.

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman (LUMO) 2021–2028 seurannassa on havaittu, että 51:stä vuonna 2022 kaupunkiympäristölautakunnassa hyväksytystä tarkistetusta asemakaavaehdotuksesta viidessä oli vähäisiä ris-tiriitoja ekologisten verkostojen kanssa. Näiden kaavojen vaikutukset luonnonympäristöihin arvioitiin kuitenkin paikallisiksi. LUMO-ohjelman seurannan mukaan puustoisten alueiden osuus Helsingin maanpeitteestä on pysynyt noin 40 prosentissa vuosina 2014–2020. LUMO-ohjelman asettama alaraja 33 prosenttia on siis vielä kaukana, vaikka puustoiset alueet vähenisivät nykyisestä.

Keväällä 2023 on valmistumassa ympäristöpalveluiden ja kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu -palvelun yhteistyönä laatima Helsingin luonnon virkistyskäyttösuunnitelma, jonka tavoitteena on parantaa luontoalueiden virkistyskäyttöä ja saavutettavuutta. Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluissa on edistetty luonnonsuojelualueiden saavutettavuutta rakentamalla uusia reittejä sekä parantamalla opastusta. Kaupunkiympäristön toimialalla on työstetty seurantamittaria lähiluonnon saavutettavuudelle. Mittarista ei ollut arviointia laatiessa saatavilla seurantatietoa, mutta vuotta 2019³²² koskevan tiedon mukaan 98 prosenttia helsinkiläisistä saavutti lähivieralueen kävelyn reittejä pitkin 300 metrin etäisyydellä kotoaan.

³²² Tarkastelussa käytetty väestödata oli vuodelta 2017, viheralueet ja reitit vuodelta 2019. Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön maisema-arkkitehdin sähköpostitse saadut tiedot 8.3.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

3 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaupunkiympäristön toimiala on pääosin varmistanut viheralueiden säilymisen ja vehreyden lisääntymisen asuinalueiden kaavoituksessa kaupunkistrategioiden 2017–2021 ja 2021–2025 mukaisesti. Kaavoitettujen asuinalueiden rakentamisen seurauksena yhteenlaskettu viherpinta-alan määrä kaupungissa kuitenkin todennäköisesti vähenee. Tämä johtuu siitä, että kaavoituksessa joudutaan sovittamaan luontoa ja virkistysalueita koskevia tavoitteita yhteen muiden, muun muassa asuntotuotantoa koskevien tavoitteiden kanssa. Täydennysrakentamisen suunnittelu on haastavaa, koska kaupungissa ei enää ole juurikaan tarjolla laajoja alueita, joissa ei olisi asumista ja viheralueita. Asukaskyselyjen mukaan myös suurin osa kaupungin asukkaista toivoo kaupungin kasvua ja lisää asuntorakentamista, mutta harvat haluavat sitä omalle asuinalueelleen. Suurimpana syynä omalle asuinalueelle rakennettavien uusien asuntojen vastustamiseen on pelko viheralueiden menettämisestä.

Asuinalueiden kaavoituksessa on arviointihavaintojen perusteella otettu riittävästi huomioon ekologisten verkostojen kehittäminen. Kaupunkiluonnon ydinalueet, ekologiset yhteydet, vihersormet ja viheralueet sekä ekologiset verkostot on osoitettu yleiskaavassa ja yleiskaavan teemakartassa yleispiirteisesti, ja lisäksi on annettu niitä koskevat kaavamääräykset. Tapausesimerkkien perusteella asemakaavoituksen valmistelijat pyrkivät mahdollisuuksien mukaan säilyttämään ekologiset verkostot yhtenäisiä ja laadukkaina. Kaavoittajat saavat ajantasaiset tiedot luontoverkostoista käytössään olevasta paikkatietokannasta. Myös LUMO-ohjelman vuotta 2022 koskevien seurantatietojen perusteella ekologiset verkostot ja luontoarvot on huomioitu asemakaavaehdotuksissa melko hyvin, lukuun ottamatta yksittäisiä asemakaavaehdotuksia. Näissä on havaittu vähäisiä ristiriitoja ekologisen verkoston kanssa. Havaittujen ristiriitojen vaikutukset luonnonympäristöihin arvioitiin kuitenkin paikalliseksi. Asemakaavoista noin kolmannes ei sisällä luontoon liittyviä erityiskysymyksiä. Helsingin niittyverkosto on määritelty koko kaupungin tasolla vasta vuonna 2021, joten sitä ei ole ollut käytettävissä arvioinnissa tarkastelluissa kaavoitustapauksissa. Honkasuon alueen kaavoituksessa kuitenkin pyrittiin säästämään myös niittyaluetta, osin vastoin lähialueen asukkaiden toiveita. Asukkaat olisivat halunneet, että metsää olisi säästetty mieluummin kuin niittyjä.

Asuinalueiden kaavoituksessa on varmistettu, että Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista. Tapausesimerkkien perusteella asemakaavoissa on kuitenkin osoitettu asuntorakentamista luontoalueille, joille sijoittuu uhanalaisia luontotyyppisiä tai joilla elää uhanalaisia lajeja. Arvioinnissa tarkastelluissa tapauksissa näille alueille rakentaminen on kuitenkin ollut hyvin perusteltua. Tapausesimerkeissä on kaavoja valmisteltaessa pyritty selvittämään ja mahdollisuuksien mukaan huomiomaan suunnittelualuetta koskevat ajantasaiset luontotiedot ja selvitykset. Lisäksi on hyödynnetty ympäristöpalvelujen luontoasiantuntemusta. Kaavoituksen valmistelijat ovat vertailleet suunnittelualueen luontokohteiden arvoa suhteessa esimerkiksi lähialueen ja koko kaupungin muihin arvokkaisiin luontokohteisiin.

Luontotiedon käyttämisen haasteena kaavoituksessa on se, että tietoa tulee koko ajan lisää. Ajantasaiset tiedot luontoselvityksistä saattavat päivittyä kaavoittajien

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

käyttämään luontotietojärjestelmään hyvin hitaasti, koska päivittämiseen on käytettävissä vain vähän henkilöresurssia. Lisäksi selvityksiä valmistuu hyvin paljon. Tiedot selvitysten olemassaolosta kuitenkin ovat kaavoittajien hyödynnettävissä. Kaavoituksessa ei aina voida välttyä siltä, että suunniteltavia alueita koskevia luontoselvityksiä saadaan vasta valmistelun loppuvaiheissa.

Ympäristöpalvelut ovat valmistelemassa vuonna 2023 määrittelyä siitä, mitkä Helsingin luontoalueista ovat kaikkein arvokkaimpia. Tällainen määrittely auttaisi kaavoituksen valmistelijoita punnitsemaan sitä, mitkä viheralueet ovat erityisesti säilyttämisen arvoisia. Tällä hetkellä ei ole yhtenäistä kaupunkitasoista linjausta siitä, miten viherverkostoja ja viheralueiden säilyttämistä koskevia ratkaisuja pitäisi tehdä asemakaavoituksessa. Näitä ratkaisuja joudutaan pohtimaan tapauskohtaisesti. Asemakaavoituksen tueksi kaivattaisiin enemmän kaupunkiekologista osaamista, koska nykyinen kaupunkistrategia painottaa vahvasti ekologisia näkökulmia. Arviointiin saatujen tietojen mukaan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun resurssit eivät riitä osallistumaan tarpeeksi kaikkiin kaavaprosesseihin, joissa heidän asiantuntemukselleen olisi tarvetta.

Kaavoituksessa on edistetty viheralueiden saavutettavuutta. Viheralueet ja niiden saavutettavuutta edistävät viheryhteydet on merkitty yleiskaavaan. Asemakaavoituksen valmistelijoita on ohjeistettu ottamaan suunnittelualueen lähellä sijaitsevat viheralueet sekä viheryhteydet huomioon asemakaavoitusta koskevissa ohjeissa. Arvioinnissa tarkastelluissa asemakaavoitustapausesimerkeissä on pyritty säilyttämään ja vahvistamaan viheryhteyksiä. Honkasuontien tapauksessa alueelle on suunniteltu eri-ikäisille saavutettavia puistoja. Viheralueiden esteettömyys suunnitellaan tarkemmin esimerkiksi puistosuunnitelmissa, jotka rajautuivat tämän arvioinnin ulkopuolelle.

Kaupunkiympäristön toimialalla ollaan laatimassa Helsingin luonnon virkistyskäyttösuunnitelmaa, jonka tavoitteena on parantaa luontoalueiden virkistyskäyttöä ja saavutettavuutta. Luonnonsuojelualueiden saavutettavuutta on edistetty rakentamalla uusia reittejä sekä parantamalla opastusta. Viheralueiden saavutettavuudesta ei ollut saatavana seurantatietoa, jonka perusteella voisi vertailla saavutettavuuden kehittymistä jollakin aikavälillä. Viheralueiden saavutettavuutta Helsingin asukkaille voi kuitenkin pitää varsin hyvänä, koska vuotta 2019 koskevan tiedon mukaan 98 prosenttia helsinkiläisistä saavutti lähiviheralueen kävelyn reittejä pitkin 300 metrin etäisyydellä kotoaan.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

LÄHTEET**Arviointikäynnit ja haastattelut**

Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynti kaupunkiympäristön toimialalle 14.11.2022.

Yleiskaavoituksen tiimipäällikön, maisema-arkkitehdin ja yleiskaavasuunnittelijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 1.12.2022.

Asemakaavoituksen läntisen alueyksikön arkkitehdin ja tiimipäällikön sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 24.11.2022.

Asemakaavoituksen itäisen alueyksikön kahden arkkitehdin, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston itäisen tiimipäällikön ja maisema-arkkitehdin sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijan haastattelu, kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö- ja kaupunkirakenne 12.10.2022.

Sähköpostitiedustelut ja kirjalliset vastaukset

Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston läntisen tiimipäällikön kommentit muistioluonnokseen 22.3.2023.

Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun maisema- ja yleissuunnitteluosaston itäisen tiimipäällikön kommentit muistioluonnokseen 21.3.2023.

Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun yksikön päällikön kommentti muistioluonnokseen 17.3.2023.

Kaupunkiympäristön toimialan asemakaavakoordinaatioyksikön päällikön ja suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 14.3.2023.

Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön maisema-arkkitehdin sähköpostitse saadut tiedot 8.3.2023.

Yleiskaavoituksen maisema-arkkitehdin kommentit muistioluonnokseen 8.3.2023.

Kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituksen suunnittelijalta sähköpostitse saadut tiedot ja aineisto 17.2.2023.

Kaupunkiympäristön toimialan yleiskaavasuunnittelijalta sähköpostitse saadut tiedot ja aineisto 1.12.2023.

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden antamat kirjalliset vastaukset 26.1.2023 ja 20.1.2023.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön maisema-arkkitehdin antamat kirjalliset vastaukset 29.11.2022.

Kaupunkiympäristön toimialan Kaupunkitila ja -maisemasuunnittelun Kaupunkitila ja -verkostot yksikön päällikön antamat kirjalliset vastaukset 25.5.2022.

Muut lähteet:

Erävuori L., Hätälä J. & Oksman S. 2020. Helsingin liito-oravaverkosto 2019. Menetelmäkuvaus ja suunnitteluohjeita. Kaupunkiympäristön aineistoja 2020:2.

Erävuori, L., Kullberg, J., Lammi, E., Manner, J-P., Routasuo, P., Suominen, H. & Vauhkonen, M. 2022. Helsingin uhanalaisten luontotyyppien inventoinnit 2017–2020. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2022:7.

Erävuori, L., Oksman, S., & Suominen, H. 2019. Metsä- ja puustoinen verkosto, opas verkoston huomioimiseksi Helsingin kaupunkisuunnittelussa. Helsingin kaupunki kaupunkiympäristön toimiala.

Helsingin kaupungin hallintosäntö 7.12.2022.

Helsingin kestävä viherrakenne. Kaupunkiekologinen tutkimusraportti. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:27.

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Toimintaohjelma 2008–2017.

Helsingin seudun kuntien ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus 2020–31. 8.10.2020.

Helsingin yleiskaava 2016. Kaavakartta.

Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016.

Helsingin yleiskaava. Teemakartta kaupunkiluonto. 2016.

Helsingin yleiskaava. Teemakartta virkistys- ja viherverkosto 2050. 2016.

Jaakkola, M., Böhling, A., Nicklén, M., & Lämsä, A. 2016. Helsingin viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelma: VISTRA osa II. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto.

Jaakkola, M., Karisto, M., Kuokkanen-Suomi, L., Kiljunen-Siirola, R., & Aamunkoi, R. 2013. Vihreä ja merellinen Helsinki 2050: VISTRA osa I: lähtökohdat ja visio. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto.

Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025.

Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä. ViherKARA-verkosto. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2013.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelma 2019–2021.

Koskimies L., Ulander M., Noth W. & Levola M. 2022. Asukastutkimus: Luonto ja metsät kasvavassa Helsingissä. Saatu Helsingin (vanha) intranet, KYMP, Uutiset, Helsingiläiset arvostavat metsäisiä alueita, ja toivovat lisää katuvihreää jopa pysäköinnin kustannuksella.

Laakso S., Loikkanen H.A. & Mattila M. 2011. Maankäytön ohjauksesta kaupunkialueilla. Kaupunkitalouden näkökulma. Suomen ympäristö 517. Ympäristöministeriö.

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Artikkelijulkaisussa Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen P. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Gaudeamus, 9–40.

Lammi, E. & Routasuo, P., 2018. Helsingin liito-oravakartoitus 2018. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:27.

Lammi, E. & Routasuo, P. 2016. Helsingin liito-oravakartoitus 2016. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2016.

Lammi, E. & Routasuo, P. 2019. Liito-oravan levinneisyys Helsingissä 2019. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2019:21.

Lammi, E. & Routasuo, P. 2022. Liito-oravan levinneisyys Helsingissä 2020 ja 2021. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2022:8.

LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028.

Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 onnistumiset ja opit. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2021:23.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999).

Perinnekehoista kaupunkiniittyihin – Helsingin niittyverkoston kehittäminen 2021. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2021:22.

Sinkko, H. 2022. Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2021–2060. Ennuste alueittain 2021–2036. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitieto.

Strategiaohjelma 2013–2016. Helsingin kaupunki. Kaupunginhallitus 25.3.2013.

Suomen ympäristökeskus 2013. Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä. ViherKARA-verkosto. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2013.

Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus, Helsinki 2022.

Suunnittelu- ja kaavoituskatsaus. Helsinki 2021.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriön raportteja 17.

Tyrväinen, L., Korpela, K., & Ojala, A. (2014). Luonnon virkistyskäytön terveys- ja hyvinvointihyödyt. In L. Tyrväinen (Ed.), Hyvinvointia metsästä (pp. 48–58). (Kirjokansi; No. 90).

Vartiosaaren osayleiskaava. Selostus. Luonnos 29.11.2022.

Yin, Robert K. 2014. Case study research. Design and Methods. 5th edition. Sage.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

LIITTEET

Liite 1 Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe
Asuinalueiden kaavoituksen vaikutus viheralueisiin
Arvioinnin valmistelijat: Aija Kaartinen ja Hanna Kurki
Suunnitelman laatijat: Aija Kaartinen ja Hanna Kurki
Arvioinnin ohjausryhmä: 1. toimikunta
Valmistumisaika (arvio kuukaudesta, jona muistio toimikunnassa): maaliskuu/2023
Arviointiaiheen tausta, arvioinnin kohde ja rajaus
<p>Arvioinnin rajaus ja tavoite</p> <p>Arviointi rajautuu maankäytön suunnittelun kokonaisuudesta asuinalueiden suunnitteluun yleis- ja asemakaavoituksessa. Rajauksen perusteena on, että Helsingissä asuntotuotannon kasvulle on asetettu kunnianhimoiset tavoitteet, jotka koskevat laajasti kaupungin eri alueita. Lisäksi asuinrakentamisen vaikutukset viheralueisiin on otettu esille tarkastuslautakunnan saamista arviointiaihe-ehdotuksissa. Arvioinnin tavoitteena on tarkastella, onko yleis- ja asemakaavoituksessa otettu riittävästi huomioon viheralueiden säilyttäminen tai lisääminen.</p> <p>Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus</p> <p>Maankäytön suunnittelun yleinen ohjaus perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin. Maankäytön suunnittelua kunnissa ja maakunnissa ohjataan valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla. Näiden lisäksi maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat eri kaavatasot. Kaavatasot ovat yleispiirteisemmästä kaavasta yksityiskohtaisempaan lueteltuna maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Maakuntakaavan laatii maakunnan liitto ja sen hyväksyy maakuntavaltuusto. Maakuntakaava ei ole voimassa lainvoimaisen yleiskaavan alueella, mutta se on ohjeena silloin, kun yleiskaavaa muutetaan. Kunnat laativat yleiskaavan ja tätä tarkemmat asemakaavat. Kaavoituksessa suunnitellaan, miten muun muassa asuinalueet, työpaikat, viheralueet ja liikenne sijoitetaan kaupunkiin. Maankäyttöön vaikutetaan myös esimerkiksi erilaisilla seutu- ja kuntastrategioilla, kunnan maapolitiikalla ja rakennusjärjestyksellä.³²³</p> <p>Kaupunkistrategia</p> <p>Kaupunkistrategian 2017–2021 mukaan viher- ja sinialueiden ekologinen laatu, saavutettavuus ja terveysvaikutukset turvataan sekä metsäverkostoa vahvistetaan.³²⁴</p>

³²³ <https://ym.fi/maankayton-suunnittelu/>; <https://uudenmaanliitto.fi/kaavoitus-ja-liikenne/maakuntakaavat/tieto-kaavoituksesta/>; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/kaavoituksen-tasot/>. Luettu 24.5.2022.

³²⁴ Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021, 12.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan kaupungin tavoitteena on asuntotuotannon kasvun nopeutuminen kaupunginvaltuuston 11.11.2020 hyväksymän Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman (AM-ohjelma)³²⁵ mukaisesti, asumiskustannusten nousun hillintä, tasapainoisten kaupunginosien luominen ja asumistiheyden nousu.³²⁶ Kaupunkistrategiassa kuitenkin linjataan myös, että ilmastomuutokseen sopeutumiseksi puiden ja vehreyden määrää kaupungissa lisätään, metsäistä verkostoa ja niittyverkostoa vahvistetaan ja Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista. Strategian mukaan kaikilla helsinkiläisillä on vastaisuudessakin lyhyt matka lähiluontoon.³²⁷

Kunnianhimoisen kaupunkirakentamisen, uusien asuinalueiden ja täydennysrakentamisen³²⁸ tulee kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan olla tasapainossa lähiluonnon kanssa, joten kaupungin kasvu vaatii tiivistymisen ja lähiluonnon arvojen yhteensovittamista. Tähän liittyen kaupunkistrategiassa linjataan, että Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista. Lisäksi kaupunkistrategian mukaan varmistetaan, että arvokkaan Keskuspuiston alueelle ei tule uutta rakentamista, Vartiosaari osoitetaan virkistyskäyttöön sekä Stansvikinkallion asemakaava³²⁹ uudelleenarvioidaan metsäluonnon arvojen näkökulmasta samassa yhteydessä Kruunuvuoren asemakaavan kumottujen osien kanssa. Rakennus- ja liikennehankkeissa selvitetään aina vaihtoehto säästää mahdollisimman paljon puustoa ja kasvillisuutta.³³⁰

Muut kaupungin viheralueiden maankäyttöä ohjaavat linjaukset*Maankäyttö- ja rakennuslaki*

Maankäyttö- ja rakennuslain (1999/132) 5 §:ssä säädetään, että alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on muun muassa edistää luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä sekä ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä perustuen vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin.³³¹

Yleiskaava

Helsingin yleiskaavan 2016 selostuksessa todetaan, että hyvään kaupunkielämään kuuluvat riittävät virkistysalueet ja mahdollisuus nauttia luonnosta. Helsingin laajoista yhtenäisistä viheralueista halutaan pitää kiinni. Helsingin kilpailukykytekijäksi

³²⁵ Kaupunginvaltuusto 11.11.2020 § 313.

³²⁶ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 34.

³²⁷ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 24.

³²⁸ Täydennysrakentaminen tarkoittaa uudisrakentamista aiemmin rakennetun kohteen välittömään yhteyteen, esimerkiksi jo olemassa olevien rakennuskokonaisuuksien täydentämistä, yksittäisen rakennuksen laajentamista tai muuten rakennetulla alueella sijaitsevalle tyhjälle tontille rakentamista. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/t%C3%A4ydennysrakentaminen>. Luettu 30.5.2022.

³²⁹ Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 2.3.2022 § 56 toivomusponnen, jonka mukaan Stansvikinkallion asemakaavaan liittyen selvitetään mahdollisuutta varmistaa rakentamattoman metsäluonnon riittävyys alueella siten, että sen luontoarvoista tehdään uusi ja päivitetty selvitys.

³³⁰ Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025, 24, 34.

³³¹ Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, § 5.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

mainitaan kaupungin keskustaan ulottuva Keskuspuisto ja muut laajat viheraluekonaisuudet, vihersormet, jotka takaavat viheralueiden saavutettavuuden kaupungin eri alueilta. Yleiskaavan mukaan vuonna 2050 Helsinki on raideliikenteen verkostokaupunki sekä viherverkostokaupunki, jossa on laajat vihersormet ja poikittaiset viheryhteydet jatkuvat kauas seudulle. Kaavassa on määräys, jonka mukaan "Suunnittelussa tulee turvata kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen sekä ottaa huomioon ja turvata luonnon monimuotoisuuden, ekosysteemi-palvelujen kehittämisen, luonnonsuojelun ja ekologisen verkoston sekä metsäverkoston kannalta tärkeät alueet". Yleiskaavan mukaan virkistys- ja viheralueiden kehittämisessä otetaan huomioon yleiskaavan kaupunkiluonto-teemakartalla esitetty metsäverkosto. Tavoitteena on säilyttää verkoston metsäinen luonne. Kaupunkiluonto-teemakartan suunnitteluohjeen mukaan niittyverkostoa kehitetään koko kaupungin alueella siten, että kehittämisessä otetaan huomioon luonnonsuojeluarvot, luonnon monimuotoisuus, ekologinen kytkeytyneisyys, kulttuuriympäristöjen ja maiseman arvot sekä virkistyskäytön tarpeet. Yleiskaavassa määrätään myös laajemmin viheryhteyksien säilyttämisestä.³³²

Yleiskaavaan liittyvässä selvityksessä "Helsingin kestävä viherrakenne" todetaan, että Helsingin kasvu ja kaupunkirakenteen tiivistyminen ovat uhka luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemi-palveluille. Laajat ja yhtenäiset viheralueet ylläpitävät rikasta ja elinvoimaista lajistoa. Tulevaisuuden haasteena on säilyttää viheralueiden kytkeytyneisyys ja kestävyys parantaminen lisääntyvän käyttäjämäärän tarpeisiin.³³³ Mikäli yleiskaavan 2016 mukaiset maankäyttösuunnitelmat ja ennustettu asukasmäärän kasvu toteutuvat, alkuperäisten elinympäristöjen kokonaisuusmäärä ja viherpinta-alaa asukasta kohden vähenevät. Käyttöpaine jäljelle jääviin kaupunkibiotooppeihin³³⁴ lisääntyy entisestään. Negatiivisia muutoksia on mahdollista kompensoida tai lieventää ottamalla huomioon luonnon monimuotoisuusarvot, elinympäristöjen kytkeytyneisyys ja ekosysteemi-palvelut. Alkuperäisiin elinympäristöihin rakentaminen, (esimerkiksi Keskuspuiston reunoille ja Oulunkylän itä-länsisuuntaiseen kapeaan ekologiseen yhteyteen) heikentää ekologista kytkeytyneisyyttä.³³⁵

Ympäristöpolitiikka 2012

Vuonna 2012 hyväksytyn Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan tarkoituksena on ollut täydentää kaupunkistrategioiden ympäristölinjauksia. Ympäristöpolitiikassa on asetettu luonnonsuojeluun liittyvänä keskipitkän aikavälin (vuoteen 2020 mennessä) tavoitteena muun muassa kattavan viherverkoston ekologinen toimivuuden turvaaminen osana seudullista kokonaisuutta sekä pitkän aikavälin (vuoteen 2050

³³² Helsingin yleiskaava. Selostus. 2016, 8, 45 ja 47; Helsingin yleiskaava 2016; Teemakartta kaupunkiluonto. Helsingin uusi yleiskaava. Kaupunkikaava 14.6.2016.

³³³ Helsingin kestävä viherrakenne. Kaupunkiekologinen tutkimusraportti. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:27, 5 ja 10.

³³⁴ Luontoalue tai kasvupaikka, jossa keskeiset ympäristökijät ovat samankaltaiset (mm. kosteus, ravinne), johon ovat sopeutuneet sille tyypilliset eliöt. Helsingin kestävä viherrakenne. Kaupunkiekologinen tutkimusraportti. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:27, 7.

³³⁵ Helsingin kestävä viherrakenne. Kaupunkiekologinen tutkimusraportti. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:27, 86–87.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulkL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

mennessä) tavoitteena säilyttää Helsingin monimuotoinen kaupunkiluonto osana eheytyntä kaupunkirakennetta.³³⁶ Ympäristöpolitiikkaa ollaan päivittämässä vuonna 2022.³³⁷

Lumo-ohjelmat

Helsingin kaupungin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma (LUMO) ohjaa sitä, miten kaupunki voi toiminnassaan ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja turvata sen säilymisen taatakseen asukkaille terveellisen, viihtyisän ja monimuotoisen elinympäristön. LUMO-ohjelmat sisältävät myös maankäytön suunnittelua koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä. Vanhassa LUMO-ohjelmassa 2008–2017 yhtenä päätavoitteena oli, että ekologinen verkosto ja siihen liittyvät arvokkaan luonnon ydinalueet turvataan sekä Helsingissä että koko pääkaupunkiseudulla. Toimenpiteenä oli muun muassa turvata yhtenäiset viherverkostot ja niiden väliset yhteydet sekä vahvistaa heikentyneitä ekologisista yhteyksiä kaavoituksen keinoin. Myös uudessa LUMO-ohjelmassa 2021–2028 tavoitteena on vahvistaa sini- ja viherverkostojen toimivuutta. Lisäksi tavoitteena on rikastaa rakennetun ympäristön luonnon monimuotoisuutta tulevaisuutta ennakoiden.³³⁸

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelma 2019–2021

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelmassa 2019–2021 esitetyistä toimialan ympäristötavoitteista kaavoitukseen ja viheralueisiin liittyvät ainakin ilmastokestävän kaupunkirakenteen luominen, ympäristön terveellisuuden ja viihtyisyyden varmistaminen tiivistyvässä kaupunkirakenteessa, tiivistyvän kaupunkirakenteen viherpinta-alan monimuotoisuuden varmistaminen, viherverkostojen jatkuvuuden turvaaminen sekä viheralueiden saavutettavuuden, viihtyisyyden ja terveysvaikutusten varmistaminen.³³⁹

Arviointikysymykset ja -kriteerit

Pääkysymys:

Onko kaupunkiympäristön toimiala varmistanut viheralueiden säilymisen tai lisääntymisen asuinalueiden kaavoituksessa?

Osakysymykset:

1. Onko asuinalueiden kaavoituksessa otettu riittävästi huomioon ekologisten verkostojen (metsäinen ja puustoinen verkosto, niittyverkosto) kehittäminen?

³³⁶ Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka. Kaupunginvaltuuston hyväksymä 26.9.2012, 4, 6; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparistonsuojelu/ymparistopolitiikka/ymparisto/>. Luettu 30.5.2022.

³³⁷ Kaupunkiympäristön tilinpäätös ja toimintakertomus 2021, 13; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparistonsuojelu/ymparistopolitiikka/ymparisto/>. Luettu 30.5.2022.

³³⁸ LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028, 26 ja 32; ja Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Toimintaohjelma 2008–2017, 3, 6 ja 9.

³³⁹ Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelma 2019–2021, 7.

ARVIOINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

2. Onko asuinalueiden kaavoituksessa varmistettu, että Helsingin arvokkaimmille luontoalueille ei osoiteta rakentamista?
3. Onko viheralueiden saavutettavuutta edistetty?

Lisäksi arvioinnissa selvitetään, miten asuinalueiden kaavoituksessa on selvitetty vaihtoehtoja säästää tai lisätä mahdollisimman paljon puustoa ja kasvillisuutta.

Arvioinnin kriteerinä on osakysymyksessä esitettyjen toimenpiteiden toteutuminen kaupunkistrategioiden 2017–2021 ja 2021–2025 mukaisesti. Osakysymyksen 1 kriteerinä on myös, että ekologisia verkostoja on kehitetty yleiskaavan suunnitteluohjeiden ja LUMO-ohjelmien mukaisesti. Ekologisten verkostojen huomioon ottamisen riittävyttä tulkitaan arviointiaineiston ja tapausesimerkkien nojalla. Toisen osakysymyksen kriteerinä on kaupunkistrategiassa esitetyn ohella, että kaavoituksessa on käytetty ajantasaisia luontoselvityksiä. Kolmannen arviointikysymyksen kriteerinä on, että kaavoitusprosessia on arviointiaineiston perustella kehitetty vuosina 2017–2022 siten, että viheralueiden saavutettavuus, myös liikuntarajoitteisille, otetaan paremmin huomioon.

Arviointiaineisto

Arvioinnissa hyödynnetään haastatteluja tai tiedusteluja yleis- ja asemakaavoituksesta vastaaville ja kaavoitukseen luontotietojen näkökulmasta osallistuville henkilöille. Arvioinnissa tarkastellaan tapausesimerkkeinä 2–3 ajankohtaista asuinalueen kaavoitustapausta eri puolilta Helsinkiä. Tapaukset valitaan arvioinnin kuluessa. Valittavien kaavoitustapausten valmistelu kaupungin päätöksenteossa voi olla vielä kesken. Arvioinnissa käytetään mahdollisuuksien mukaan määrällistä tietoa esimerkiksi viherpinta-alan kehityksestä, viheralueiden saavutettavuudesta ja käyttöpaineesta. Kaupunkilaisten antamaa palautetta viheralueiden huomioimisesta kaavoituksessa hyödynnetään tapausesimerkkien yhteydessä. Lisäksi yleisempää tietoa kaupunkilaisten mielipiteistä kaavoituksesta ja puisto- ja viheralueiden suunnittelusta saadaan esimerkiksi kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimuksesta vuodelta 2021.³⁴⁰

Onko aiheesta annettu viimeisen viiden vuoden aikana suosituksia, joiden seuranta on tarpeen?

Ei ole.

Miten tuloksellisuusnäkökulmat otetaan huomioon?

Arvioinnissa voidaan mahdollisuuksien mukaan selvittää, millaisia vaikutuksia viheralueiden huomioon ottamisella on kaavoituksen kustannuksiin. Tästä todennäköisesti ei kuitenkaan ole saatavissa kovin tarkkaa tietoa.

Miten kunnan koko toiminnan näkökulma otetaan huomioon, eli oman toiminnan lisäksi mahdollinen osallistuminen kuntien yhteistoimintaan sekä muu omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuva toiminta?

³⁴⁰ Kaupunkiympäristön toimialan viestintätutkimus, Helsingin kaupunki lokakuu 2021. Helmi-intranet, KYMP, Työn tuki, Viestintä. Luettu 6.6.2022.

ARVIINTIMUISTIO 3.4.2023

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 202X (JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

Kaavoituksessa mahdollisesti tarvittavia luontoselvityksiä hankitaan ostopalveluina. Kaavoituksen käyttöön ostopalveluina hankittavat luontoselvitykset otetaan arvioinnissa huomioon niiltä osin kuin niistä saadaan tietoa kaupunkiympäristön toimialalta.